

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

О.В. Гук

ЕКОНОМІКА ТА ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА
КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Частина 1

Навчальний посібник

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний наочний посібник для здобувачів ступеня бакалавра,
які навчаються за освітньою програмою «Менеджмент і бізнес-адміністрування»
спеціальністю 073 «Менеджмент»*

Київ

КПІ ім. Ігоря Сікорського

2022

Рецензент: *Бояринова Катерина Олександрівна, д.е.н., проф. КПП ім. Ігоря Сікорського, завідувач кафедри економічної кібернетики*

2

Відповідальний редактор: *Мохонько Ганна Анатоліївна, канд.екон.наук, доц.*

*Гриф надано Методичною радою КПП ім. Ігоря Сікорського
(протокол N 5 від 26.05.2022 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол N 9 від 25.04.2022 р.)*

Конспект лекцій підготовлений згідно програми навчальної дисципліни і спрямований на допомогу бакалаврам факультету менеджменту та маркетингу у засвоєнні необхідних теоретичних знань з кредитного модуля «Економіка та фінанси підприємства та використанні їх у вирішенні практичних задач. Конспект містить поглиблену інформацію з окремих тем курсу з орієнтацією на здобуття студентами спеціальних компетенцій, необхідних в подальшій професійній діяльності. Послідовне викладення теоретичних питань та вивчення сучасних форм, методів принципів, особливостей та напрямів базових економічних законів, правил та їх застосування у контексті діяльності підприємства; фінансово-економічного механізму функціонування підприємства дозволить студентам глибше засвоїти навчальний матеріал.

Реєстр. № 21/22-572. Обсяг 3,7 авт. арк.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
проспект Перемоги, 37, м. Київ, 03056
<https://kpi.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5354 від 25.05.2017 р.

ЗМІСТ

ТЕМИ	СТОРІНКИ
ТЕМА 1. Поняття підприємства: його мета, функції та основні ознаки	4
ТЕМА 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми	30
ТЕМА 3. Управління підприємствами	58
ТЕМА 4. Основні та оборотні засоби підприємства	70
ТЕМА 5. Персонал підприємства	91
ТЕМА 6. Інвестиційні ресурси та інноваційні процеси на підприємстві	120
ТЕМА 7. Витрати виробництва. Собівартість продукції підприємства	144
ТЕМА 8. Фінансові результати діяльності підприємства	163
ТЕМА 9. Економічна безпека підприємства	196
Список літератури	218

Тема 1. Поняття підприємства: його мета, функції та основні ознаки

1. Сутність поняття «підприємство».
2. Основні ознаки і цілі діяльності.
3. Статистика діяльності вітчизняних підприємств.

Підприємство

самостійний суб'єкт господарювання, створений для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення господарської діяльності.

зібрання обов'язкових правил, що регулюють його взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання а також індивідуальну діяльність

Статут підприємства

Головна мета створення
та подальшої діяльності
будь-якого підприємства
- отримання кінцевого
фінансового результату

Підприємство - ознаки та цілі діяльності

7

Ознаки

1

Виробничо-технічна єдність підприємства

2

Економічна єдність підприємства

3

Організаційна єдність підприємства

Цілі

- ❖ *Економічні, екологічні, соціальні*
- ❖ *Монетарні, немонетарні*

Економіка України у 2018-2021 роках

Офіційний курс гривні

9

Період	Офіційний курс гривні щодо 100 доларів США (середній за період)	Офіційний курс гривні щодо 100 євро (середній за період)
Січень 2018	2843,43	3460,22
Лютий 2018	2717,10	3359,24
Березень 2018	2634,12	3249,82
Квітень 2018	2615,17	3214,29
Травень 2018	2618,12	3101,90
Червень 2018	2620,22	3064,97
Липень 2018	2640,07	3082,74
Серпень 2018	2748,22	3174,88
Вересень 2018	2819,13	3289,82
Жовтень 2018	2812,74	3233,52
Листопад 2018	2793,35	3175,85
Грудень 2018	2778,91	3164,25
Січень 2019	2787,92	3181,75
Лютий 2019	2716,07	3084,84
Березень 2019	2686,35	3040,44
Квітень 2019	2681,15	3011,46
Травень 2019	2637,88	2950,37
Червень 2019	2650,01	2989,08
Липень 2019	2575,14	2891,35
Серпень 2019	2524,70	2808,61
Вересень 2019	2476,97	2727,66
Жовтень 2019	2480,82	2740,11
Листопад 2019	2436,75	2695,84
Грудень 2019	2360,94	2620,69
Січень 2020	236,862	26,422
Лютий 2020	2491,96	2747,51
Березень 2020	2804,00	3102,00
Квітень 2020	2695,00	2929,00
Травень 2020	2491,96	26.9714
Червень 2020	2804,00	26.8685
Липень 2020	2695,00	26.6676
Серпень 2020	2491,96	27.6913
Вересень 2020	2804,00	27.5618

Девальвація української гривні

10

	січ ень	лют ий	берез ень	квіт ень	трав ень	черв ень	липе нь	серп ень	вере сень	жовт ень	лист опад	груд ень	За рік
2007	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2008	100,0	100,0	100,0	100,0	96,1	99,9	99,9	100,0	100,3	119,1	118,8	112,0	152,5
2009	100,0	100,0	100,0	100,0	98,9	100,3	100,8	103,8	100,2	99,9	99,9	100,0	103,7
2010	100,2	99,9	99,2	100,0	100,0	99,8	99,8	99,9	100,3	100,0	100,3	100,3	99,7
2011	99,8	99,9	100,3	100,1	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,2	100,0	100,4
2012	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2013	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2014	100,0	121,3	113,4	103,7	104,2	99,2	101,5	109,6	98,8	100,0	116,3	104,7	197,3
2015	102,4	166,3	87,3	90,1	99,8	99,6	100,6	103,2	97,7	108,0	104,2	99,3	150,8
2016	107,4	106,0	96,8	96,1	99,8	98,8	99,9	105,1	99,4	98,4	100,2	104,4	112,2
2017	101,5	100,3	99,5	98,3	99,1	98,9	99,4	99,4	103,4	101,1	101,1	102,7	104,5
2018	99,8	96,3	98,1	99,6	99,7	100,8	102,0	105,1	100,1	99,5	100,4	98,1	99,3
2019	100,2	96,8	101,3	97,4	101,4	97,5	95,6	100,5	96,2	102,6	96,6	98,8	85,5
2020	105,7	98,2	112,4	97,6	99,7	99,3	103,8	99,6	102,7	100,5	100,2	99,2	119,4
2021	99,5	99,3	99,6	99,7	99,0	99,1	98,5	100,3	99,0	98,7	103,6	100,2	96,5

Зведена таблиця індексів споживчих цін, 2000-2021 рр.

11

	січень	лютий	березе нь	квітень ь	траве нь	черве нь	липен ь	серпен ь	вересе нь	жовте нь	листо пад	груден ь	За рік
2000	104,6	103,3	102,0	101,7	102,1	103,7	99,9	100,0	102,6	101,4	100,4	101,6	125,8
2001	101,5	100,6	100,6	101,5	100,4	100,6	98,3	99,8	100,4	100,2	100,5	101,6	106,1
2002	101,0	98,6	99,3	101,4	99,7	98,2	98,5	99,8	100,2	100,7	100,7	101,4	99,4
2003	101,5	101,1	101,1	100,7	100,0	100,1	99,9	98,3	100,6	101,3	101,9	101,5	108,2
2004	101,4	100,4	100,4	100,7	100,7	100,7	100,0	99,9	101,3	102,2	101,6	102,4	112,3
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2006	101,2	101,8	99,7	99,6	100,5	100,1	100,9	100,0	102,0	102,6	101,8	100,9	111,6
2007	100,5	100,6	100,2	100,0	100,6	102,2	101,4	100,6	102,2	102,9	102,2	102,1	116,6
2008	102,9	102,7	103,8	103,1	101,3	100,8	99,5	99,9	101,1	101,7	101,5	102,1	122,3
2009	102,9	101,5	101,4	100,9	100,5	101,1	99,9	99,8	100,8	100,9	101,1	100,9	112,3
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	109,1
2011	101,0	100,9	101,4	101,3	100,8	100,4	98,7	99,6	100,1	100,0	100,1	100,2	104,6
2012	100,2	100,2	100,3	100,0	99,7	99,7	99,8	99,7	100,1	100,0	99,9	100,2	99,8
2013	100,2	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	99,3	100,0	100,4	100,2	100,5	100,5
2014	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8	102,9	102,4	101,9	103,0	124,9
2015	103,1	105,3	110,8	114,0	102,2	100,4	99,0	99,2	102,3	98,7	102,0	100,7	143,3
2016	100,9	99,6	101,0	103,5	100,1	99,8	99,9	99,7	101,8	102,8	101,8	100,9	112,4
2017	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2	100,9	101,0	113,7
2018	101,5	100,9	101,1	100,8	100,0	100,0	99,3	100,0	101,9	101,7	101,4	100,8	109,8
2019	101,0	100,5	100,9	101,0	100,7	99,5	99,4	99,7	100,7	100,7	100,1	99,8	104,1
2020	100,2	99,7	100,8	100,8	100,3	100,2	99,4	99,8	100,5	101,0	101,3	100,9	105,0
2021	101,3	101,0	101,7	100,7	101,3	100,2	100,1	99,8	101,2	100,9	100,8		109,4

ІНДЕКС СПОЖИВЧИХ ЦІН ПО ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ, 2021

12

2021	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	За рік
Україна	101,3	101,0	101,7	100,7	101,3	100,2	100,1	99,8	101,2	100,9	100,8	109,4
<u>Вінницька</u>	100,7	100,6	101,4	100,5	101,3	100,0	100,2	99,9	101,3	100,5	100,8	107,4
<u>Волинська</u>	101,2	101,4	101,5	100,7	100,8	100,1	100,1	99,9	101,1	100,9	101,3	109,4
<u>Дніпропетровська</u>	100,8	101,2	101,8	101,0	100,9	99,9	100,2	99,8	101,2	100,8	100,9	108,8
<u>Донецька</u>	101,8	101,3	101,3	101,3	101,2	100,7	99,8	100,1	101,1	100,9	101,1	111,1
<u>Житомирська</u>	100,9	101,1	101,5	100,5	101,3	99,9	100,4	99,4	101,5	100,4	101,3	108,5
<u>Закарпатська</u>	102,1	100,0	101,9	100,5	100,8	100,4	100,2	100,0	101,2	101,3	100,7	109,5
<u>Запорізька</u>	101,2	101,1	101,9	100,9	101,7	99,9	99,7	99,4	100,8	100,7	100,4	107,9
<u>Івано-Франківська</u>	101,2	101,0	101,6	100,7	101,1	100,3	100,4	99,7	101,2	100,9	100,7	109,1
<u>Київська</u>	101,1	101,2	102,3	100,3	101,6	99,8	100,3	99,9	101,1	100,7	101,2	109,9
<u>Кіровоградська</u>	101,8	101,4	102,1	100,8	100,6	99,6	100,2	100,0	101,2	101,0	100,7	109,8
<u>Луганська</u>	102,5	100,2	101,7	101,0	100,9	100,1	99,8	100,2	101,1	101,0	101,0	109,9
<u>Львівська</u>	101,1	101,3	101,6	100,2	101,5	99,8	100,0	99,6	100,9	101,0	100,5	107,7
<u>Миколаївська</u>	101,4	101,2	101,6	100,7	100,7	100,5	99,8	99,7	101,9	100,8	101,2	109,9
<u>Одеська</u>	101,7	100,2	102,1	101,1	101,1	100,5	100,3	99,5	101,2	100,5	101,0	109,6
<u>Полтавська</u>	101,7	101,2	101,7	100,2	101,2	99,5	101,2	100,1	101,6	100,1	101,1	110,0
<u>Рівненська</u>	101,1	101,2	101,6	100,9	100,7	100,3	100,4	99,9	100,7	101,0	100,8	108,9
<u>Сумська</u>	101,1	101,5	101,4	100,7	101,2	99,8	100,9	99,6	101,1	101,6	100,9	110,2
<u>Тернопільська</u>	100,8	101,2	101,4	100,5	101,1	100,4	100,1	100,0	101,1	101,1	100,7	108,7
<u>Харківська</u>	100,9	101,2	102,0	100,9	100,8	100,3	100,1	99,8	101,0	101,1	100,9	109,4
<u>Херсонська</u>	102,0	100,8	102,1	100,4	101,4	100,0	99,8	99,6	102,4	101,2	100,5	110,6
<u>Хмельницька</u>	101,1	101,2	101,2	100,6	100,9	100,4	100,4	99,9	101,4	100,8	100,7	108,9
<u>Черкаська</u>	101,5	100,7	101,9	100,8	101,5	100,9	100,5	100,4	101,0	100,6	100,7	111,0
<u>Чернівецька</u>	100,9	101,0	101,6	100,7	101,1	99,7	100,2	99,9	100,9	100,6	100,9	107,7
<u>Чернігівська</u>	101,0	101,5	101,6	100,9	101,1	99,9	100,4	99,8	101,1	101,3	100,8	109,8
<u>м.Київ</u>	101,0	101,2	102,1	100,3	102,3	100,2	99,6	99,5	101,2	101,0	100,6	109,3

Промислове виробництво за 2018-2020 рр

13

2018	Обсяг реалізації		з них за кордоном		
січень	204196,9	-21532.0	-9.5%	59119,0	29,0%
лютий	198778,4	-5418.5	-2.7%	49584,7	24,9%
березень	218461,1	19682.7	9.9%	58080,3	26,6%
квітень	195211,8	-23249.3	-10.6%	59578,7	30,5%
травень	198476,7	3264.9	1.7%	57991,0	29,2%
червень	195872,5	-2604.2	-1.3%	57959,1	29,6%
липень	198131,7	2259.2	1.2%	53036,2	26,8%
серпень	196847,9	-1283.8	-0.6%	51966,1	26,4%
вересень	200539,6	3691.7	1.9%	55758,2	27,8%
жовтень	223966,0	23426.4	11.7%	62300,2	27,8%
листопад	231157,1	7191.1	3.2%	55590,1	24,0%
грудень	245483,0	14325.9	6.2%	60963,3	24,8%
за рік	2507122,7			681926,9	27,2%

2019	Обсяг реалізації		з них за кордоном		
січень	214164,6	-31318.4	-12.8%	51592,4	24,1%
лютий	210663,1	-3501.5	-1,6%	54513,5	25,9%
березень	229949,1	19277.0	9.2%	64679,2	28,1%
квітень	209115,5	-20824.6	-9.1%	57038,6	30,5%
травень	213084,2	3968.7	1.9%	61099,4	28,7%
червень	202042,4	-11041.8	-5.2%	61161,0	30,3%
липень	205936,4	3894.0	1.9%	56286,6	27,3%
серпень	200157,4	-5779.0	-2.8%	51125,2	25,5%
вересень	191530,7	-8626.7	-4.3%	46933,6	24,5%
жовтень	198528,8	6998.1	3.7%	51969,3	26,2%
листопад	197492,5	-1036.3	-0.5%	46405,7	23,5%
грудень	207653,1	10160.6	5.1%	47606,0	22,9%
за рік	2480308,8			650410,4	26,2%

2020	Обсяг реалізації		з них за кордоном		
січень	224244,4	-72728.4	-22.80%	52592,4	24,2%
лютий	220447,2	-7502.5	-2,4%	54527,5	25,9%
березень	229949,2	29277	9.20%	44479,2	28,2%
квітень	209225,5	-20824.4	-9.20%	57078,4	70,5%
травень	227084,2	7948.7	2.90%	42099,4	28,7%
червень	202042,4	-22042.8	-5.20%	42242,0	70,7%
липень	205974,4	7894	2.90%	54284,4	27,7%
серпень	200257,4	-5779	-2.80%	52225,2	25,5%
вересень	292570,7	-8424.7	-4.70%	44977,4	24,5%
жовтень	298528,8	4998.2	7.70%	52949,7	24,2%

Промислове виробництво за січень - лютий 2020 року

14

Індекси промислової продукції, %

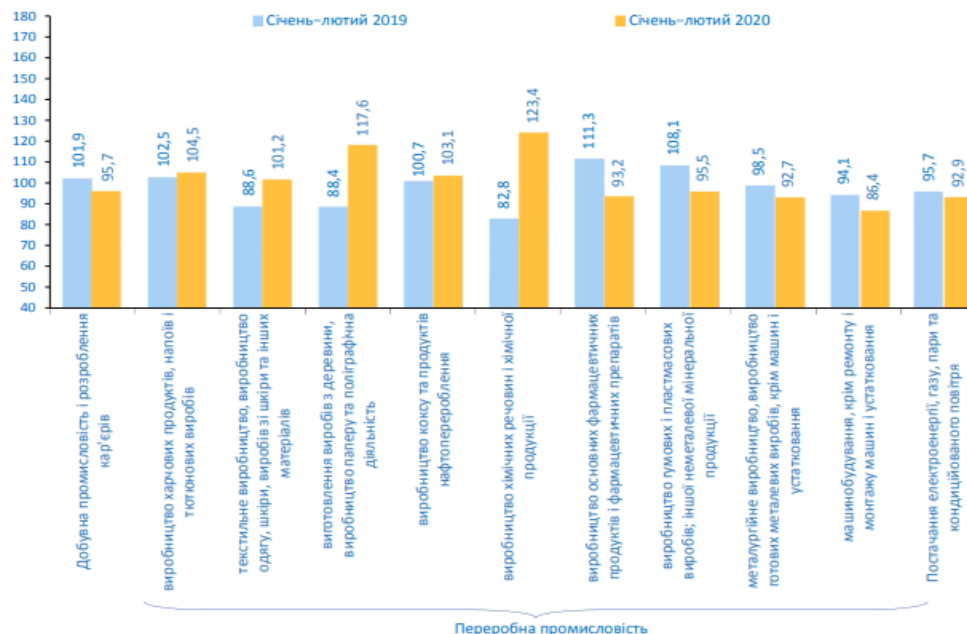
	Лютий 2020 до		Січень— лютий 2020 до січня— лютого 2019
	січня 2020	лютого 2019	
Промисловість	100,4	98,5	96,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	93,1	95,9	95,7
Переробна промисловість	105,2	99,6	98,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	95,5	98,2	92,9

Структура реалізованої промислової продукції у 2018 році, %

¹ Індекси промислової продукції за 2019 рік переглянуті у зв'язку зі зміною базисного року (2016=100).

Індекси промислової продукції за видами діяльності¹, %
(до відповідного періоду попереднього року)

Обсяг реалізованої продукції на січень-лютий 2020 року становить 384,4 млрд. грн.

Зведена таблиця індексів промислового виробництва з 2010-2021 рр.

15

	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	За рік
2010	89,2	100,4	114,8	97,5	97,2	101,9	101,3	100,6	103,8	106,3	98,2	102,3	112,2
2011	87,1	101,1	113,2	94,6	100,3	100,9	102,6	101,7	101,7	105,7	97,0	99,6	103,4
2012	86,2	101,7	110,1	95,6	102,0	97,9	104,3	97,7	100,1	107,1	97,3	96,4	94,4
2013	88,9	99,4	111,0	98,5	94,4	101,6	105,1	97,5	99,6	107,4	97,4	100,1	99,0
2014	84,6	100,5	108,0	98,9	98,6	98,5	97,8	88,1	105,4	107,3	98,0	98,3	82,8
2015	81,6	98,8	109,8	97,9	99,7	101,7	103,5	96,0	105,8	107,0	98,4	101,2	98,4
2016	81,4	108,2	106,8	96,6	96,3	97,9	107,0	99,2	104,4	105,7	100,8	101,9	103,1
2017	82,5	97,8	108,9	93,1	103,4	100,1	100,3	103,0	102,5	106,9	100,3	101,0	97,1
2018	86,1	96,5	107,6	95,0	103,1	100,2	101,4	99,5	101,7	110,0	97,9	98,3	95,3
2019	86,2	98,1	112,0	98,2	99,5	96,3	103,6	98,6	101,7	105,6	95,4	98,3	91,7
2020	91,6	100,4	103,6	87,2	104,9	104,1	103,9	96,5	104,5	105,8	101,1	102,8	104,5
2021	83,9	100,3	110,9	96,8	96,6	100,0	103,2	96,7	102,9	107,8	100,1		96,7

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ІНДЕКСУ ЦІН ВИРОБНИКІВ, 2010-2021

16

	січ ень	лют й	берез ень	квіт ень	трав ень	черв ень	липе нь	серпе нь	верес ень	жовт ень	листо пад	груд ень	За рік
2010	101,9	101,9	103,0	103,0	104,4	99,5	99,8	100,9	100,1	102,4	99,7	100,9	118,8
2011	101,3	104,8	102,1	103,4	102,6	100,5	100,1	100,5	101,2	98,2	100,6	98,2	114,1
2012	99,2	100,8	101,1	103,7	100,2	100,7	97,1	100,5	100,2	98,5	100,0	98,5	100,4
2013	100,3	98,4	102,2	102,5	103,1	97,3	97,1	101,2	100,2	100,2	98,7	100,7	101,7
2014	100,5	99,7	102,7	106,1	104,3	103,6	102,7	102,6	102,4	99,3	104,2	100,0	131,7
2015	102,3	104,8	110,5	104,0	99,6	100,6	102,0	99,7	102,0	97,6	100,1	100,3	125,5
2016	98,9	101,5	104,0	103,6	105,3	100,0	104,3	100,2	102,6	105,4	102,2	103,2	135,8
2017	99,7	103,1	103,5	101,6	98,7	99,4	101,8	100,4	101,6	102,3	101,8	101,7	116,6
2018	104,4	101,2	100,3	100,0	100,8	101,1	101,6	101,3	101,2	100,3	101,7	99,6	114,3
2019	101,0	101,0	99,0	98,5	102,1	97,3	103,6	99,3	98,5	98,8	97,0	96,4	92,5
2020	102,5	100,1	101,8	100,1	99,4	98,0	100,4	102,3	101,7	103,8	102,0	101,8	114,7
2021	105,2	107,8	101,6	101,2	103,6	102,4	102,6	105,4	100,7	112,5	104,3		158,1

Зведена таблиця індексів споживчих цін з 2016 по 2021 рр.

	січень	лютий	березень ь	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень ь	жовтень ь	листопа д	грудень	За рік
2016	100,9	99,6	101,0	103,5	100,1	99,8	99,9	99,7	101,8	102,8	101,8	100,9	112,4
2017	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2	100,9	101,0	113,7
2018	101,5	100,9	101,1	100,8	100,0	100,0	99,3	100,0	101,9	101,7	101,4	100,8	109,8
2019	101,0	100,5	100,9	101,0	100,7	99,5	99,4	99,7	100,7	100,7	100,1	99,8	104,1
2020	100,2	99,7	100,8	100,8	100,3	100,2	99,4	99,8	100,5	101,0	101,3	100,9	105,0
2021	101,3	101,0	101,7	100,7	101,3	100,2	100,1	99,8	101,2				107,5

Індекс реальної заробітної плати, 2000-2021 рр.

18

	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	За рік
2010	86,7	100,1	106,8	100,2	105,1	108,1	100,0	95,2	100,1	98,4	101,0	110,6	110,5
2011	86,8	100,9	106,6	98,8	100,8	104,7	102,9	98,4	101,5	99,7	99,8	111,5	111,0
2012	89,5	102,5	104,1	100,5	102,8	103,4	101,3	97,8	99,6	101,8	99,7	108,6	111,0
2013	88,8	101,6	105,4	100,8	100,5	103,9	101,4	97,0	98,7	100,4	99,4	110,1	106,8
2014	87,0	100,7	104,1	97,3	96,3	103,9	97,7	92,9	100,3	98,5	98,8	110,0	86,5
2015	83,3	99,6	95,9	90,8	99,0	105,8	103,1	96,6	101,0	105,6	97,3	115,2	90,1
2016	80,3	105,3	106,2	96,1	101,6	107,2	100,9	97,1	101,2	97,0	99,3	118,6	106,5
2017	91,7	102,3	106,8	97,7	101,4	105,8	99,5	97,0	101,3	99,2	100,5	116,2	118,9
2018	86,6	100,6	105,9	100,4	102,9	104,8	101,0	97,9	98,8	100,2	98,0	114,5	109,7
2019	86,4	101,7	107,6	99,2	99,0	105,8	102,4	96,3	100,7	99,7	99,5	115,1	111,4
2020	87,3	101,4	104,8	90,4	100,8	109,5	102,6	97,2	104,3	100,5	97,2	117,2	110,2
2021	85,9	100,7	106,7	98,8	98,4	105,8	100,1	97,8	100,5	97,8	100,9		92,2

Роздрібний товарооборот підприємств

19

	Роздрібний товарооборот підприємств		
	млн.грн. (кумулятивно)	у % до відповідного періоду попереднього року	у % до попереднього місяця
2019			
лютий	161882,5	93,8	101,1
березень	280208,2	98,8	108,7
квітень	388649,4	99,9	101,2
травень	525862,7	102,8	93,7
червень	635525,3	103,6	101,1
липень	750210,2	103,9	107,2
серпень	922439,5	104,3	101,5
вересень	1049382,2	105,8	97,6
жовтень	1173436,4	105,7	103,3
листопад	1336902,8	104,9	99,0
грудень	1765582,8	105,1	100,2

Обсяг товарообороту підприємств за 2019 рік

20

	Роздрібний товарооборот підприємств за січень–грудень 2019р., млн.грн.	Темпи зростання (зниження) обсягу товарообороту підприємств (у порів. цінах), %	
		січень–грудень 2019р. до січня–грудень 2018	січень–грудень 2017р. до січня– грудня 2016
Україна		104,4	80,2
Вінницька	12165,3	102,9	85,4
Волинська	11607,1	97,9	88,0
Дніпропетровська	51643,6	99,1	77,3
Донецька	16352,1	95,9	37,9
Житомирська	11211,8	95,6	84,2
Закарпатська	13094,9	104,8	90,1
Запорізька	25348,7	105,3	79,0
Івано-Франківська	11726,5	100,8	82,9
Київська	36437,9	111,6	90,9
Кіровоградська	9598,6	101,2	80,8
Луганська	3488,2	102,9	29,7
Львівська	33999,4	106,4	88,9
Миколаївська	13048,2	103,1	82,0
Одеська	42584,5	105,8	84,1
Полтавська	15322,6	106,9	80,3
Рівненська	10131,8	97,7	83,1
Сумська	9163,7	104,3	83,6
Тернопільська	8095,3	102,3	87,5
Харківська	41799,2	105,1	81,2
Херсонська	12639,2	105,0	84,0
Хмельницька	11230,7	104,7	83,4
Черкаська	11942,3	101,1	83,7
Чернівецька	7809,8	95,1	86,5
Чернігівська	9693,5	100,5	81,8

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств за 2019 рік

21

	Роздрібний товарооборот підприємств за січень–грудень 2019р., млн.грн.	Темпи зростання (зниження) обсягу роздрібного товарообороту підприємств (у порівнянних цінах), %	
		січень–грудень 2019 р. до січня–грудня 2018 р.	ДОВІДКОВО: січень–грудень 2017 р. до січня–грудня 2016 р.
Україна	491956,1	104,3	78,1
Вінницька	10915,7	104,0	82,1
Волинська	10556,0	98,9	87,1
Дніпропетровська	46190,8	98,4	75,8
Донецька ²	14703,7	94,7	31,6
Житомирська	10254,5	96,0	84,0
Закарпатська	11761,0	104,4	85,3
Запорізька	22686,1	104,7	76,3
Івано-Франківська	10574,0	101,2	83,4
Київська	33026,6	111,8	86,7
Кіровоградська	8704,4	102,9	80,7
Луганська ²	3142,1	103,0	22,8
Львівська	30505,2	105,5	90,2
Миколаївська	11689,0	102,7	82,1

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств за 2019 рік

22

	Роздрібний товарооборот підприємств за січень–грудень 2019р., млн.грн.	Темпи зростання (зниження) обсягу роздрібного товарообороту підприємств (у порівнянних цінах), %	
		січень–грудень 2019 р. до січня–грудня 2018 р.	<u>довідково:</u> січень–грудень 2017р. до січня–грудня 2016 р.
Одеська	38387,7	105,3	82,5
Полтавська	13851,1	106,2	78,8
Рівненська	9120,5	97,3	84,6
Сумська	8284,7	104,5	82,0
Тернопільська	7335,3	102,5	86,9
Харківська	37674,3	104,5	80,2
Херсонська	11341,4	104,9	81,1
Хмельницька	10197,3	105,5	81,7
Черкаська	10808,8	101,3	84,2
Чернівецька	7099,5	95,9	86,2
Чернігівська	8770,3	101,2	82,6
м. Київ	104376,1	106,7	81,9

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі у 2018 році

23

	2018р.	Грудень 2018р.
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	2195695,7	x
Індекс фізичного обсягу оптового товарообороту (у порівнянних цінах) до відповідного періоду попереднього року, %	103,3	X
Оборот роздрібної торгівлі³, млн.грн	928556,4	X
Індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	106,1	104,9
до попереднього місяця	x	119,1
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	667044,3	71369,4
Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	105,6	104,5
до попереднього місяця	x	119,2

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі у січні–листопаді 2019 року¹

24

	Січень–листопад 2019р.	Листопад 2019р.
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	2130315,3	x
Індекс фізичного обсягу оптового товарообороту (у порівнянних цінах) до відповідного періоду попереднього року, %	99,3	x
Оборот роздрібно́ї торгівлі², млн.грн	980269,4	x
Індекс фізичного обсягу обороту роздрібно́ї торгівлі (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	110,4	112,8
до попереднього місяця	x	102,8
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно́ї торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	710726,4	71358,2
Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	111,5	114,0
до попереднього місяця	x	102,8

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі у 2020р

25

	Січ ень	Січе нь— люти й	I кварт ал	Січень— квітень	Січень — травен ь	I півріч чя	Січень— липень	Січень— серпень	9 місяців	Січень— жовтень	Січень— листопад	2020р./ 2020
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі (юр. осіб), млн.грн	156 978, 6	3352 86,4	55612 8,2	705988,3	874453, 9	106168 3,1	1272626, 1	1490414 ,2	1721086 ,7	1965606, 9	2211045,7	2462558,8
Індекс фізичного обсягу оптов товарообороту до відповід.періо ду поперед року, %	104, 1	103,4	102,1	97,3	95,0	97,3	98,7	100,2	101,1	102,6	103,6	104,2
Оборот роздрібно́ї торгівлі², млн.грн	911 84,8	1815 58,7	27710 8,0	349900,8	439011, 8	536686, 4	641995,5	746742, 3	849844, 0	960003,8	1069659,2	1201624,0
Індекс фізич обсягу обороту роздрібно́ї торгівлі до відповід періодупопере дн року, %	112, 5	114,8	112,3	104,9	104,1	104,6	105,5	105,7	106,1	107,0	107,2	107,6
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно́ї торгівлі (юр. осіб), млн.грн	652 98,8	1301 31,3	20035 9,7	257622, 9	322361 ,6	39135 0,8	465704, 9	540944, 7	615915 ,2	693838,7	772767,1	868283,3

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі у січні-листопаді 2021 року

26

	Січень–листопад 2021р./ January–November 2021	Листопад 2021р./ November 2021
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	3005688,9	x
Індекс фізичного обсягу оптового товарообороту (у порівнянних цінах) до відповідного періоду попереднього року, %	93,0	x
Оборот роздрібно́ї торгівлі ² , млн.грн	1289740,8	x
Індекс фізичного обсягу обороту роздрібно́ї торгівлі (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	111,2	105,8
до попереднього місяця	x	100,1
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно́ї торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	933435,4	92464,2
Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах), %		
до відповідного періоду попереднього року	111,4	106,4
до попереднього місяця	x	100,1

Регіональна структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі у січні 2018 року

27

	Роздрібний товарооборот у січні 2018р., млн.грн	Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах) у січні 2018р. до січня 2017р., %
Україна	49468,3	109,5
Вінницька	1082,9	110,1
Волинська	799,7	107,7
Дніпропетровська	4961,0	110,8
Донецька	1257,4	102,4
Житомирська	1032,3	112,1
Закарпатська	1098,9	114,6
Запорізька	2100,6	107,0
Івано-Франківська	926,8	108,2
Київська	3382,6	107,0
Кіровоградська	899,0	110,3
Луганська	270,7	101,8
Львівська	3174,1	113,6

Миколаївська	1079,7	110,6
Одеська	3917,5	112,6
Полтавська	1329,4	107,0
Рівненська	754,5	102,3
Сумська	855,9	113,2
Тернопільська	507,3	105,2
Харківська	4138,5	110,8
Херсонська	1056,0	112,7
Хмельницька	933,0	108,5
Черкаська	907,0	107,5
Чернівецька	571,7	104,0
Чернігівська	865,9	109,9
м. Київ	11565,9	107,3

¹ Без урахування роздрібного товарообороту фізичних осіб-підприємців, а також тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Регіональна структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі у січні-листопаді 2021 року ¹

29

	Роздрібний товарооборот у січні–листопаді 2021р.	Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах), %	
		листопад 2021р. до листопада 2020р./	січень–листопад 2021р. до січня–листопада 2020р.
Україна	933435,4	106,4	111,4
Вінницька	22258,2	120,4	121,5
Волинська	14761,6	98,0	105,5
Дніпропетровська	91583,0	102,4	108,9
Донецька	25703,3	101,7	107,4
Житомирська	19696,1	110,3	114,4
Закарпатська	17047,0	125,3	126,8
Запорізька	39653,2	110,6	110,5
Івано-Франківська	18466,2	102,2	113,4
Київська	85125,4	108,4	113,9
Кіровоградська	16644,7	113,4	111,8
Львівська	60070,6	111,0	118,0
Миколаївська	19996,8	105,7	112,3
Одеська	72677,9	109,5	111,3
Полтавська	27638,3	105,4	113,0
Рівненська	14988,8	114,8	116,8
Сумська	15049,5	105,7	109,6
Тернопільська	11526,5	116,9	126,8
Харківська	61041,6	106,5	101,0
Херсонська	18594,5	102,9	109,3
Хмельницька	17365,8	108,0	113,8
Черкаська	18580,2	111,7	116,5
Чернігівська	15353,3	105,3	110,2
м. Київ	213541,9	101,7	109,3

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

1. Класифікація підприємств.
2. Статистика активних підприємств та підприємств за рівнем рентабельності, прибутковості.
3. Транснаціональні корпорації.
4. Об'єднання підприємств.

Класифікація підприємств

Залежно від форми власності

- *Приватне*
- *Комунальне*
- *Державне*

Залежно від приналежності капіталу в статутному фонді

- *Іноземні*
- *Національні (державні)*
- *З іноземними інвестиціями*

Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду

- *Унітарні*
- *Корпоративні*

Залежно від балансової вартості активів, чистого доходу від реалізації, середньої кількості

працівників

- *Мікро*

- *Малі*

- *Середні*

- *Великі*

Відповідно до правового статусу і форми

господарювання

- *Одноосібні*

- *Кооперативні*

- *Орендні*

- *Господарські товариства (партнерства)*

Залежно від

галузевої

приналежності

- *Промислові*

- *Будівельні*

- *Торгівельні*

- *І т. д.*

Визначення категорії, до якого належить підприємство

32

Мікро

До 350 тис.євро
До 700 тис. євро
До 10 осіб

Мале

До 4 млн.євро
До 8 млн.євро
До 50 осіб

Середнє

До 20 млн.євро
До 40 млн.євро
До 250 осіб

Велике

Понад 20
млн.євро
Понад 40
млн.євро
Понад 250 осіб

Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності (станом на 01 листопада 2020 року)

33

У тому числі за секціями КВЕД 2010

	Усього	Сільське, лісове та рибне господарство (A)	У тому числі за секціями КВЕД 2010																	
			Промисловість (B,C,D,E)				Будівництво (F)	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (G)	Транспорт, складське господарство поштова та кур'єрська діяльність (H)	Тимчасове розміщування й організація харчування (I)	Інформація та телекомунікації (J)	Фінансова та страхова діяльність (K)	Операції з нерухомим майном (L)	Професійна, наукова та технічна діяльність (M)	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (N)	Державне управління оборона; обов'язкове соціальне страхування (O)	Освіта (P)	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (Q)	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (R)	Надання інших видів послуг (S)
			усього	добувна промисловість і розроблення кар'єрів (B)	переробна промисловість (C)	з неї														
Україна	883002	80753	62327	2237	47897	49458	127740	24573	14295	18411	9275	53693	43306	87372	59450	57235	28303	14706	152105	
Вінницька	34837	6888	1489	56	1114	776	6684	378	135	343	47	989	608	1473	6187	1867	804	658	5511	
Волинська	15279	1046	815	31	669	464	1799	434	161	155	40	697	435	1698	1146	1374	516	165	4334	
Дніпропетровська	65618	4303	4668	98	3645	6455	9834	1443	435	946	664	3616	6335	7078	1704	6456	1866	749	9066	
Донецька	43921	1370	1538	176	1118	848	6749	569	615	343	68	1567	799	5994	6105	6670	1439	537	8710	
Житомирська	17789	1357	1597	183	1606	570	1581	680	96	199	19	786	456	1139	1669	1696	687	560	4697	
Закарпатська	17163	1105	1085	46	869	543	1568	386	636	669	34	767	446	1074	1156	1446	955	363	4930	
Запорізька	37639	6849	6647	61	1888	1146	4611	594	400	510	100	1765	1013	3840	1406	1371	1641	660	5086	
Івано-Франківська	24907	956	1494	54	1153	1197	6101	364	669	687	85	898	596	1566	1430	1366	855	603	6040	
Київська	54814	6766	3661	68	6631	6463	5804	1169	468	606	106	6660	1489	3966	6005	1690	1441	364	8156	
Кіровоградська	15856	3475	979	40	716	516	1856	315	87	174	41	666	391	961	1368	1050	497	366	3114	
Луганська	15275	1086	575	85	365	306	765	179	44	168	66	335	688	1343	1550	1593	776	653	5148	
Львівська	63362	1555	6981	85	6516	6115	5411	854	817	958	157	6671	1698	5391	6696	6407	1880	1017	10754	
Миколаївська	27460	3944	1611	34	888	759	3084	631	638	648	48	996	643	6374	1170	1360	750	639	4165	
Одеська	59797	4615	6461	63	1931	6637	5499	6667	806	813	161	6886	1944	4646	1858	1964	1751	486	8603	
Полтавська	34982	6781	1464	66	1100	985	6771	511	180	338	58	1077	716	6164	1815	1595	760	697	5070	
Рівненська	15853	806	1033	85	819	590	1465	336	94	185	30	678	500	1465	1157	1656	561	648	4649	
Сумська	14673	1659	970	14	786	490	1563	633	117	199	31	717	418	1066	1307	1018	514	180	3791	
Тернопільська	15732	1637	905	58	684	457	1006	665	91	179	38	557	360	1861	1556	1560	534	309	4017	
Харківська	49093	6637	3903	61	3481	1706	6951	865	507	1163	667	3596	6179	4506	1714	1910	1500	399	6890	
Херсонська	26188	6598	1086	19	678	567	1794	411	636	607	40	706	500	6035	1676	1140	575	380	3437	
Хмельницька	23012	1755	1183	56	963	804	1735	336	141	196	45	854	476	6140	1544	1748	651	615	4789	

Кількість юридичних осіб за регіонами України (станом на 01.07.2021)

34

Регіони / Region	Усього / Total
Україна	1417488
Вінницька	33904
Волинська	23296
Дніпропетровська	105081
Донецька	92530
Житомирська	32461
Закарпатська	24619
Запорізька	49645
Івано-Франківська	29902
Київська	74505
Кіровоградська	25701
Луганська	41435
Львівська	75935
Миколаївська	50423
Одеська	88173
Полтавська	34858
Рівненська	24258
Сумська	25245
Тернопільська	23020
Харківська	84905
Херсонська	29768
Хмельницька	30853
Черкаська	30151
Чернівецька	16544
Чернігівська	23190
м.Київ	347086

Рівень рентабельності (збитковості) великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за 2015-2019 роки, %

35

Усього	2015	2016	2017	2018	Січень-Червень 2019	Січень-Березень 2020
	1,0	7,4	8,8	4,5	7,0	
сільське, лісове та рибне господарство	41,7	32,4	22,4	13,7	-1,3	0,3
промисловість	0,9	4,2	6,8	3,3	5,2	38,4
будівництво	-7,6	-0,4	1,6	1,3	2,2	,5
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-0,9	15,8	18,8	11,4	16,6	-6,7
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,1	5,1	-1,0	-4,3	-1,0	3,1
тимчасове розміщування й організація харчування	-17,3	-0,8	7,8	5,8	12,1	2
інформація та телекомунікації	0,5	8,5	13,8	8,6	17,6	-5,3
фінансова та страхова діяльність	-8,9	-4,8	2,8	13,9	12,1	2,3
операції з нерухомим майном	-33,4	-8,1	6,2	-0,8	28,4	-4,5
професійна, наукова та технічна діяльність	-1,1	17,6	19,4	5,9	19,9	6,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-11,9	-3,9	2,6	-0,5	5,0	3,2
освіта	5,7	5,6	3,7	3,3	-0,9	7,1
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-0,6	4,5	3,3	2,6	3,1	2,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-25,3	-16,5	-15,5	-3,7	-18,9	4
надання інших видів послуг	7,3	5,1	-0,4	2,0	-0,3	1,5
						-17,7
						4,3

Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності, 2020 р, %

36

	Код за КВЕД-2010	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості), %
Усього		9172631,3	234582211,2	3,9
сільське, лісове та рибне господарство	A	4809943,2	17341067,5	27,7
промисловість	B+C+D+E	2333777,2	182565148,5	1,3
будівництво	F	239393,6	4776437,3	5,0
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	1082217,5	7551437,1	14,3
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	57076,3	4145256,5	1,4
тимчасове розмішування й організація харчування	I	-39221,0	554859,5	-7,1
інформація та телекомунікації	J	63683,4	1080902,7	5,9
фінансова та страхова діяльність	K	-12916,9	2462469,6	-0,5
операції з нерухомим майном	L	-266658,5	3260052,6	-8,2
професійна, наукова та технічна діяльність	M	285563,5	2886562,6	9,9
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	80450,8	1634800,6	4,9
освіта	P	8723,6	90148,5	9,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	545412,9	5994863,8	9,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	-15708,9	83698,6	-18,8
надання інших видів послуг	S	894,6	154505,8	0,6

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності за січень-вересень 2018 року

37

	Код за КВЕД-2010	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чисті зароблені страхові премії	Інші операційні доходи	Інші доходи	Разом чисті доходи
Усього		4640278,0	269527,9	154732,2	5064538,1
сільське, лісове та рибне господарство	A	16844,9	1122,2	66,5	18033,5
промисловість	B+C+D+E	2045318,4	130033,9	55026,7	2230379,0
будівництво	F	82677,2	3896,2	10064,9	96638,3
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	1815353,6	70181,6	31013,8	1916549,0
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	277110,7	18317,2	6174,2	301602,1
тимчасове розміщування й організація харчування	I	16816,0	1505,0	995,7	19316,7
інформація та телекомунікації	J	77627,3	8488,6	2505,9	88621,9
фінансова та страхова діяльність	K	35565,8	10530,1	30913,4	77009,3
операції з нерухомим майном	L	36432,2	7660,0	7467,2	51559,4
професійна, наукова та технічна діяльність	M	188173,8	6841,8	4369,5	199385,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	32714,3	3903,2	5452,5	42070,1
освіта	P	781,1	190,0	19,4	990,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	11167,6	611,1	211,5	11990,2
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	2231,1	6119,5	399,0	8749,5
надання інших видів послуг	S	1464,0	127,5	52,0	1643,5

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності за січень-вересень 2019 року

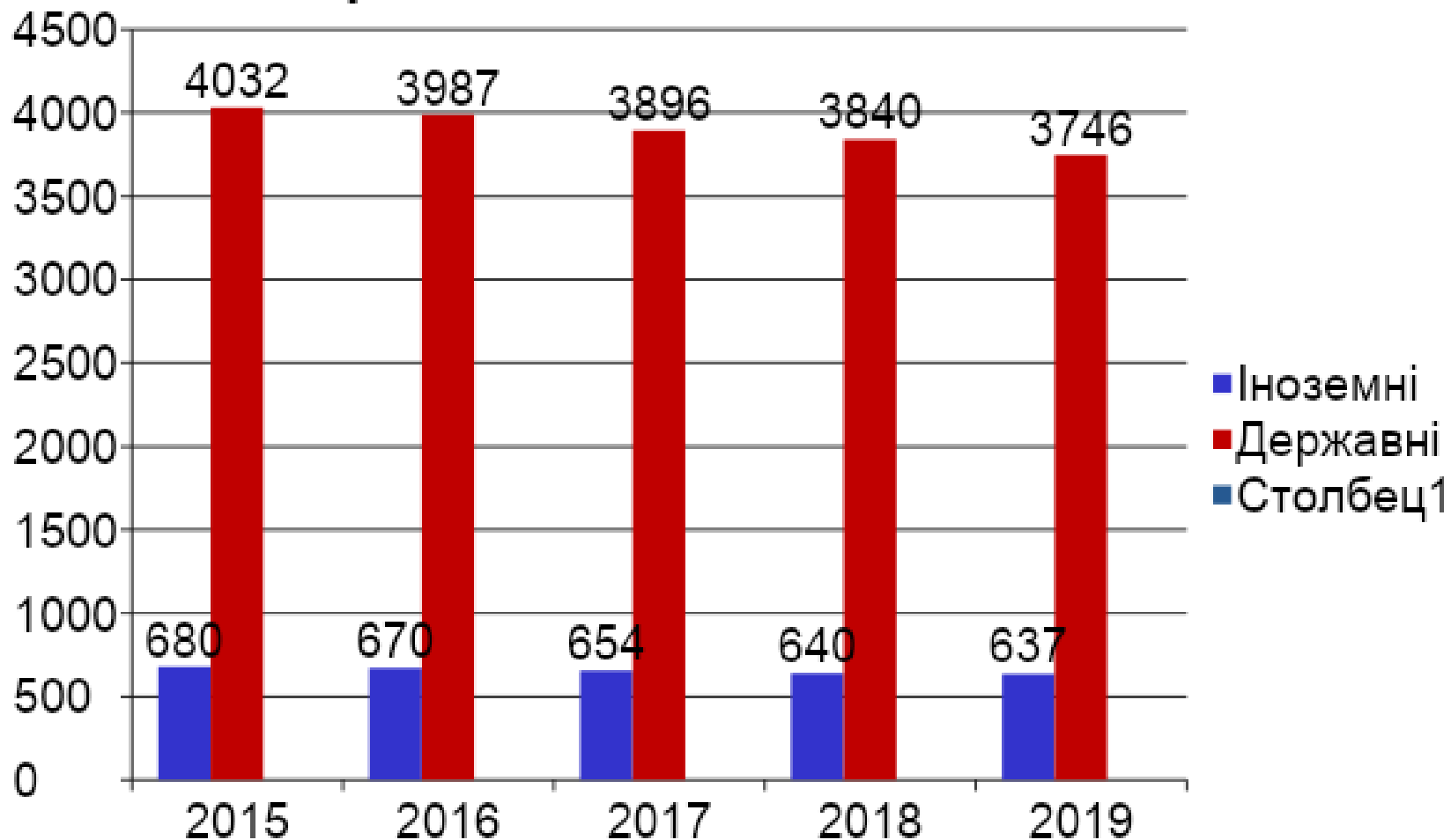
38

(млн.грн)						
	Код за КВЕД-2010	Чистий прибуток (збиток)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
			у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Усього		254629,8	76,7	349397,7	23,3	94767,9
сільське, лісове та рибне господарство	A	-77,9	50,0	254,0	50,0	331,9
промисловість	B+C+D+E	129494,0	73,4	192131,1	26,6	62637,1
будівництво	F	3109,7	78,9	4027,1	21,1	917,4
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	57049,7	83,6	65320,5	16,4	8270,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	4845,1	67,6	22331,2	32,4	17486,1
тимчасове розміщування й організація харчування	I	2397,6	81,8	2541,1	18,2	143,5
інформація та телекомунікації	J	14167,6	84,9	15701,5	15,1	1533,9
фінансова та страхова діяльність	K	5212,1	82,4	5480,5	17,6	268,4
операції з нерухомим майном	L	10270,5	70,5	11352,2	29,5	1081,7
професійна, наукова та технічна діяльність	M	25510,6	71,3	26331,2	28,7	820,6
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	1889,4	69,5	2593,7	30,5	704,3
освіта	P	-3,3	66,7	1,2	33,3	4,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	307,0	77,4	450,0	22,6	143,0
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	355,1	60,0	779,8	40,0	424,7
надання інших видів послуг	S	102,6	100,0	102,6	-	-

Чистий прибуток (збиток) підприємств за регіонами за 2020 р

39	Чистий прибуток (збиток)	Підприємства, які одержали прибуток/		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до заг. кількості підпр.	фінансовий результат
Україна ²	-89824,6	64,5	209117,4	35,5	298942,0
Вінницька	-245,1	68,1	2618,1	31,9	2863,2
Волинська	-1036,3	64,3	1052,1	35,7	2088,4
Дніпропетровська	20403,1	66,5	36266,6	33,5	15863,5
Донецька	-23120,0	50,5	6405,2	49,5	29525,2
Житомирська	-610,8	64,0	999,5	36,0	1610,3
Закарпатська	-265,7	63,2	924,5	36,8	1190,2
Запорізька	-5631,3	63,8	6561,3	36,2	12192,6
Івано-Франківська	-5382,2	58,0	2078,7	42,0	7460,9
Київська	2852,7	62,9	11346,7	37,1	8494,0
Кіровоградська	-120,9	60,3	900,0	39,7	1020,9
Луганська	-11142,5	53,8	745,1	46,2	11887,6
Львівська	-697,3	71,5	4776,6	28,5	5473,9
Миколаївська	-3157,0	63,0	2953,1	37,0	6110,1
Одеська	-2815,3	65,9	6384,7	34,1	9200,0
Полтавська	6174,1	65,3	9540,3	34,7	3366,2
Рівненська	-3896,1	65,6	1153,7	34,4	5049,8
Сумська	-668,8	61,0	2218,1	39,0	2886,9
Тернопільська	-508,2	54,7	1250,0	45,3	1758,2
Харківська	110,3	72,9	5767,6	27,1	5657,3
Херсонська	-825,1	61,4	1116,8	38,6	1941,9
Хмельницька	-1322,6	64,6	1077,2	35,4	2399,8
Черкаська	-3345,7	65,7	1823,7	34,3	5169,4
Чернівецька	-202,9	54,1	286,8	45,9	489,7
Чернігівська	1955,7	59,7	2471,0	40,3	515,3
м.Київ	-56326,7	64,1	98400,0	35,9	154726,7

Динаміка державних та іноземних підприємств

Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами, 2020,2021 (на момент 1 січня)

	Кількість державних підприємств	Кількість іноземних підприємств
2020	3750	631
2021	3750	631

Що таке транснаціональні корпорації?

Транснаціональні корпорації

- Це національні монополії із зарубіжними активами, виробнича і торговельно-збутова діяльність яких виходить за рамки однієї країни;
- корпорації, в яких головна компанія належить капіталу однієї країни, а філії знаходяться в багатьох країнах світу;
- корпорація, капітал якої мононаціональний, а сфера діяльності — міжнародна.

Ознаки транснаціональних корпорацій

44

**Реалізація
продукції в різних
країнах**

**Підприємства і
філії знаходяться в
різних країнах**

**Власники
компаній –
резиденти різних
країн**

**Матеріальний і
фінансовий
потенціал**

**Диверсифікованіс
ть діяльності**

**Річний обсяг
продажу більше 1
млрд. дол США**

**Наявність філій не
менше ніж у ?????
країнах**

**Велика частка
іноземних активів**

**ЗЕД операції за
межами країни
базування – 1/5 – 1/3
всього обороту
компанії**

Плюси і мінуси ТНК?

Позитивні чиники діяльності транснаціональних корпорацій

- ❖ технологічні та маркетингові інновації
- ❖ Зниження рівня безробіття
- ❖ Підвищення кваліфікаційного рівня робочої сили
- ❖ Збільшення обсягу інвестиційних ресурсів
- ❖ Збільшення податкових надходжень до бюджету
- ❖ Покращення виробничої бази України
- ❖ Впровадження досягнень науково-технічного прогресу в країні
- ❖ Сприяння реструктуризації економіки
- ❖ Посилення процесів інтернаціоналізації і глобалізації

Недоліки діяльності транснаціональних корпорацій

- ❖ Експансія іноземними компаніями найбільш перспективних секторів економіки
- ❖ Розташування шкідливого виробництва
- ❖ Недоотримання доходів держбюджетом
- ❖ Уникнення або заниження податкових платежів
- ❖ Здатність ТНК уникати державного контролю
- ❖ Використання українську економіку як сировинну базу, передаючи українським партнерам не відповідні їхньому рівню розвитку технології
- ❖ Ведення бізнесу у видах економічної діяльності, які вигідні міжнародним компаніям, а не економіці України
- ❖ Порушення певних прав національної робочої сили
- ❖ Спроможність ТНК впливати на ціноутворення в країні

Транснаціональні корпорації в Україні

Поділ на галузеві економіки

L'ORÉAL

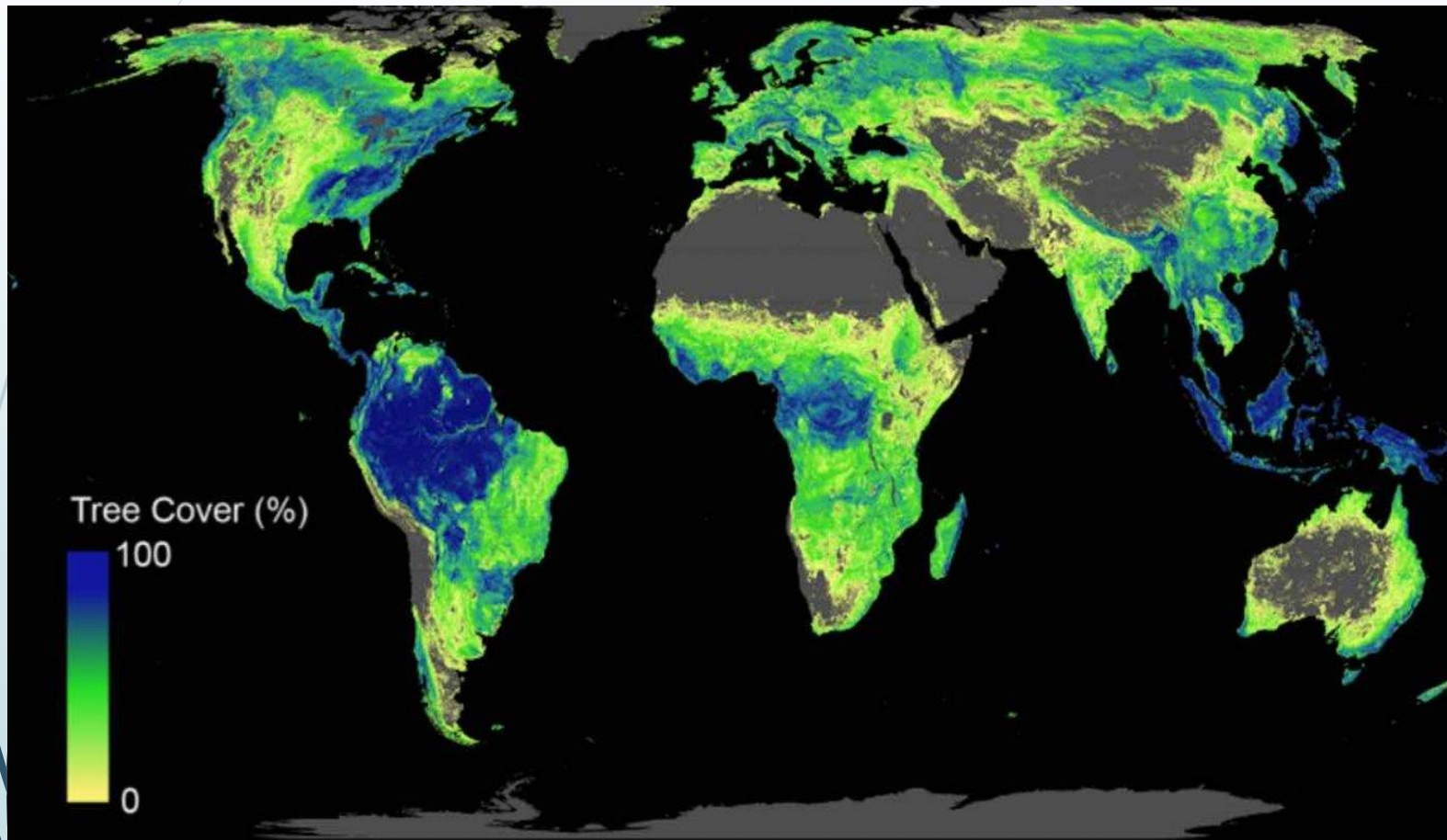

iPhone

До чого привела діяльність ТНК?

49

Господарські товариства

50

Командитне товариство

1 або більше учасників несуть відповідальність в усім майном і водночас 1 або більше учасників своїм вкладом у майно товариства

Акціонерне товариство

Статутний фонд поділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості

Члени несуть відповідальність тільки майном товариства

Товариство з обмеженою відповідальністю

Статутний фонд поділений на частки, розміри яких визначені установчими документами

Учасники товариства несуть відповідальність у межах своїх внесків

Товариство з додатковою відповідальністю

Статутний фонд поділений на частки, розміри яких визначені установчими документами.

Учасники товариства несуть відповідальність у межах своїх внесків та у разі додаткових боргів власним майном

Повне товариство

товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном

Кількість суб'єктів економіки за організаційними формами, 2016-2020

51

Станом на	01.04.2019	01.07.2019	01.10.2019	01.01.2020
Усього юридичних	315264	319360	323573	327603
у тому числі				
фермерське	167	172	168	174
приватне підприємство	30972	31005	30969	30988
державне підприємство	850	847	842	838
казенне підприємство	7	7	7	7
комунальне	377	374	373	388
дочірнє підприємство	2108	2109	2101	2099
іноземне підприємство	161	162	163	162
підприємство	577	581	584	583
підприємство споживчої	8	8	8	8
акціонерні товариства	3624	3589	3554	3527
з них				
публічне акціонерне	552	528	509	492
приватне акціонерне	1429	1428	1424	1425
товариство з	241400	244885	248609	252069
товариство з	280	288	289	292
повне товариство	186	187	189	189
командитне товариство	19	19	20	20
кооперативи	2221	2239	2262	2277
з них				
виробничий	173	173	172	172
обслуговуючий	1565	1584	1606	1621
споживчий	33	33	33	33
сільськогосподарський	9	9	9	9
сільськогосподарський	16	15	18	18
органи влади,	3075	3097	3100	3090
з них				
державна організація	875	876	864	859
комунальна організація	1432	1448	1450	1435
приватна організація	236	244	256	261
організація (установа,	96	96	96	96
асоціація	737	741	748	760
корпорація	165	169	169	167
консорціум	36	36	37	37
концерн	43	43	42	42
спілка споживчих	7	7	7	7
інші об'єднання	112	111	111	111
товарна біржа	136	136	136	136
кредитна спілка	148	149	148	149
споживче товариство	160	157	159	158
недержавний пенсійний	53	54	55	53
політична партія	752	751	753	749
громадська організація	12861	13116	13381	13680
спілка об'єднань	698	736	757	794
релігійна організація	900	901	905	910
профспілка, об'єднання	2071	2083	2116	2133

Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання (липень 2021 року)

52

	Усього / Total
Усього юридичних осіб	1417488
у тому числі	
фермерське господарство	48379
приватне підприємство	200125
державне підприємство	3696
казенне підприємство	30
комунальне підприємство	14253
дочірнє підприємство	11512
іноземне підприємство	628
підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	3357
підприємство споживчої кооперації	1142
акціонерні товариства	13675
з них	
публічне акціонерне товариство	1234
приватне акціонерне товариство	5339
товариство з обмеженою відповідальністю	725288
товариство з додатковою відповідальністю	1509
повне товариство	1301
командитне товариство	369
кооперативи	28980
з них	
виробничий	2193
обслуговуючий	20414
споживчий	774
сільськогосподарський виробничий	1006
сільськогосподарський обслуговуючий	1287
органи державної влади, організації (установи, заклади)	94655
з них	
державна організація (установа, заклад)	10320
комунальна організація (установа, заклад)	58961
приватна організація (установа, заклад)	1392
організація (установа) об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки тощо)	1484

Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання (липень 2021 року)

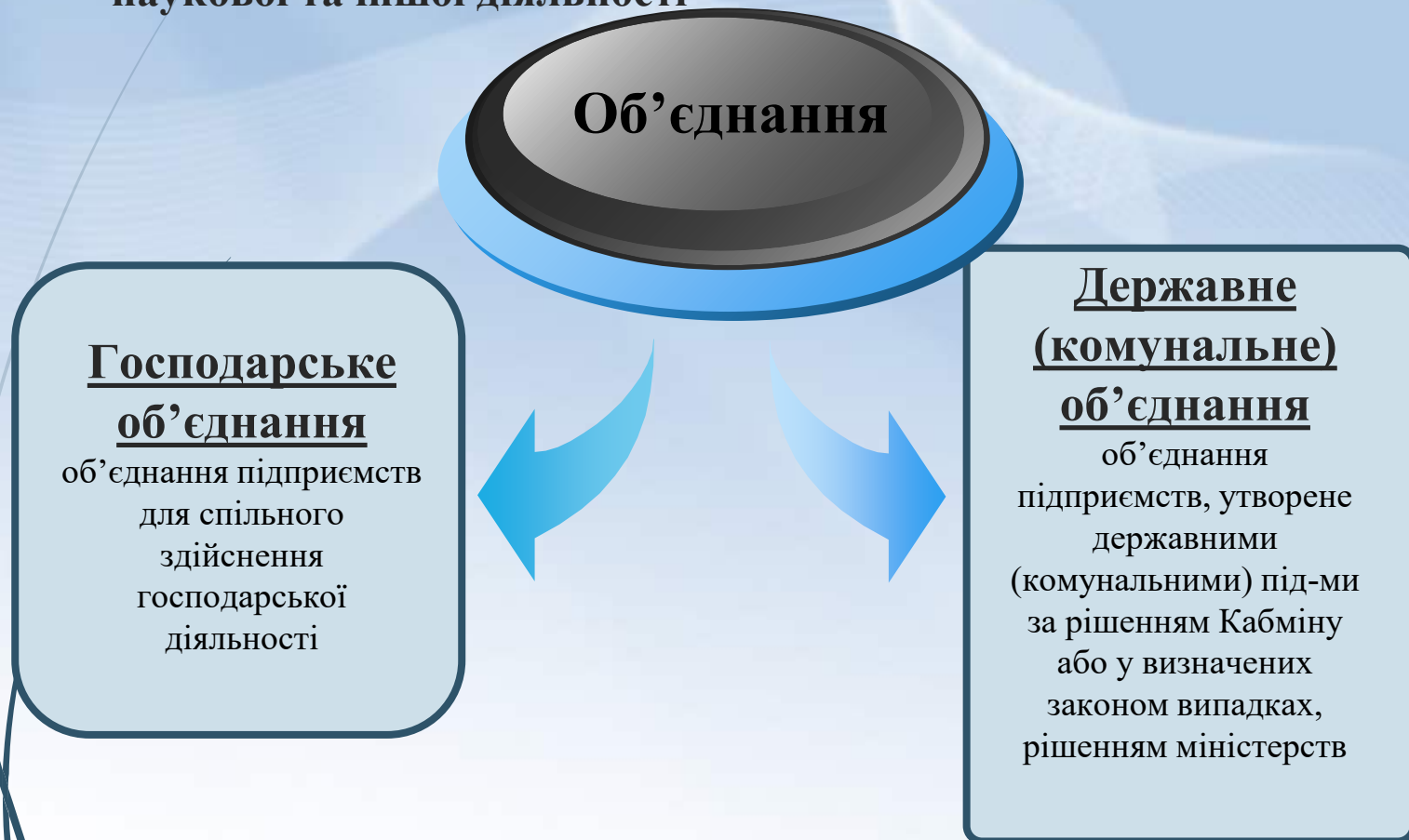
53

	Усього
асоціація	2501
корпорація	554
консорціум	124
концерн	186
спілка споживчих товариств	312
інші об'єднання юридичних осіб	744
товарна біржа	615
кредитна спілка	1051
споживче товариство	4366
недержавний пенсійний фонд	73
політична партія	15321
громадська організація	94738
громадська спілка	1975
релігійна організація	26785
профспілка, об'єднання профспілок	28894
творча спілка (інша професійна організація)	318
благодійна організація	20199
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	36420
орган самоорганізації населення	1703

Об'єднання

54

Об'єднання підприємств – господарська організація, утворена в складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності

Господарські об'єднання

Концерни

Корпорації

Асоціації

Залежно від
організаційно-
правової форми
утворюються

Інші

Консорціуми

Асоціація

найпростіша форма договірною
об'єднання під-в та інших
підприємницьких структур з метою
постійної координації підприємниць
діяльності

2 418

бізнес- асоціації

Господарські об'єднання

57

Корпорація	договірне об'єднання, створене на основі інтеграції виробничих, наукових і комерційних інтересів об'єднаних підприємств
Консорціум	тимчасове статутне об'єднання, створене на основі інтеграції виробничих, наукових і комерційних інтересів об'єднаних підприємств
Концерн	статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності
Трест	монополістичне об'єднання підприємств, які до процесу інтегрування належали різним підприємцям, в єдиний виробничо-господарський комплекс
Картель	договірне об'єднання підприємств переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності – регулювання збуту виготовленої продукції.
Синдикат	організаційна форма існування різновиду картельної угоди, що передбачає реалізацію продукції учасників через створення спільного збутового органу або збутової мережі одного з учасників об'єднання
Асоційовані підприємства	це група суб'єктів господарювання юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному фонді та/або управлінні.
Холдингова компанія	суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства.

Тема 3. Управління підприємствами

1. Поняття, завдання і принципи.
2. Модель управління підприємством
3. Технологічний розвиток підприємства
4. Напрями удосконалення системи управління

Управління підприємством – діяльність, спрямована на ефективне його функціонування і досягнення поставленої мети через використання засобів і методів впливу на усі процеси всередині нього, координацію роботи структурних підрозділів та персоналу.

Завдання управління підприємством - забезпечення скоординованої діяльності його підрозділів, а також координація роботи підприємства з елементами зовнішнього середовища.

Управління підприємством здійснюється відповідно до його установчих документів на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і участі в управлінні трудового колективу.

Принципи управління

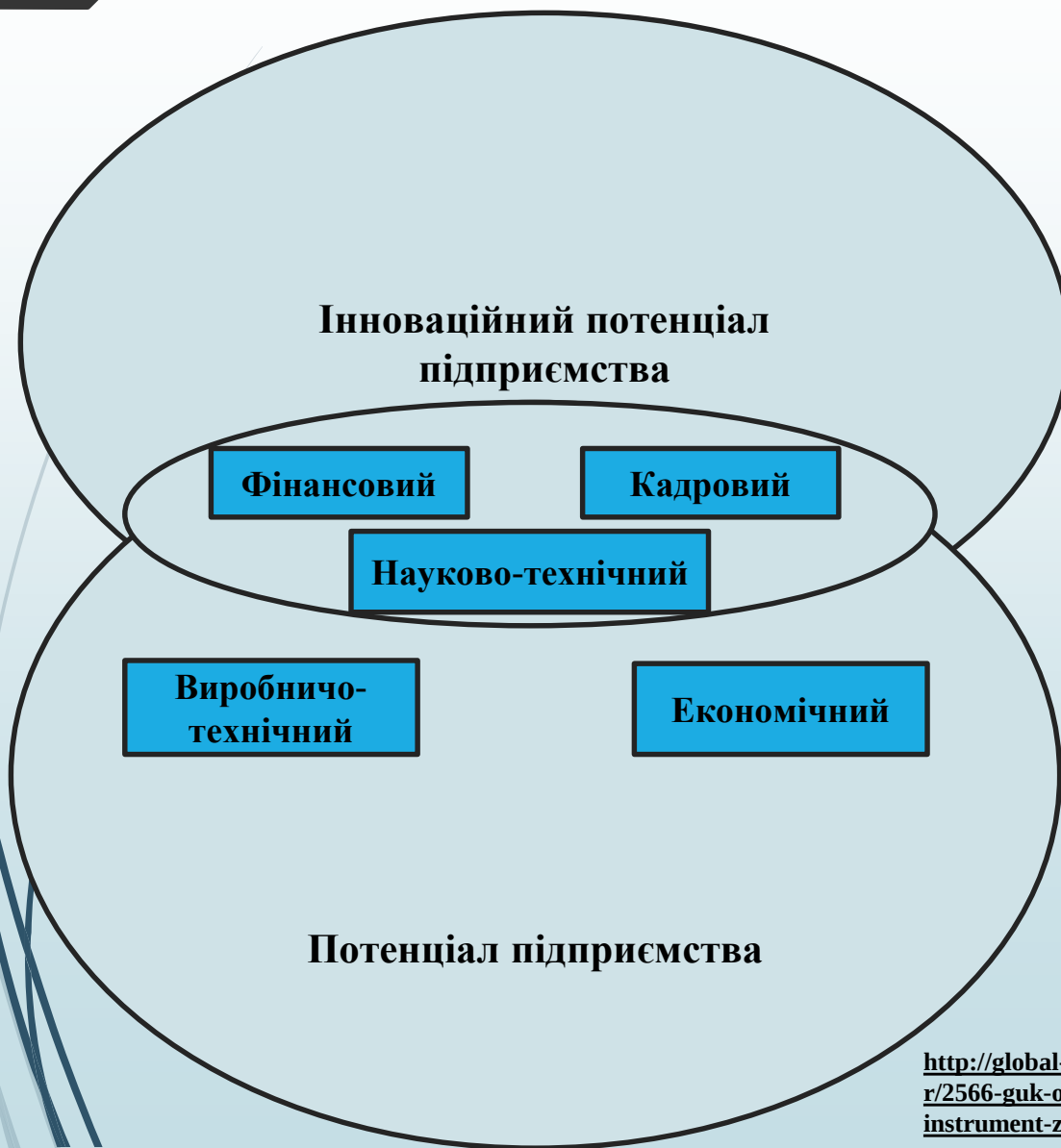
60

Принципи

Трактування

Чіткий розподіл функцій	Визначає коло виконуваних функцій управлінців та виконавців управлінських рішень
Дотримання дисципліни, порядку	Недотримання організаційних параметрів поведінки працівниками зумовлює неякісне виконання функцій та неякісне управління
Повноваження і відповідальність	Чіткий поділ праці та визначення кола повноважень управлінців різних рівнів
Дотримання взаємовідносин з працівниками відповідно до ієрархічного ланцюга	Чітке підпорядкування нижчих ланок управління вищим
Цільової сумісності і зосередження	Створення єдиного механізму управління, спрямованого на вирішення спільних завдань
Використання мотивації високопродуктивної праці	Використання менеджерами різних методів мотивації (економічних та неекономічних)
Ефективність управління	Постійний пошук ефективних рішень в галузі організації виробництва, формуванні маркетингових стратегій, пошуку нових ринків збуту
Забезпечення рівної справедливості для всіх	Впевненість щодо справедливої відповідальності за виконання своїх функцій та справедливої винагороди за високі результати роботи
Заохочення ініціативи	Заохочення різноманітними способами ініціативи, формулювання з масиву ініціативних пропозицій єдине правильне управлінське рішення
Впевненість у постійності та стабільності роботи	Розкриває працівникам усі потенційні можливості, скерувати зусилля на якомога якісніше виконання завдань

Взаємопроникнення складників потенціалу підприємства, що впливають на розвиток інноваційного потенціалу підприємства

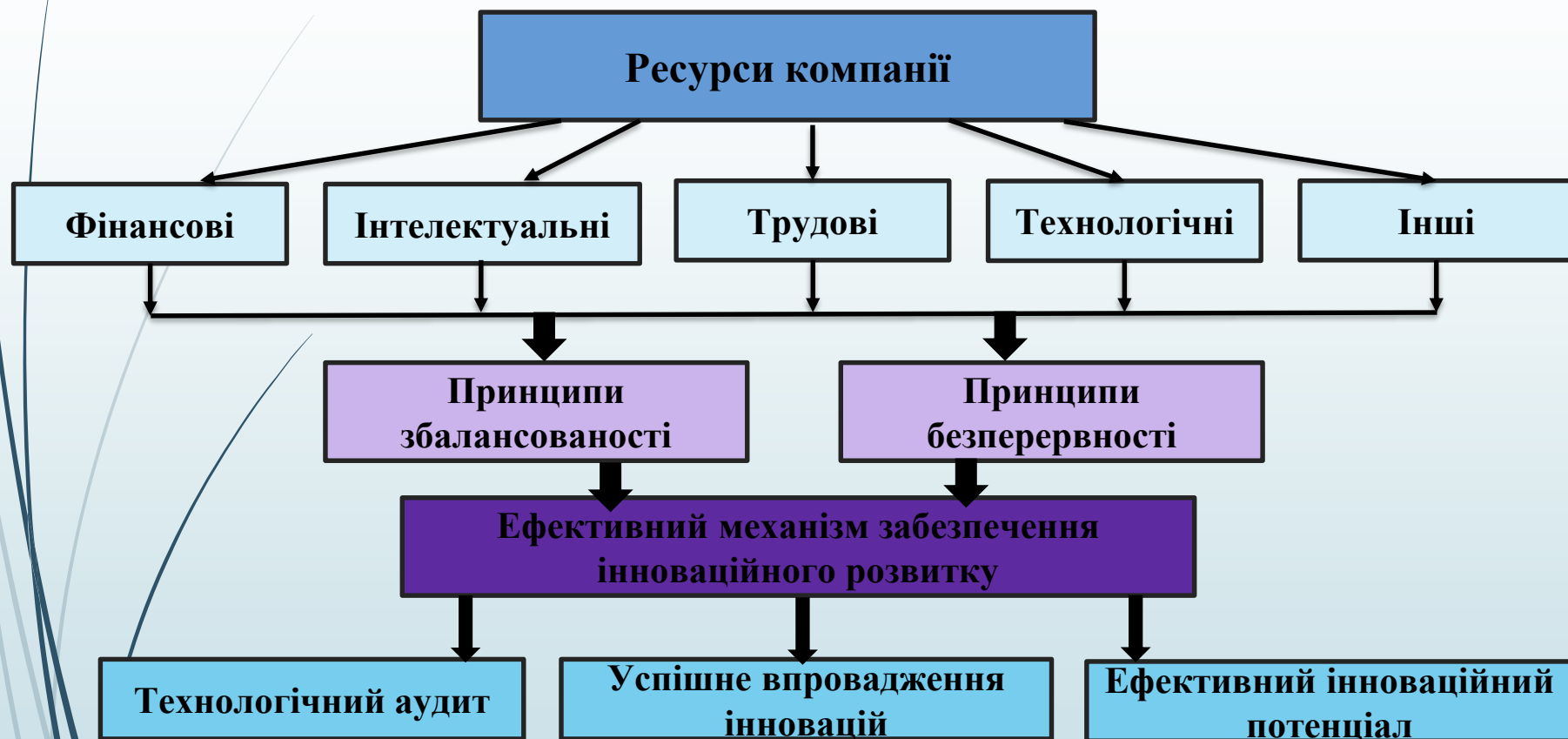
Людина в системі управління підприємством

Розвиток підприємства: модель управління

Технологічний розвиток підприємства

Етапи стратегії технологічного розвитку підприємства:

1. Формулювання технологічної місії підприємства.
2. Оцінка можливих зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.
3. Прогнозування залучення необхідних технологій.
4. Розробки та дослідження, забезпечення зовнішнього доступу до технологій.
5. Дослідження та оцінка альтернативних технологій.
6. Формування оптимального портфеля технологій.
7. Забезпечення захисту інтелектуальної власності.
8. Створення передумов на підприємстві для забезпечення кібербезпеки та інформаційної безпеки.

Гук О.В., Мельник А.В. Технологічний розвиток підприємства як складова його інноваційного розвитку. *Сучасний стан економіки, обліку, фінансів і права та їх основні проблеми: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 5 жовтня 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 2. С.29. URL: <http://www.economics.in.ua/2021/10/2.html>

Напрями удосконалення системи управління

- Перегляд та зміна організаційної структури управління підприємством ;
- оптимізація організації менеджменту і бізнес-процесів через поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства;
- удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами;
- підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, поліпшення якості продукції.

Перешкоди на шляху до управління підприємством

- складність одержати високо кваліфіковану допомогу і консультації, та висока вартість таких послуг;
- недостатність фінансових можливостей для формування якісного управлінського потенціалу;
- низький рівень розвитку фінансового ринку;
- невисокий рівень підготовки персоналу;
- неготовність персоналу та керівництва до змін;
- високий рівень бюрократичних процедур;
- складність отримання інформації про нововведення у сфері управління.

При побудові системи управління доцільно враховувати фактори:

- виробничий процес має бути достатньо гнучким, що дозволить швидко змінювати асортимент продукції. Це фактор, насамперед, зумовлений застосуванням у виробництві нової техніки, впровадження прогресивних технологій виробництва та охорони навколишнього середовища;
- бути адекватною, складною технологією виробництва, яка вимагає більш нових форм контролю, організації та розподілу праці;
- враховувати серйозну конкуренцію як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку продукції та покращувати якість продукції, що надається;
- приймати до уваги необхідність врахування невизначеності зовнішнього середовища;
- враховувати вимоги до рівня якості обслуговування споживачів та часу виконання договорів, які регулярно підвищують вимоги по умовам упаковки, транспортування, а також більш вигідні бази поставки;
- враховувати зміну структури попиту;

Ефективна система управління

Стабільне функціонування підприємства

Зростання економічного потенціалу підприємства

Зменшення негативного впливу факторів зовнішнього середовища

Максимально можливе врахування запитів і задоволення потреб потенційних споживачів

Модифікація організаційної структури підприємства

Тема 4. Основні та оборотні засоби підприємства

1. Управлінський та бухгалтерський облік. Сутність, необоротних активів, склад та класифікація ОЗ підприємства.
2. Оцінка основних засобів. Методи амортизаційних відрахувань.
3. Структура основних засобів.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

КОНТРОЛІНГ

ФІНАНСУВАННЯ

ПЛАНУВАННЯ/
БЮДЖЕТУВАННЯ

ПРОГНОЗУВАНН
Я

Баланс

72

(звіт про фінансовий стан) — звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал

Баланс підприємства складається з:

1. Активу.

2. Пасиву

73

Актив – відображається вартість майна та боргових прав.

Пасив – джерела фінансових ресурсів і зобов'язання підприємства по позикам та кредитній заборгованості

Ліквідність балансу – можливість мобілізувати активи, які є в наявності для оплати боргів (пасивів) у встановлені строки.

АКТИВ

74

Складова активу	Найменування статті
Необоротні активи	Нематеріальні активи
	<i>Первісна вартість</i>
	Незавершені капітальні інвестиції
	Довгострокові біологічні активи
	Довгострокові фінансові інвестиції
	Довгострокова дебіторська заборгованість
	Інші необоротні активи
Оборотні активи	Запаси
	Виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція
	Поточні біологічні активи
	Дебіторська заборгованість за продукцію, за розрахунками
	Поточні фінансові інвестиції
	Гроші та їх еквіваленти
	<i>Готівки та рахунки в банках</i>
	Витрати майбутніх періодів
	Інші оборотні активи
	https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-101/article-105999.html

Пасив

75

Складова активу	Найменування статті
Власний капітал	Зареєстрований (пайовий) капітал
	Капітал у дооцінках
	Додатковий капітал
	Резервний капітал
	Нерозподілений прибуток
	Неоплачений капітал
	Вилучений капітал
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	Відстрочені податкові зобов'язання, пенсійні зобов'язання
	Довгострокові кредити банків
	Інші довгострокові зобов'язання
	Довгострокові забезпечення
	Цільове фінансування
Поточні зобов'язання і забезпечення	Короткострокові кредити банків
	Поточна кредиторська заборгованість
	Поточні забезпечення
	Доходи майбутніх періодів
	Інші поточні зобов'язання

Власний капітал

АКТИВИ – ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

**АКТИВИ + ПАСИВИ = ВАЛЮТА
БАЛАНСУ**

**Total assets
Liability
Equity**

Основні фонди підприємства – це засоби праці, які мають вартість, функціонують у виробничому процесі тривалий час (більше 365 днів) не змінюючи при цьому своїх форм і

77

розмірів, а свою вартість переносять на вартість готової продукції поступово (частинами) (шляхом амортизаційних відрахувань). ОФ – джерело формування основних та оборотних засобів. ОФ – виключно вартісна категорія.

ОЗ - активи, що мають матеріальну форму і строк корисного використання яких перевищує рік. ОЗ - матеріально-речові цінності.

ОЗ (Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку – матеріальні активи, яке підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва, діяльності, або постачання товарів, надання послуг, здавання в ренду, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше 1 року.

Оборотні засоби - частина виробничих засобів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких цілком споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість продукції, що виробляється.

Пашенко Н.В. Теоретичні засади обліку основних засобів.

Економіка та держава. 2009. № 1. С. 58–5

Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI за станом на 26.07.2017. База даних «Законодавство України» / ВР України.

URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ознаки основних засобів

78

Активи
підприємства

Використовуютьс
я більше року

Майно
підприємства

Матеріальна
форма

Термін
корисного
використання

Здатність
приносити
економічні вигоди

Властивість
зношуватися

Класифікація ОЗ у бухобліку і податковому обліку

79

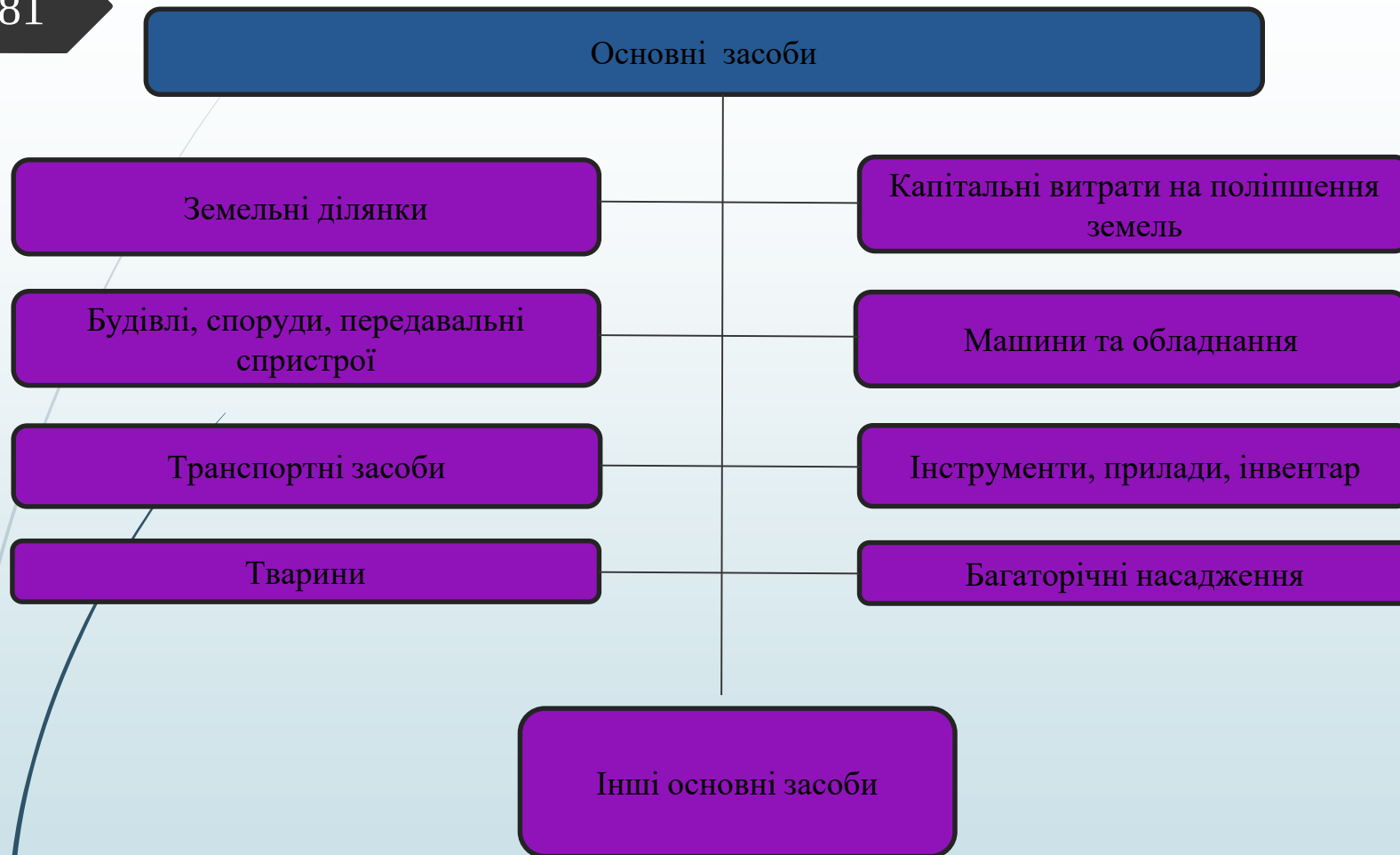
Бухгалтерський облік		Податковий облік	
№ субрахунку	Назва субрахунку	№ групи	Назва групи
100	Інвестиційна нерухомість	-	-
101	Земельні ділянки	1	Земельні ділянки
102	Капітальні витрати на поліпшення земель	2	Капітальні витрати на поліпшення земель не пов'язані з будівництвом
103	Будинки та споруди	3	Будівлі, споруди, передавальні пристрої
104	Машини та обладнання	4	Машини та обладнання
105	Транспортні засоби	5	Транспортні засоби
106	Інструменти, прилади та інвентар	6	Інструменти, прилади, інвентар, меблі
107	Тварини	7	Тварини
108	Багаторічні насадження	8	Багаторічні насадження
109	Інші основні засоби	9	Інші основні засоби
111	Бібліотечні фонди	10	Бібліотечні фонди, збереження Національного фонду України
112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	11	Малоцінні необоротні матеріальні активи
113	Тимчасові (не титульні) споруди	12	Тимчасові (не титульні) споруди
114	Природні ресурси	13	Природні ресурси
115	Інвентарна тара	14	Інвентарна тара
116	Предмети прокату	15	Предмети прокату

Класифікація необоротних активів для цілей бухгалтерського обліку

80

Група необоротних активів	Рахунки	Найбільш типові приклади
Інвестиційна нерухомість	100	Нерухомість для отримання доходу
Основні засоби	101-109	Земля, машини, обладнання, автомобілі, тварини, інструменти, прилади, меблі
Ін необоротні матеріальні активи	111-117	Інші різновиди
Нематеріальні активи	121-127	Ліцензії на об'єкти інтелектуальної власності
Накопичений знос(амортизація)	131 -134	Знос (амортизація), які накопичені за всі роки
Довгострокові фінансові інвестиції	141-145	Придбання акцій інших підприємств для контролю, отримання дивідендів тривалий час
Капітальні інвестиції	151-155	Кошти на створення ОЗ, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів
Довгострокові біологічні активи	161-166	У сільськогосподарських підприємств тварин
Відстрочені податкові активи	17	Штучний актив
Довгострокова дебіторська заборгованість	181-183	Дебіторська заборгованість з терміном погашення більше 1р
Інші необоротні активи	184	Довгострокові витрати майбутніх періодів
Гудвіл	19	Ціна придбання – (придбані активи – набуті зобов'язання)

Класифікація основних засобів

Необоротні активи в обліковій політиці

82

**Методи
нарахування
амортизації
(зносу)**

**Методи оцінки
необоротних
активів**

**Ліквідаційна
вартість**

**Строк
корисного
використання**

Згідно податкового кодексу мінімально допустимий термін корисного використання:

1. Земельні ділянки.
2. Капітальні витрати на поліпшення земель (**15 років**)
3. Будівлі (**20 р.**) споруди (**15 років**), передавальні пристрої (**10 р.**)
4. Машини та обладнання (**5 років**)
5. Транспортні засоби (**5 років**)
6. Інструменти, прилади та інвентар (меблі) (**4 роки**).
7. Тварини (**6 років**)
8. Багаторічні насадження (**10 років**)
9. Інші основні засоби (**12 років**).

1. Бібліотечні фонди (немає)
2. Малоцінні необоротні матеріальні активи (немає)
3. Тимчасові (нетитульні) споруди (**5 років**)
4. Природні ресурси (немає)
5. Інвентарна тара (**6 років**)
6. Предмети прокату (**5 років**)
7. Довгострокові біологічні активи (**7 років**)

Облік основних засобів

84

ОСНОВНІ ЗАСОБИ (РАХУНОК 10)

ІНШІ НЕОБОРОТНІ МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ (РАХУНОК 11)

Субрахунки для обліку основних засобів в бухгалтерському обліку

101	Земельні ділянки	Бібліотечні фонди	111
102	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	Малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА)	112
103	Будівлі, споруди та передавальні пристрої	Тимчасові (не титульні) споруди	113
104	Машини та обладнання	Природні ресурси	114
105	Транспортні засоби	Інвентарна тара	115
106	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	Предмети прокату	116
107	Тварини	Інші необоротні матеріальні активи	117
108	Багаторічні насадження		
109	Інші основні засоби		

Знос основних засобів

85

Знос – поступова втрата ОЗ своєї вартості

**Фізичний
(матеріальний)**

- виробничий
- природний

Моральний

- Через появу подібного устаткування, виготовлення якого потребує менших затрат
- Через появу нових, продуктивніших засобів праці

Основні засоби: їх оцінка та облік

86

Види вартості ОЗ	Як визначається	Застосовується
Первісна вартість	- суми, що сплачуються постачальникам ОЗ; - реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт ОЗ; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням ОЗ, якщо вони не відшкодовуються підприємству (тобто сума ПДВ, у разі якщо покупець – неплатник ПДВ); - витрати зі страхування ризиків доставки ОЗ; - витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження ОЗ; - інші витрати безпосередньо пов'язані з доведенням ОЗ до стану, в якому він придатний для використання з запланованою метою	При постановці на облік
Залишкова (балансова) вартість	= первісна вартість – накопичений знос (амортизація)	У балансі
Справедлива вартість	Це сума, за якою можна продати атив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату Як різновид справедливої вартості для основних засобів розглядаються: -ринкова вартість -відновлювана вартість – сучасна собівартість придбання (виготовлення) за мінусом суми зносу на дату оцінки ОЗ.	При переоцінці ОЗ, у Балансі, після переоцінки

Методи нарахування амортизації основних засобів

87

Метод амортиз	Правила визначення амортизації для основних засобів
Прямолінійний	Річна сума амортизації = (первісна вартість – ліквідаційна вартість)/строк корисного використання Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) ОЗ після закінчення строку його корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем.
Зменшення залишкової вартості	Річна сума амортизації (А) = залишкова вартість об'єкта на початок звітного року × річна норма амортизації. Річна норма амортизації = $1 - \sqrt[n]{\text{Ліквідаційна вартість} / \text{Первісна вартість}}$ де n – кількість років корисного використання
Прискореного зменшення залишкової вартості	Річна сума А = залишкова вартість об'єкта на початок звітного року × річна норма амортизації. Річна норма амортизації = $2 \times (1 / \text{Строк корисного використання})$
Кумулятивний	Річна сума А = (первісна вартість – ліквідаційна вартість) × кумулятивний коефіцієнт Кумулятивний коефіцієнт = Кількість років, що залишилися до кінця строку експлуатації / сума числа років корисного використання
Виробничий	Місячна сума А = фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг) × виробнича ставка амортизації Виробнича ставка амортизації = $(\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) / \text{Загальний обсяг продукції, який очікується виробити з використанням ОЗ}$

Можливі методи нарахування амортизації за групами ОЗ

88

Номер групи	Назва групи	Методи нарахування амортизації
Група 1	Земельні ділянки	-
Група 2	Капітальні витрати на поліпшення земель не пов'язані з будівництвом	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 3	Будівлі, споруди та передавальні пристрої	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 4	Машини та обладнання	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, Прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 5	Транспортні засоби	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, Прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 6	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 7	Тварини	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 8	Багаторічні насадження	Прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий
Група 9	Інші основні засоби	Прямолінійний, виробничий

Показники ефективності використання основних засобів

89

Показники ефективності основних засобів	Формула розрахунку	Що означає
1. Фондовіддача (коефіцієнт оборотності ОЗ)	Чистий дохід (виручка) / Середньорічна вартість ОЗ (первісна)	Ефективність використання ОЗ протягом періоду.
2. Фондомісткість	Середньорічна вартість ОЗ / Чистий дохід (виручка) (первісна)	Те ж саме, що й фондовіддача, але навпаки.
3. Фондооєброєність	Середньорічна вартість ОЗ / Чисельність (кількість промислово-виробничого персоналу) (первісна)	Відображає оснащення виробництва ОЗ
4. Коефіцієнт введення (оновлення) ОЗ	Первісна вартість ОЗ, що введені в експлуатацію за період / Первісна вартість ОЗ на кін.періоду	Відображає частку ОЗ, які були оновлені протягом періоду.
5. Коефіцієнт вибуття ОЗ	Первісна вартість ОЗ, що вибули за період / Первісна вартість ОЗ на поч.періоду	Відображає частку ОЗ, які вибули протягом періоду.
6. Коефіцієнт зносу ОЗ	Накопичений знос / Первісна вартість ОЗ на поч.періоду	Відображає застарілість ОЗ

Структура основних засобів

90

**Технологічна
структура**

Галузева структура

Активна частина

Пасивна частина

Вікова структура

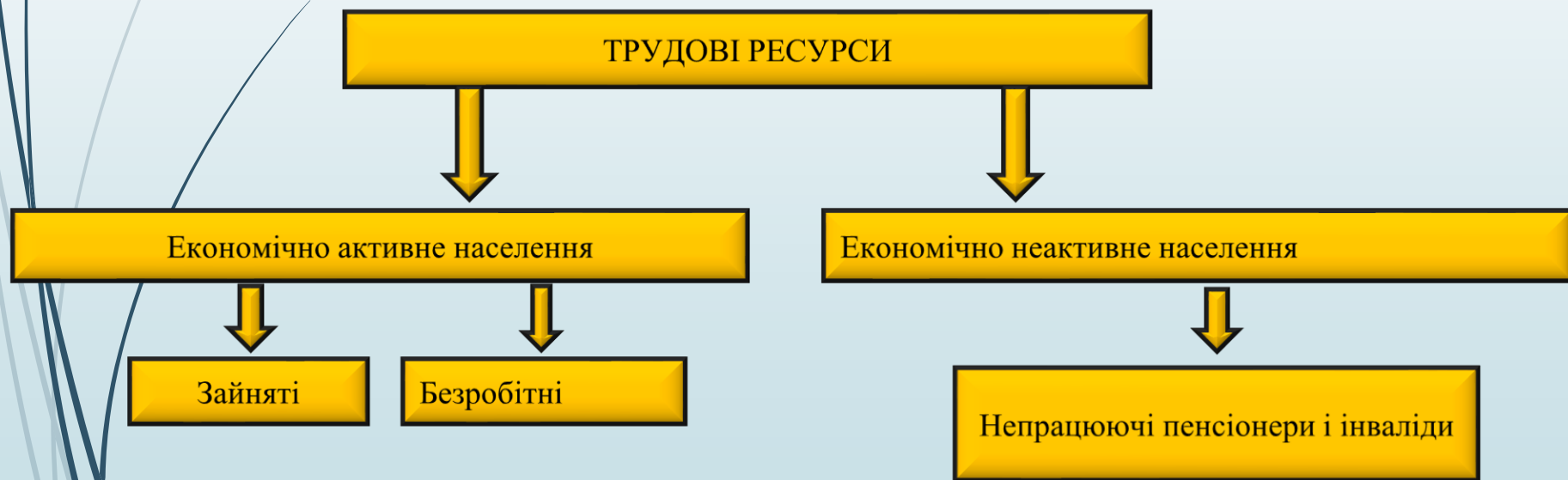

Тема 5. Трудові ресурси підприємства

1. Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів.
2. Класифікація персоналу підприємства.
3. Показники руху трудових ресурсів підприємства та їх динаміка.
4. Продуктивність праці, показники та методи вимірювання

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів

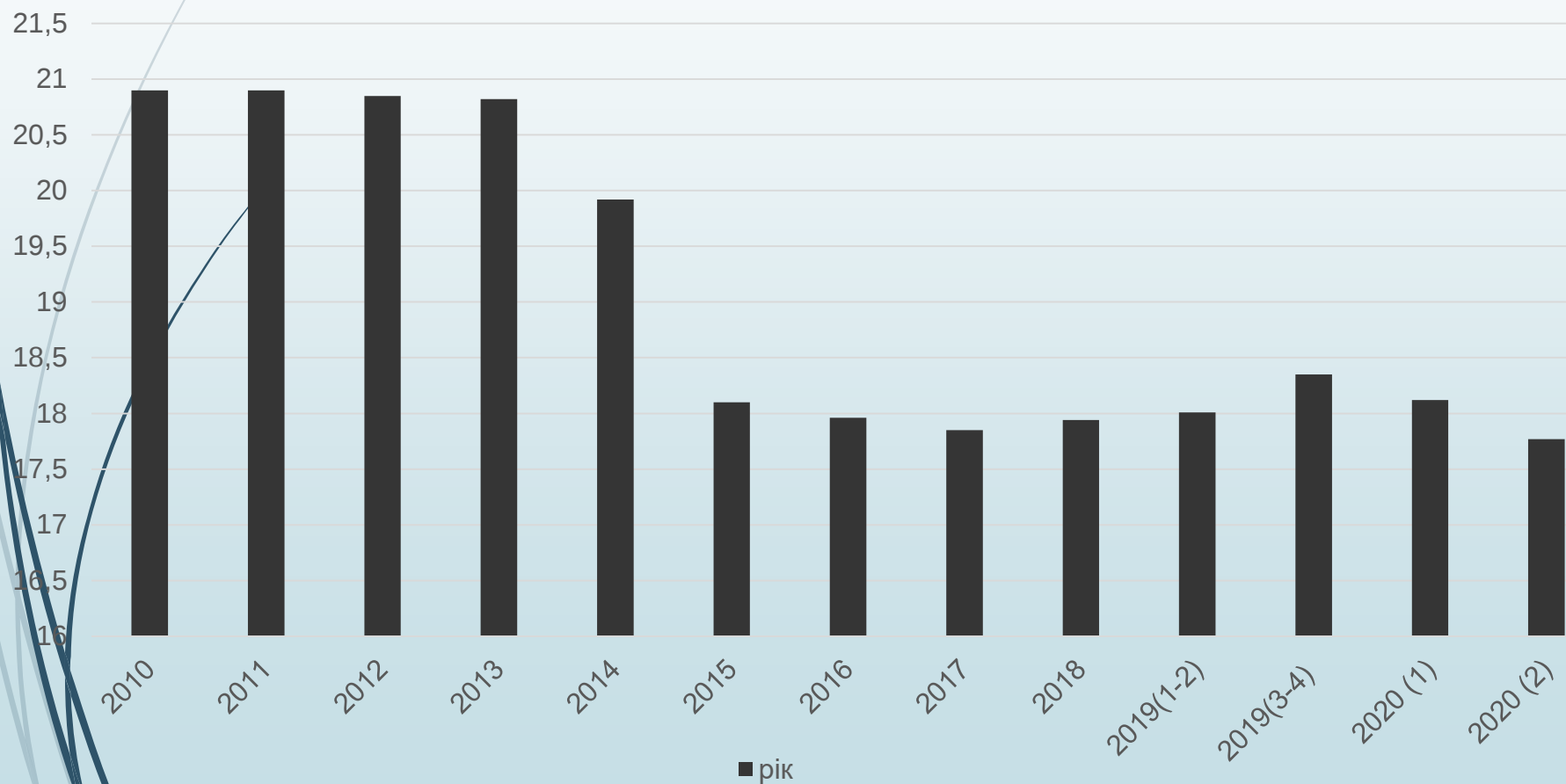
Трудові ресурси – це соціально-економічна категорія, в якій продуктивні сили і виробничі відносини взаємно проникають і обумовлюють одна одну; це сукупність носіїв функціонуючої та потенційної робочої сили і тих відносин, які виникають в процесі її відтворення

За даними Державної служби статистики, кількість економічно активного населення розподілений наступним чином

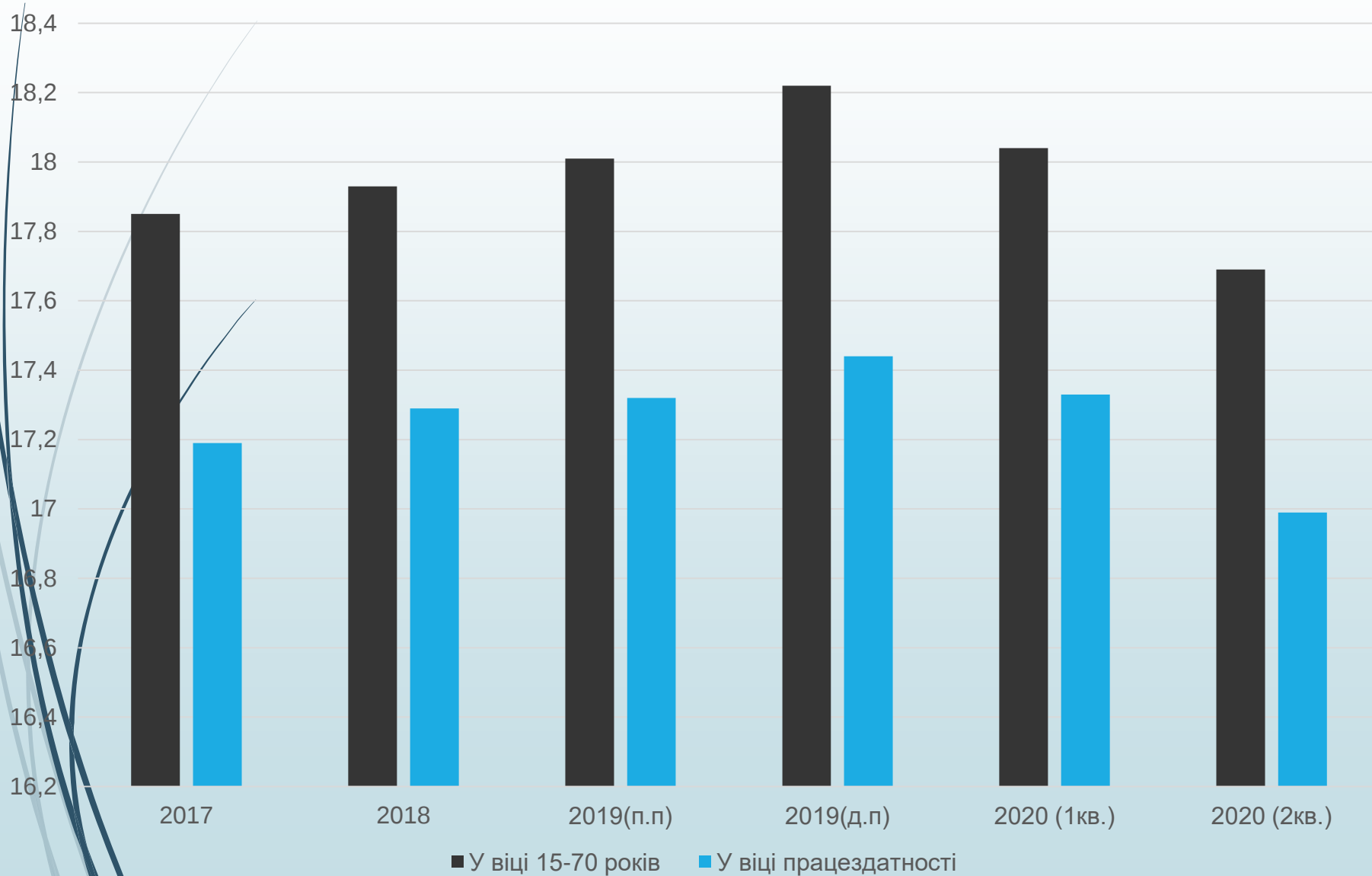
93

рік

Рівень економічної активності населення протягом 2017 – 2020 (п.п) рр

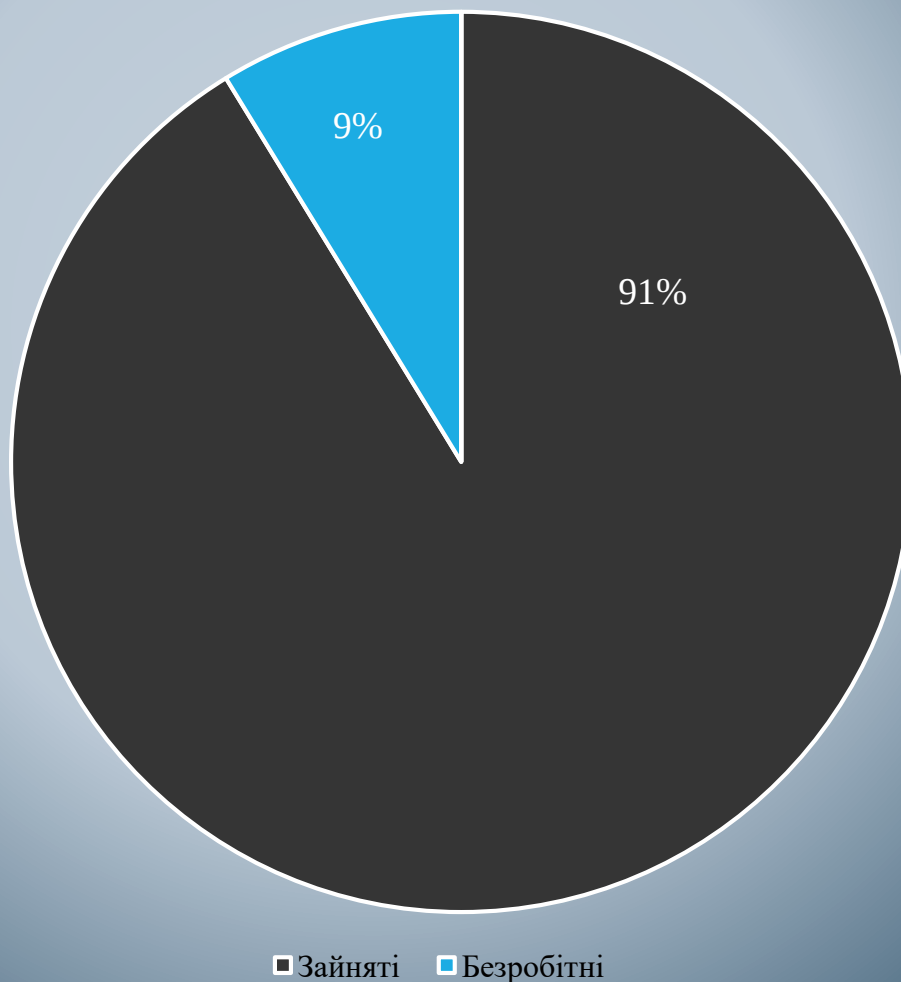
94

За даними Державної служби статистики, кількість економічно активного населення у 2кв. 2020 року становить 17,78 млн. осіб, працездатне 16,99 (91%) млн. осіб. безробітних – 1,63 млн. осіб (9%)

95

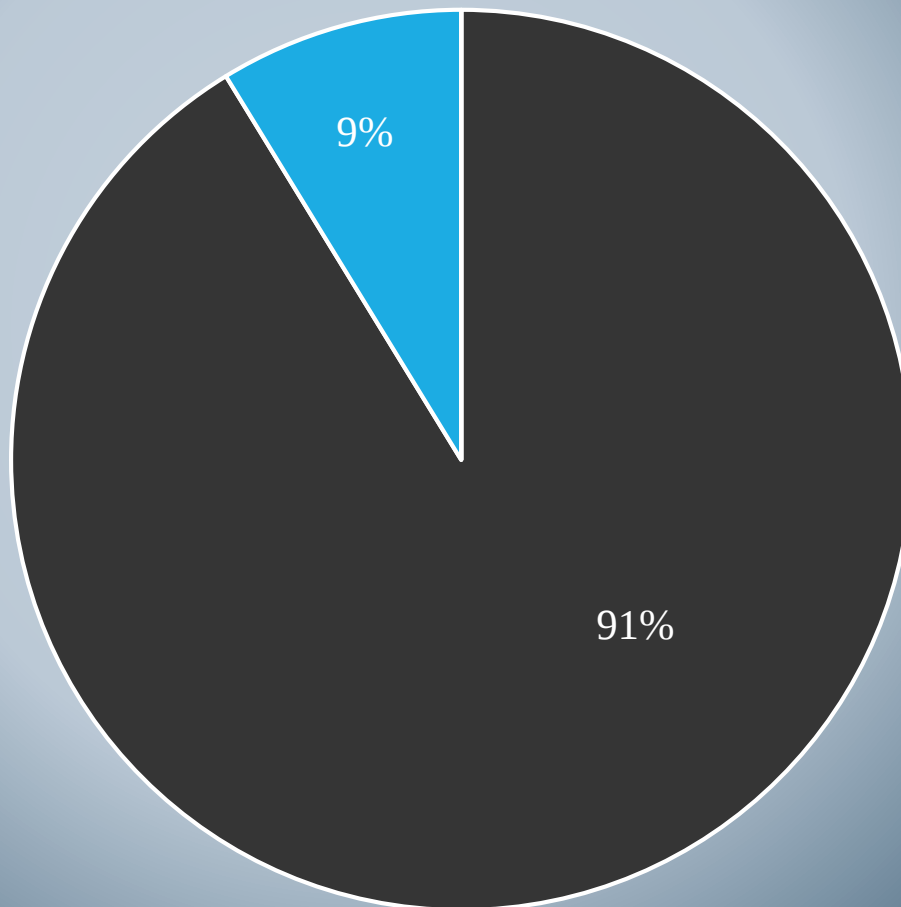
Економічно активне населення від 15 до 70 років

За даними Державної служби статистики, кількість економічно активного населення у 2019(Д.П) році становить 18,06 млн. осіб, працездатне 17,34 млн. осіб

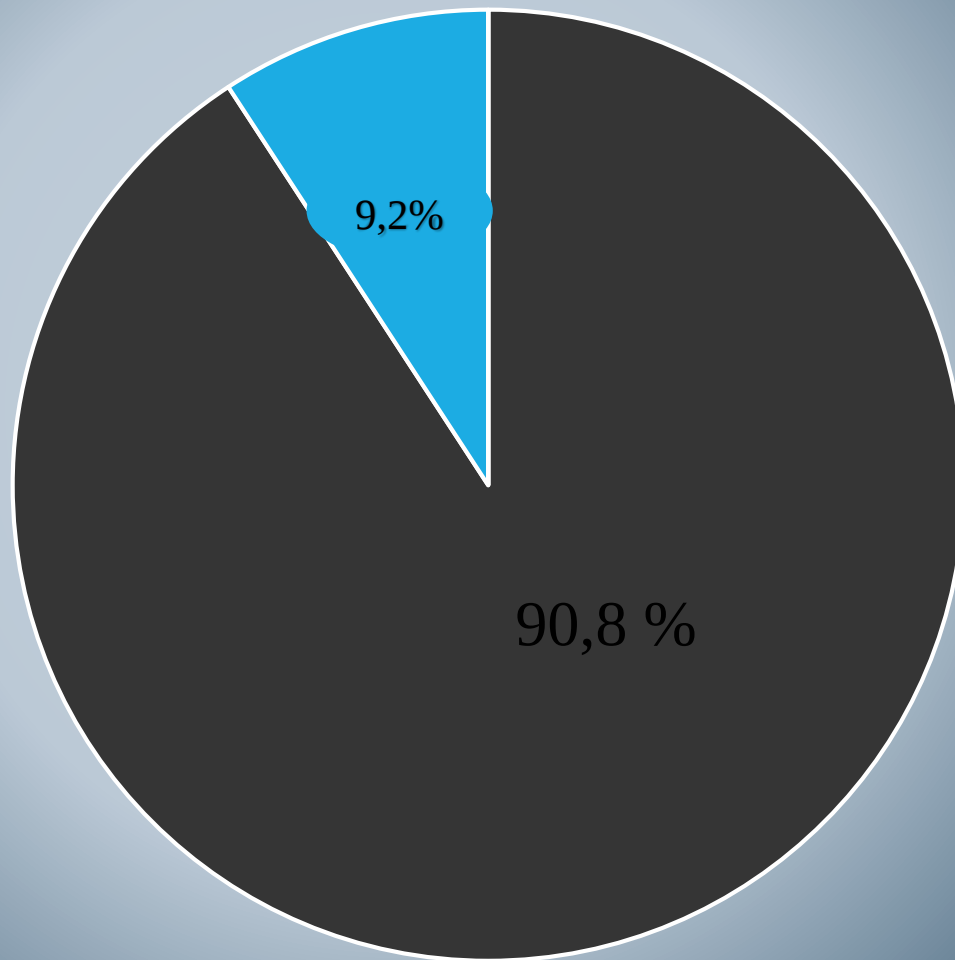
96

Економічно активне населення від 15 до 70 років

■ Зайняті ■ Безробітні ■ ■

За даними Державної служби статистики, кількість економічно активного населення у 2020 році (період січень - червень) становить 17,78 млн. осіб, працездатне 16,99 млн. осіб

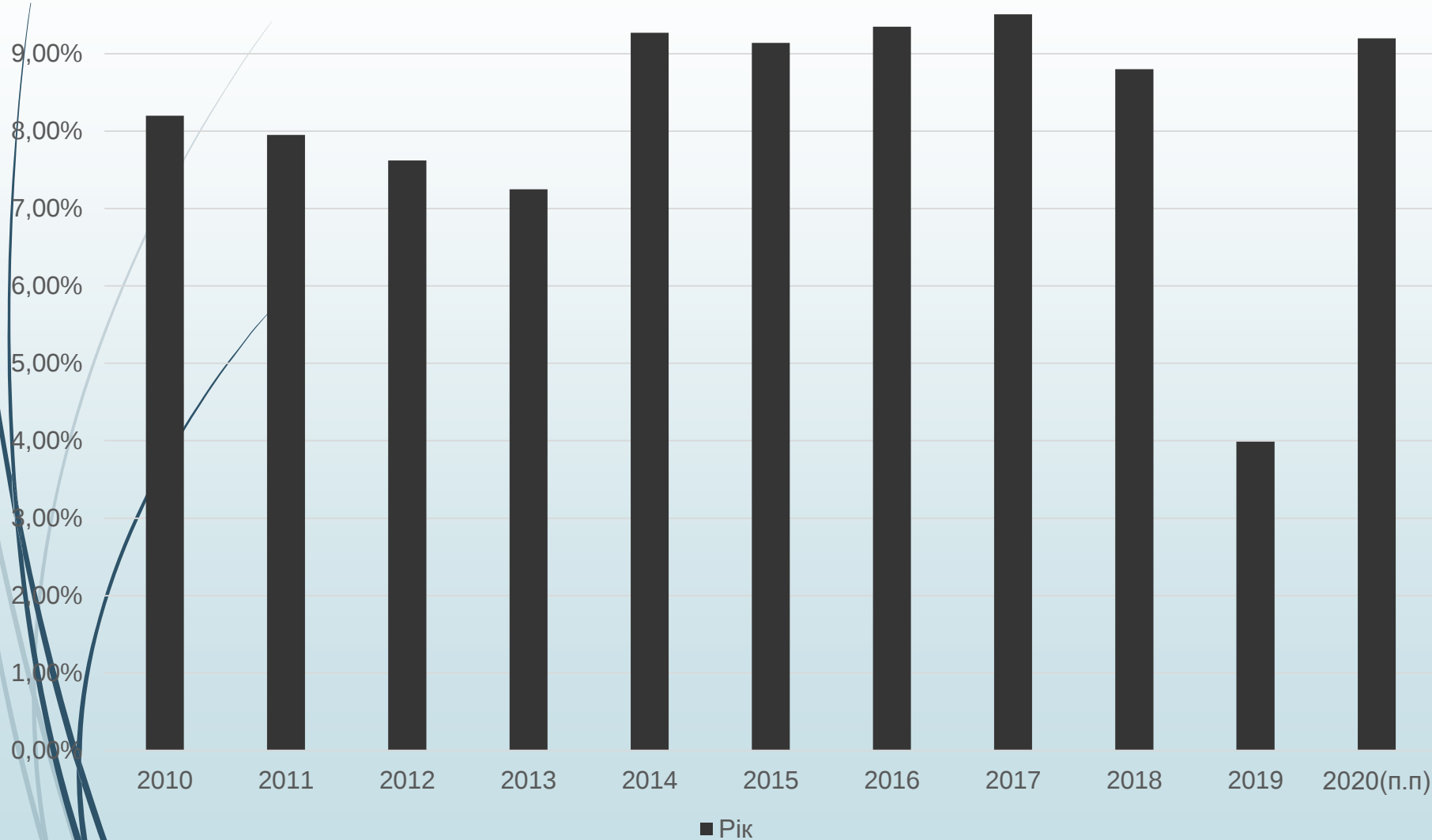

■ Зайняті ■ Безробітні

Рівень безробіття – відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення.

За даними Державної служби статистики, частка безробітного населення в структурі е.а.н розподілена наступним чином

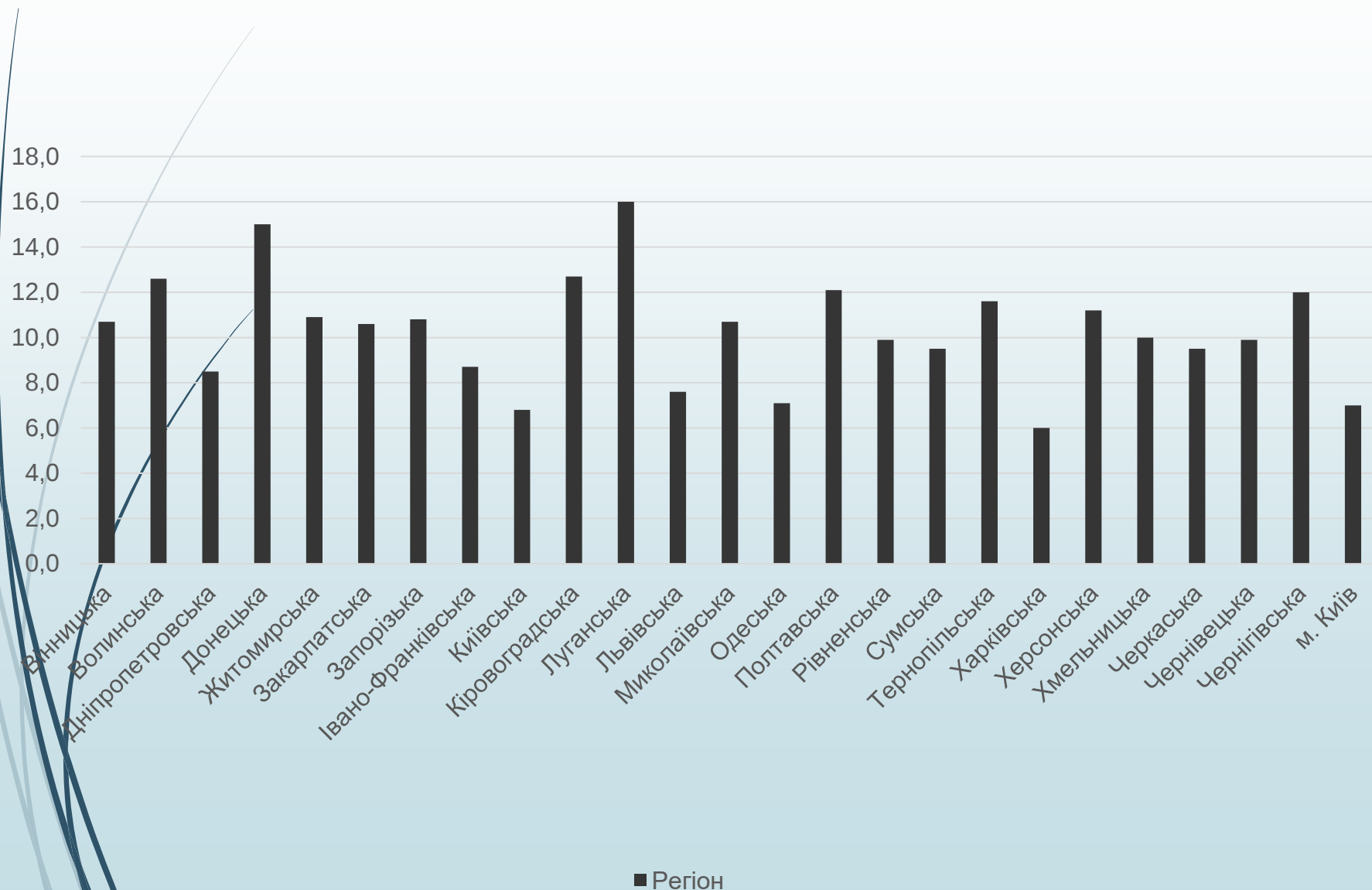
99
10,00%

* к-сть безробітних поділена на к-сть е.а.н та представлена у %

Розподілення долі безробіття по областях України за перше півріччя 2020 року (у % до робочої сили відповідного віку)

100

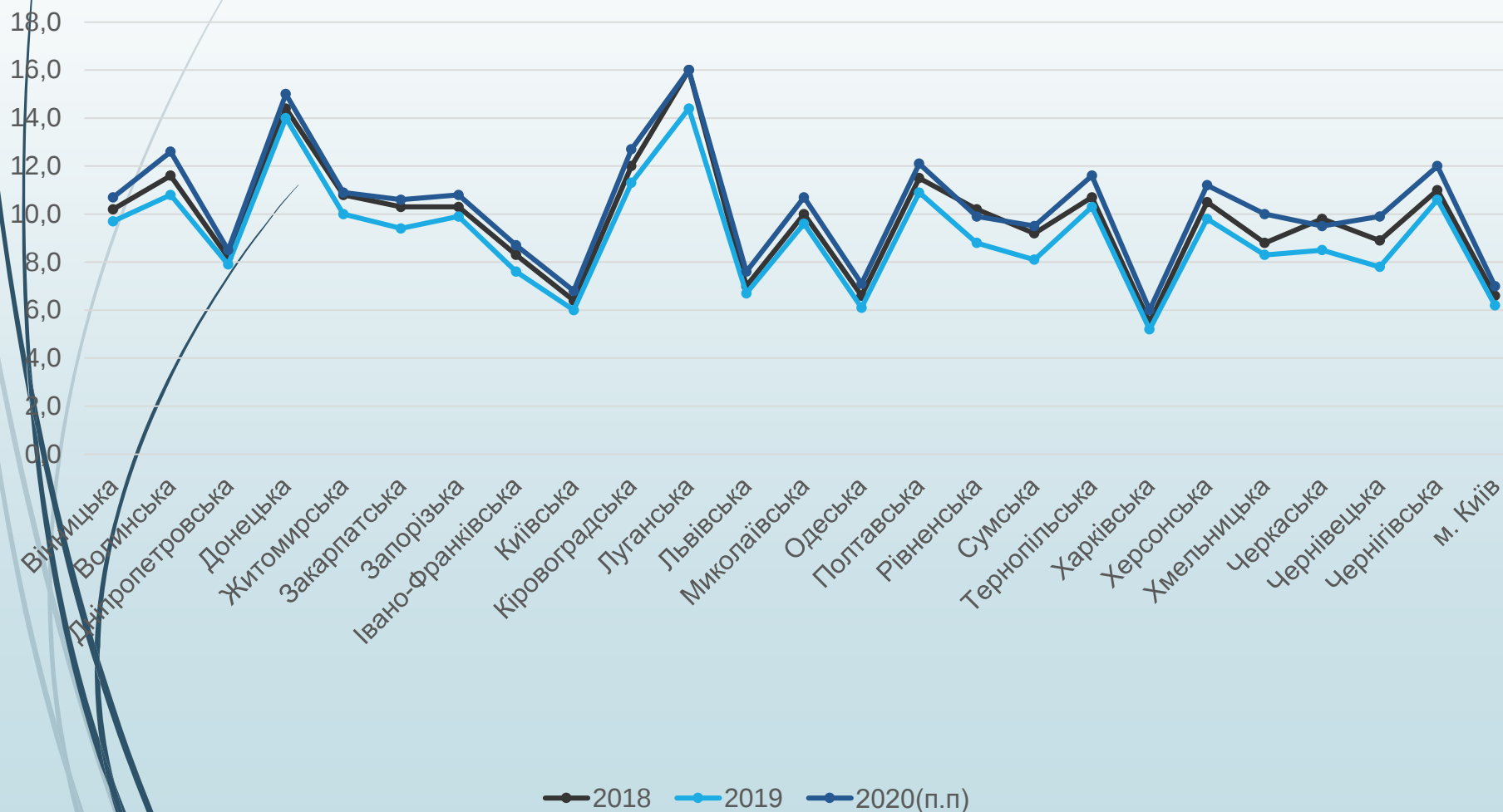

Рівень безробіття серед населення у віці 15 – 70 років (за методологією МОП) у розрізі 2018 – 2020рр

101

(станом на січень-грудень кожного року (2020 січень-червень))

у % до робочої сили відповідного віку

Рівень безробіття за 2019 рік

102

Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець
звітного періоду, тис. осіб

Середній
розмір
допомоги за
місяць, гривень

Всього*, тис. осіб

з них отримують
допомогу по
безробіттю*

у % до
населення
працездатного
віку

	Всього*, тис. осіб	з них отримують допомогу по безробіттю*	у % до населення працездатного віку	Середній розмір допомоги за місяць, гривень
Січень	409,2	341	2,36	3059
Лютий	460,3	383,9	2,66	2960
Березень	505,6	418,6	2,92	3180
Квітень	557,1	455,7	3,22	2948
Травень	615,6	503,6	3,55	3013
Червень	658,9	536,9	3,8	2983
Липень	706,1	573,4	4,08	3196
Серпень	748,7	604,6	4,32	3253
Вересень	799,1	686	4,61	3221
Жовтень	857,9	723,3	4,95	3400
Листопад	921,3	775,2	5,32	3357
Грудень	1001,7	838,4	5,78	3546

* наведені кумулятивні значення

Рівень безробіття за 2020 рік

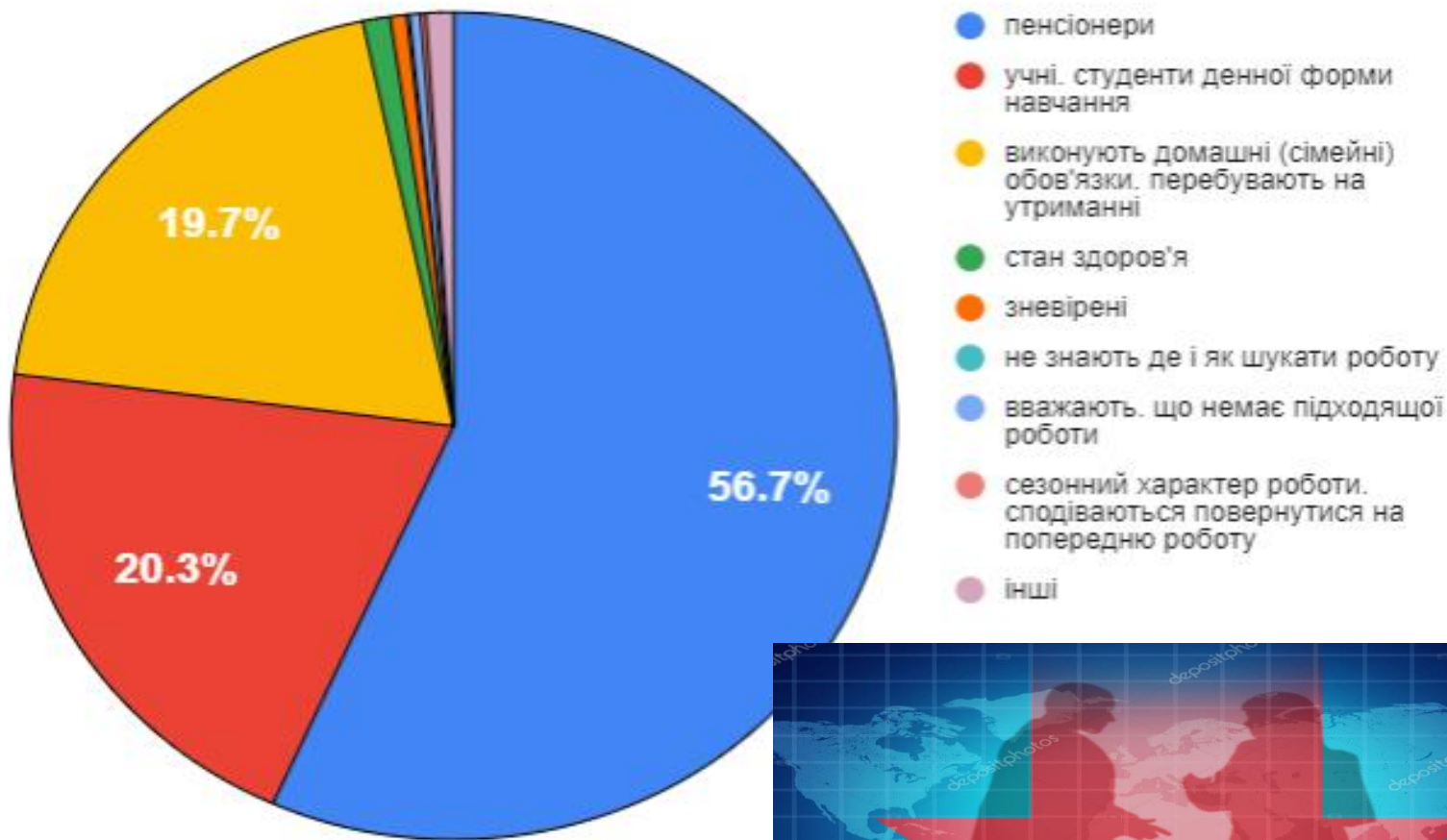
103

	Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець звітного періоду, тис. осіб			Середній розмір допомоги за місяць, гривень
			у % до населення працездатного віку	
	Всього*, тис. осіб	з них отримують допомогу по безробіттю*		
Січень	373,2	318,5	2,36	3059
Лютий	376,8	318,6	2,66	3783
Березень	349,4	261,5	2,92	3954
Квітень	457,1	361,8	3,22	3715
Травень	511,4	424,8	3,55	3821
Червень	517,7	432,6	3,8	3691
Липень	506	426,4	4,08	3575
Серпень	473,9	395,8	4,32	3253
Вересень	433,4	364,4	4,61	3221
Жовтень	399,5	337,7	4,95	3400
Листопад	408,8	352,4	5,32	3357
Всього	1138,2	1014,02		

* наведені кумулятивні значення

Структура безробітного населення 2020 р

104

Класифікація персоналу підприємства

105

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, які отримали необхідну професійну підготовку та мають практичний досвід і навички роботи і забезпечують господарську діяльність підприємства.

Ознака	Види
1. За характером участі в господарській діяльності	Виробничий персонал
	Невиробничий персонал
2. Залежно від участі у виробничому процесі	Промислово-виробничий персонал
	Непромисловий персонал
3. По відношенню до виробництва	Основні робітники
	Допоміжні робітники
4. За статтю	Чоловіки
	Жінки
5. За характером виконуваних функцій	Керівники
	Спеціалісти
	Службовці
	Робітники

Важливою є класифікація персоналу за професіями і спеціальностями

106

Професія

- характеризує вид трудової діяльності, яка потребує спеціальних знань, підготовки і практичних навичок.

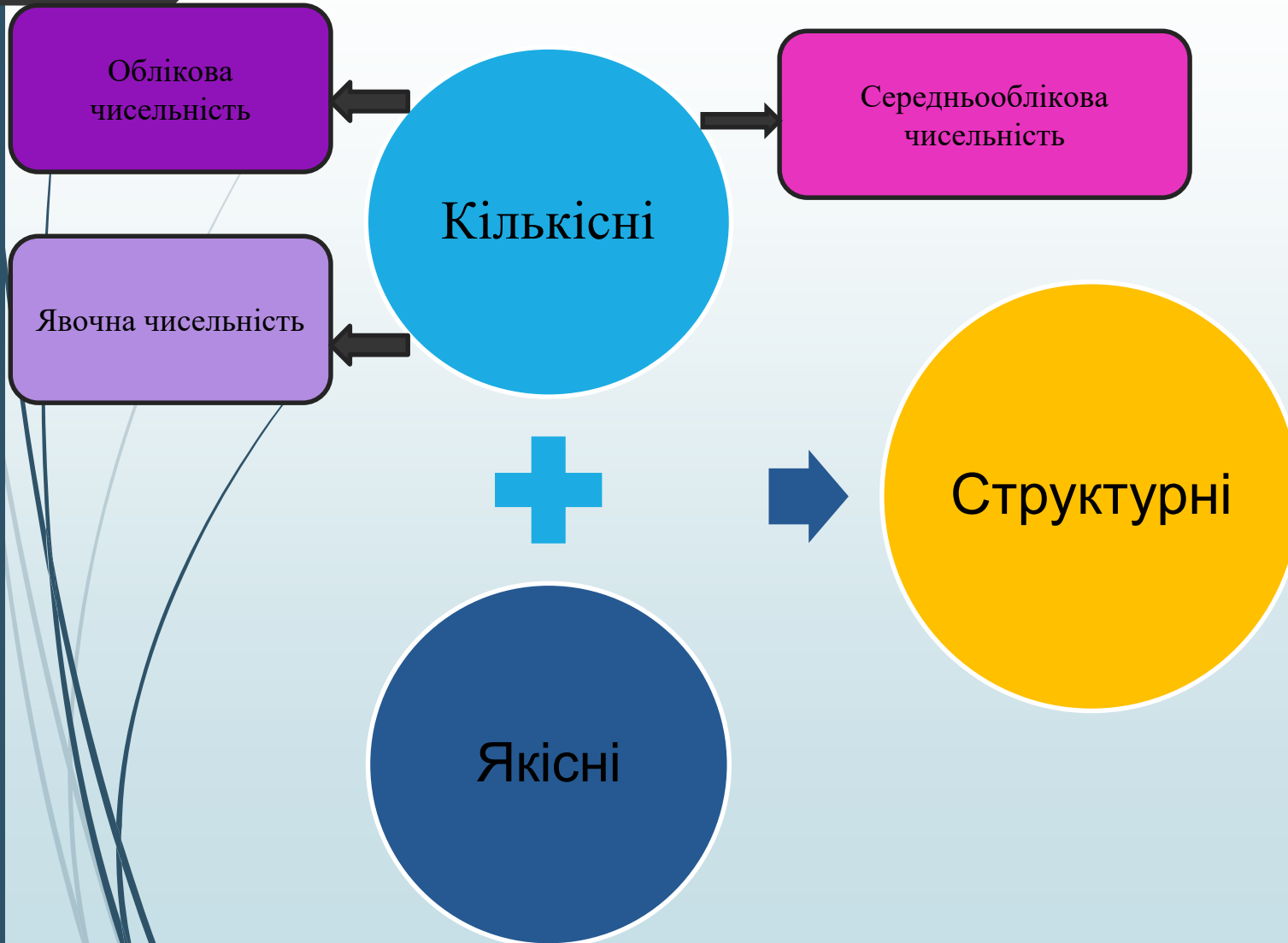
Спеціальність

- виділяється в межах певної професії і характеризує відносно вузький різновид трудової діяльності, яка вимагає від виконавця робіт вужчої, але глибшої підготовки

Показники, що характеризують склад, обсяг та рух персоналу у часі поділяють на:

107

Структура персоналу

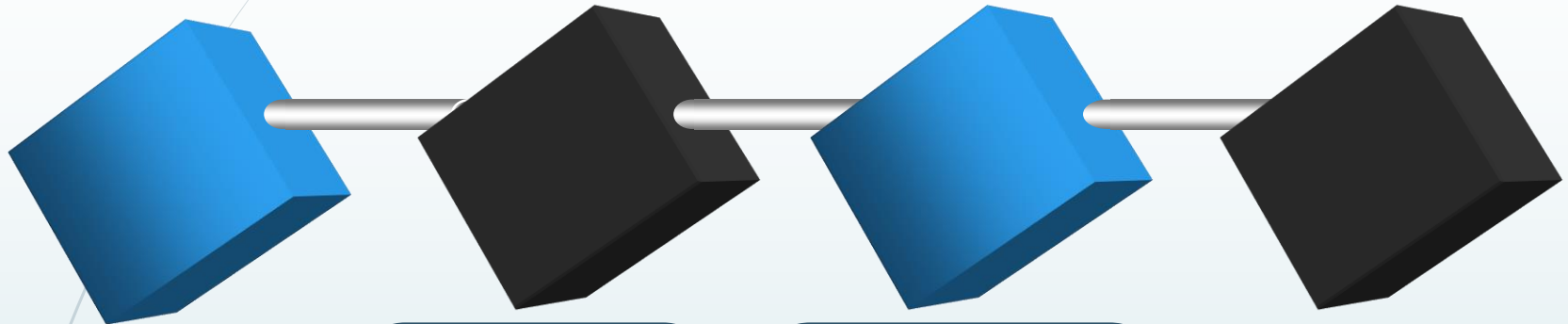
108

Функціональна

Професійно-
кваліфікаційна

Статева

Вікова

Кількісне співвідношення між різними категоріями працівників, що відрізняються за характером виконуваних на підприємстві функцій

Процентне співвідношення груп працівників різних професій та кваліфікаційних рівнів у загальній чисельності персоналу

Характеризується співвідношенням працівників різних статей у загальній чисельності персоналу підприємства

Відображає співвідношення чисельності працівників відповідних вікових груп у загальній чисельності персоналу підприємства

Показники руху трудових ресурсів підприємства

Типи руху кадрів, що переміщуються:

- Рух внутрішнього виробництва
- Зовнішній рух

Фактори при русі кадрів:

- Особистий фактор
- Виробничий фактор
- Соціальний фактор
- Біологічний фактор
- Державний фактор

Характеристика показників руху персоналу

110

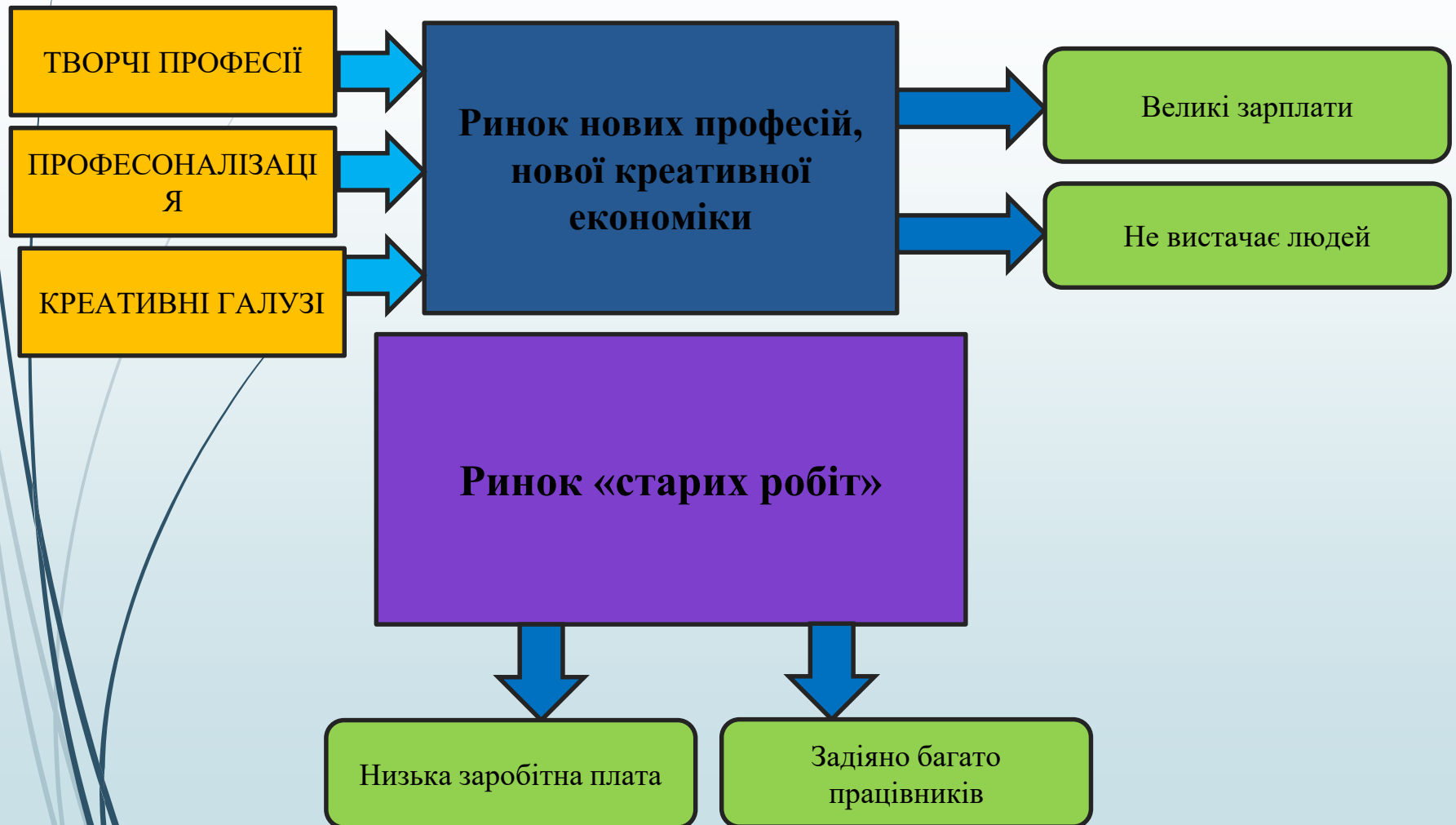
Показник	Формула	Сутність
Коефіцієнт обороту по прийому	$K_{пр} = \frac{Оп}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу прийнятих на під-во працівників протягом досліджуваного періоду у середньообліковій чисельності
Коефіцієнт обороту по вибуттю	$K_{в} = \frac{Ов}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників, що звільнилися з під-ва за всіма причинами у середньообліковій чисельності персоналу
Коефіцієнт необхідного обороту персоналу	$K_{но} = \frac{Он}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу звільнених працівників за причинами, що обумовлені законодавством та не залежать від адміністрації під-ва у середньообліковій чисельності
Коефіцієнт сталості кадрів	$K_{ст} = \frac{Чвр}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників у середньообліковій чисельн, що на момент досліджен відпрацювали рівно 1 рік на під-ві
Коефіцієнт стабільності кадрів	$K_{ск} = \frac{Чпост}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників у середньообліковій чисельності персоналу, що на даному під-ві на момент дослідження мають стаж роботи у 5 і більше років
Коефіцієнт заміщення персоналу	$K_{з} = \frac{Оп}{Ов} \times 100\%$	Характеризує відносний приріст персоналу за рахунок його зовнішнього руху
Коефіцієнт оновлення персоналу	$K_{он} = \frac{Оон}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників у складі середньооблікової чисельності, яких у зв'язку з виробничою необхідністю після звільнення потрібно буде замінити новими
Коефіцієнт загального обороту персоналу	$K_{заг} = \frac{Озаг}{Чоб} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників, що піддалися руху, тобто яких було прийнято і звільнено протягом досліджуваного періоду, в середньообліковій чисельності.

Характеристика показників руху персоналу

111

Показник	Формула	Сутність
Коефіцієнт внутрішньовиробничого обороту персоналу	$К_{ВВ} = \frac{О_{ВВ}}{Ч_{Об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників, що прийняли участь у внутрішньовиробничому русі
Коефіцієнт приросту персоналу	$К_{ПП} = \frac{О_{П} - О_{В}}{Ч_{Об}} \times 100\%$	Характеризує пиому вагу відносного приросту персоналу у середньообліковій чисельності працівників за рахунок зовнішнього руху персоналу
Коефіцієнт змінюваності персоналу	$К_{Зк} = \frac{О_{мін}}{Ч_{Об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу працівників у середньообліковій чисельності персоналу, яких протягом досліджуваного періоду було фактично замінено новими працівниками
Коефіцієнт продуктивного використання облікової чисельності	$К_{Поч} = \frac{Ч_{фп}}{Ч_{Об}} \times 100\%$	Характеризує рівень продуктивного використання облікового складу персоналу підприємства, тобто питому вагу працівників у обліковому складі,що відпрацювали нормативний робочий час
Коефіцієнт продуктивного використання явочної чисельності	$К_{п\text{я}ч} = \frac{Ч_{фп}}{Ч_{Яв}} \times 100\%$	Характеризує рівень використання явочного складу персоналу підприємства, тобто питому вагу тих працівників, що вийшли на роботу і відпрацювали нормативний час
Повний період змінюваності персоналу	$Пз = 100 / Кв$	Характеризує кількість років, яка буде потрібною для повного відновлення персоналу на підприємстві при збереженні досягнутого рівня вибуття
Рівень стабільності кадрів	$Р_{ск} = 1 - О_{в} / Ч_{Об}$	Характеризує питому вагу працівників у середньообліковій чисельності прсоналу, які залишилися на підприємстві

Ринки праці

Продуктивність праці: поняття і види

113

Продуктивність праці як економічна категорія характеризує ефективність трудових витрат і показує здатність праці створювати за одиницю часу певну кількість матеріальних благ.

Розрізняють:

Продуктивність *індивідуальної праці*

$$ПП = \frac{Q}{T_{\text{ж}}} \quad \begin{array}{l} Q - \text{обсяг виготовленої продукції, од.}; \\ T_{\text{ж}} - \text{витрати живої праці на виробництво продукції людино/год (людино/дн.).} \end{array}$$

Продуктивність *суспільної праці*

$$ПП_{\text{сусп}} = \frac{Q}{T_{\text{ж}} + T_{\text{уреч}}} \quad \begin{array}{l} T_{\text{уреч}} - \text{витрати уречевленої праці на виробництво продукції, людино-} \\ \text{год (людино-дн.).} \end{array}$$

Розрахунок продуктивності праці здійснюється за допомогою показників:

Виробіток

$$B = \frac{Q}{T}; \quad B = \frac{Q}{\text{Ч}_{\text{пр}}}, \quad \begin{array}{l} B - \text{виробіток}; \\ T - \text{затрати робочого часу, людино-год (людино-дн)}; \\ \text{Ч}_{\text{пр}} - \text{середньооблікова чисельність працівників, осіб.} \end{array}$$

Трудомісткість

$$t = \frac{T}{Q}, \quad t - \text{трудомісткість на одиницю продукції, людино-год (людино-дн).}$$

ОСНОВНІ ПРОГНОЗНІ МАКРОПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА 2022-2024 рр.

114

Найменування показника	2022	2023	2024
	(прогноз)		
Середньомісячна заробітна плата працівників, брутто			
Номінальна, гривень	15 258	17 159	19 063
Номінальна, скоригована на індекс споживчих цін, відсотків до попереднього року	104,4	106,1	105,6
Кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15-70 років, млн.грн.	16,45	16,83	17,25
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці, відсотків до робочої сили відповідного віку	8,5	8	7,8
Продуктивність праці, відсотків до попереднього року	101,7	102,3	102,5

Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства

Шляхи реалізації резервів зростання продуктивності праці:

- впровадження досягнень науково-технічного прогресу;
- удосконалення організації виробництва і праці;
- підвищення якості професійно-кваліфікаційного рівня робочої сили;
- удосконалення систем мотивації та стимулювання праці.

Ефективність праці — економічна категорія, що характеризує результативність праці й враховує низку соціально-психологічних аспектів, а саме:

- корисність результату праці;
- значущість трудових затрат для підприємства і суспільства;
- моральне задоволення від процесу трудової діяльності.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

ДІАГНОСТИЧНІ ПОКАЗНИКИ

Показники оперативної
діяльності підприємства

Показники тактичної
діяльності підприємства

СТРАТЕГІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Фінансові показники
діяльності підприємства

Нефінансові показники
діяльності підприємства

Етапи програми управління продуктивності праці

117

Вимір і оцінка продуктивності праці по підприємству та його структурних підрозділів

Пошук і аналіз потенційних резервів для підвищення продуктивності праці

Створення плану практичного використання резервів

Впровадження якісної системи мотивації працівників підприємства

Регулювання та контроль за реалізацією впроваджуваних заходів

Визначення реального ефекту від запланованих заходів спрямованих на підвищення продуктивності праці

118

Соціально- економічні

[illegible]

Шляхи підвищення продуктивності праці:

- 1) удосконалення мотиваційного механізму та підвищення ролі мотивації до інноваційної праці, здатності до креативності, творчого використання отриманих знань й кваліфікаційних навичок особистості;
- 2) збільшення інвестицій в розвиток людського капіталу, підвищення його рівня інтелектуалізації, впровадження нової моделі «освіта протягом життя» та нерозривний зв'язок з виробничою діяльністю;
- 3) підвищення кваліфікації працівників та керівництва підприємства, розвиток творчої активності та професіоналізму;
- 4) удосконалення програми управління продуктивністю праці, що сприятиме підвищенню ефективності використання людського капіталу;
- 5) застосування сучасних технологій, підвищення технічного рівня виробництва (заміна діючих технічних засобів більш прогресивними), механізація та автоматизація виробництва;
- 6) підвищення ефективності використання робочого часу через максимальне зниження простоїв і прогулів на виробництві;
- 7) впровадження соціальних інновацій та зростання соціальної відповідальності бізнесу

Тема 6. Інвестиційні ресурси та інноваційні процеси на підприємстві

1. Сутність, класифікація та структура інвестицій.
2. Тенденції інвестування і Україні.
3. Джерела фінансування інвестицій.
4. Зміст інноваційної діяльності. Сутність інноваційних процесів

Інвестиції - тимчасова відмова економічного суб'єкта від споживання наявних у його розпорядженні ресурсів (капіталу) і використання цих ресурсів для збільшення в майбутньому свого добробуту. Сам же процес вкладення ресурсів називається інвестуванням.

Інвестування - це будь-які вкладення будь-яких засобів (програмні продукти, обладнання) із метою одержання прибутку, вигоди

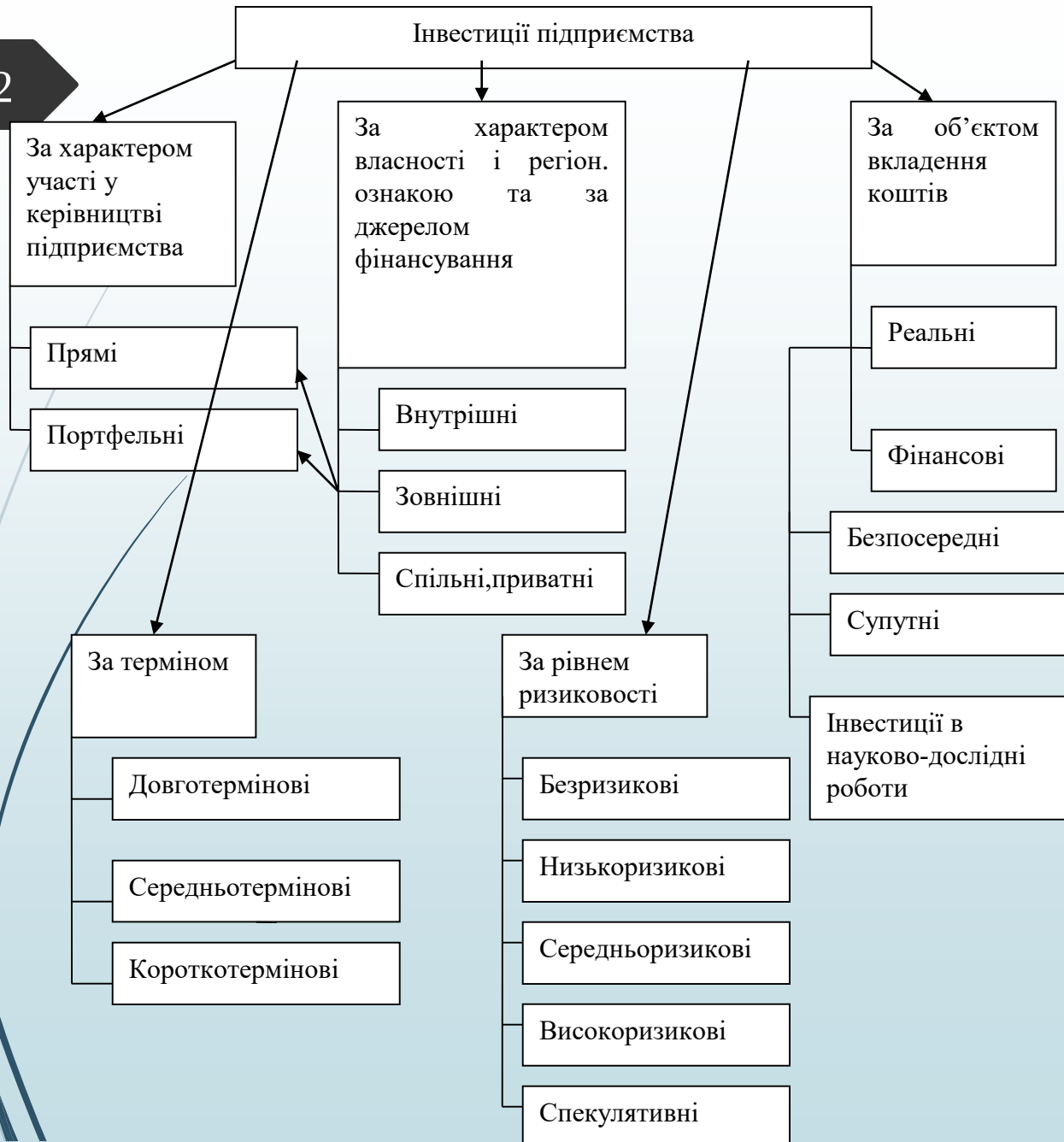
Інвестування в строго професійному змісті - це вкладення засобів насамперед у матеріальну частину бізнесу - покупка й установка устаткування, техніки, сировини, будівництво і т.п.

Інвестування – це *довгострокове* вкладання грошових коштів (капіталу) у підприємницьку діяльність з метою отримання певного прибутку.

Інвестори – це юридичні та фізичні особи, що здійснюють вкладання капіталу (інвестування)

Класифікація інвестицій

Структура інвестицій

123

Валові (I_g) та чисті (I_n) інвестиції

$I_g > A, \quad I_n > 0.$

$I_g = A, \quad I_n = 0.$

$I_g < A, \quad I_n < 0.$

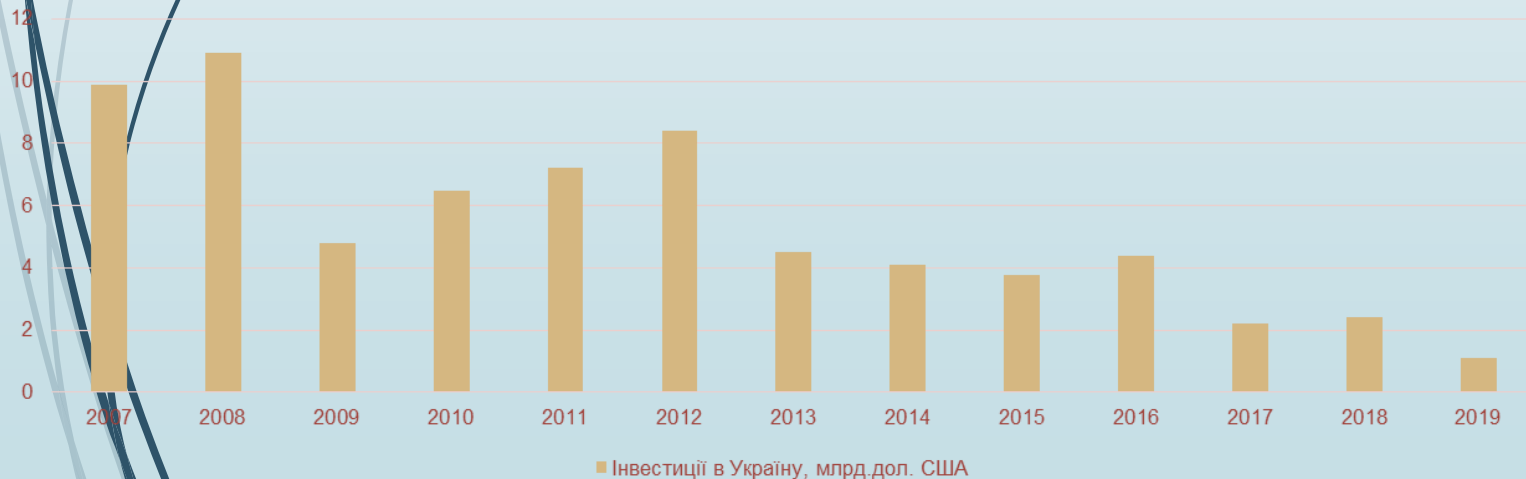

Прямі іноземні інвестиції в Україні

125

Рік	Інвестиції в Україну, млрд.дол. США	Інвестиції з України	Сальдо
2007	9,89	0,67	9,22
2008	10,91	1,01	9,9
2009	4,81	0,16	4,65
2010	6,49	0,74	5,75
2011	7,21	0,19	7,02
2012	8,4	1,21	7,19
2013	4,5	0,42	4,08
2014	4,1	0,11	3,99
2015	3,76	0,92	2,84
2016	4,4	0,85	3,55
2017	2,2	0,008	2,19
2018	2,4	-0,01	2,4
2019	1,1	-0,01	1,1

Інвестиції в Україну, млрд.дол. США

Прямі іноземні інвестиції в Україну в 2019-2020 рр

126

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ДО УКРАЇНИ У 2020 РОЦІ НАДХОДЖЕННЯ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В I КВ. 2019-2020 РР.

\$ млн

'19 I кв. ↑ притік ПІІ
'20 I кв. ↓ відтік ПІІ

Сільське, лісове та рибне господарство

↓36,3 '19
↓9,8 '20

Фінанси та страхування

482,3↑
237,5↑

Промисловість

↓1 593,8 '19
278,4↑ '20

Операції з нерухомістю

35,2↑ '19
↓52,4 '20

Будівництво

12,4↑ '19
↓29 '20

Професійна, наукова та технічна діяльність

30,3↑ '19
109,6↑ '20

Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів

35,6↑ '19
↓159,6 '20

Адміністративне та допоміжне обслуговування

28,5↑ '19
8,4↑ '20

Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність

15↑ '19
↓122,1 '20

Освіта

↓2,5 '19
↓4,2 '20

Готельно-ресторанний бізнес

↓15 '19
↓24,2 '20

Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги

7↑ '19
↓2,1 '20

ІТ

60,3↑ '19
53↑ '20

Не розподілено
за видами економічної
діяльності

14,1↑ '19
37↑ '20

Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок

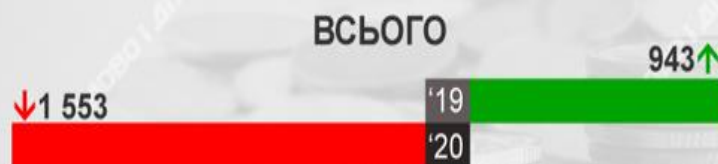
↓2,5 '19
0,2↑ '20

Інфографіку створено за даними НБУ
станом на 03.09.2020 року

СЛОВО І ДІЛО

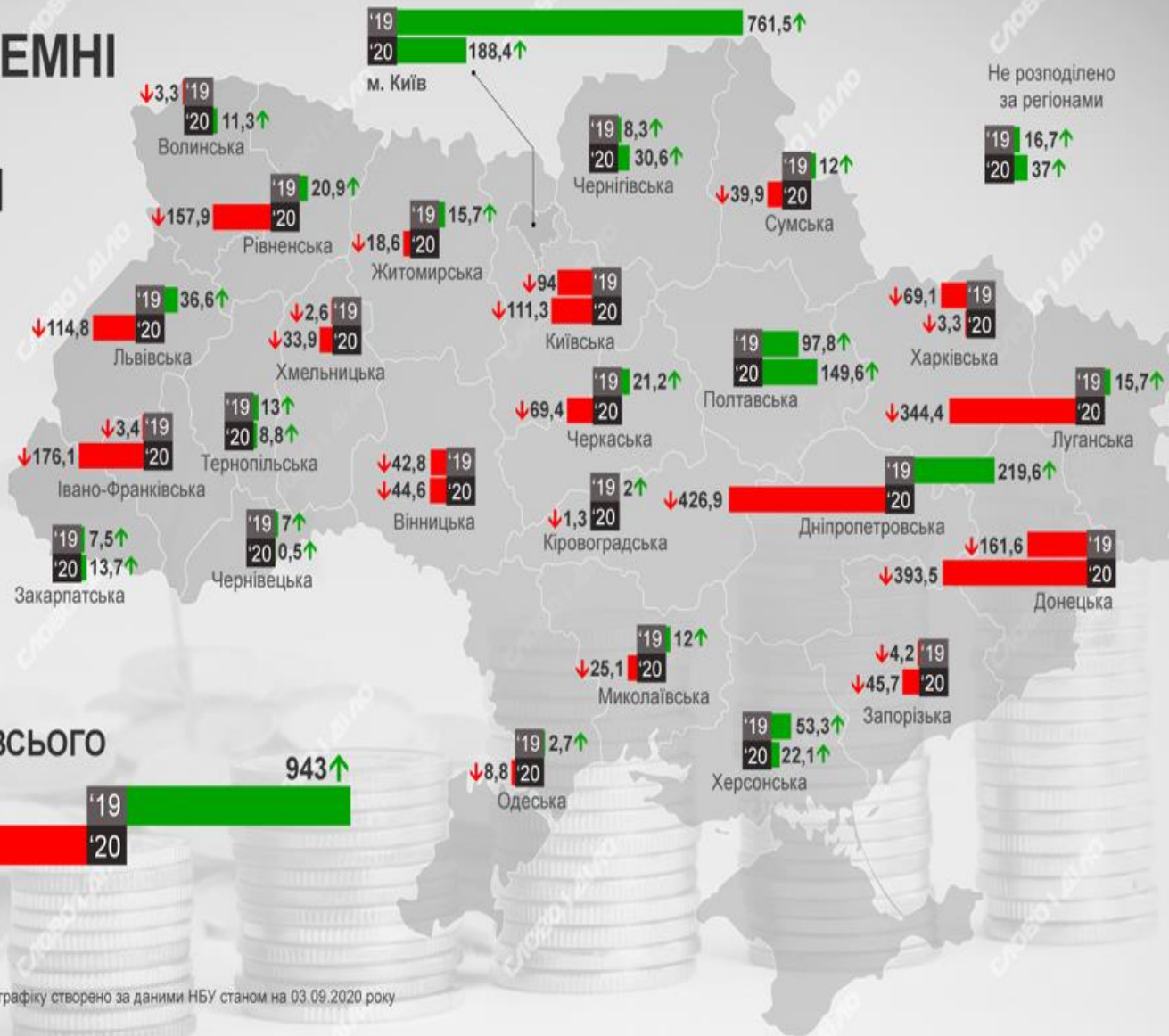
ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ДО УКРАЇНИ У 2020 РОЦІ

ЗА ОБЛАСТЯМИ
В I КВ.
2019-2020 РР.

СЛОВО і ДІЛО

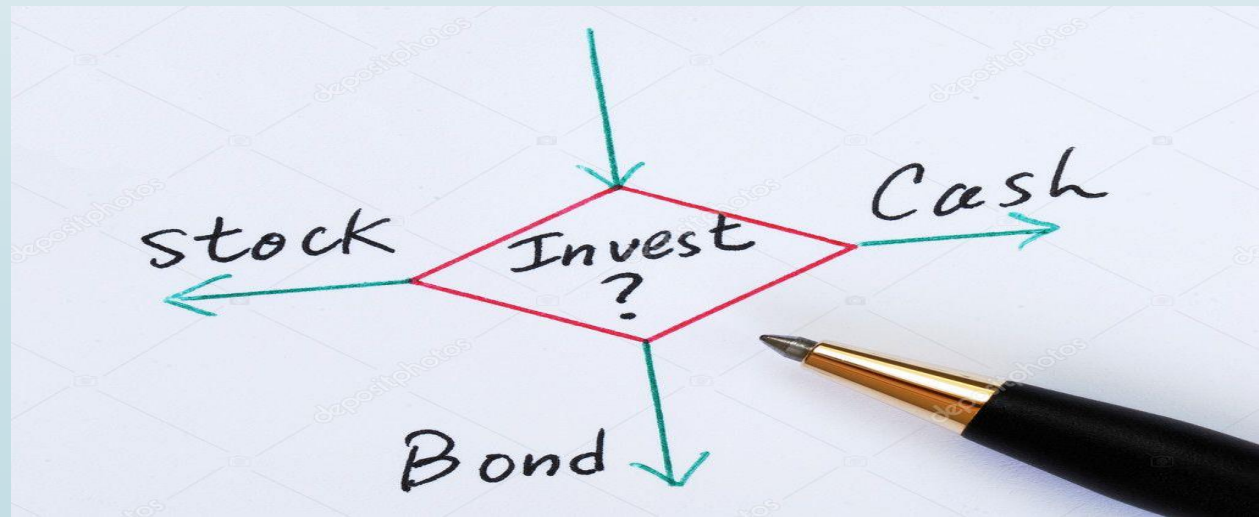
Інфографіку створено за даними НБУ станом на 03.09.2020 року

Капітальні інвестиції

128

Це інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує 1 рік (інвестиції в основний капітал (ОЗ) та інші необоротні матеріальні активи)

Аналіз капітальних інвестицій може включати наступні етапи:

129

Динаміки і структури
капітальних інвестицій

Відтворення основних засобів

Впливу інвестиційної
активності на рівень
використання основних
засобів

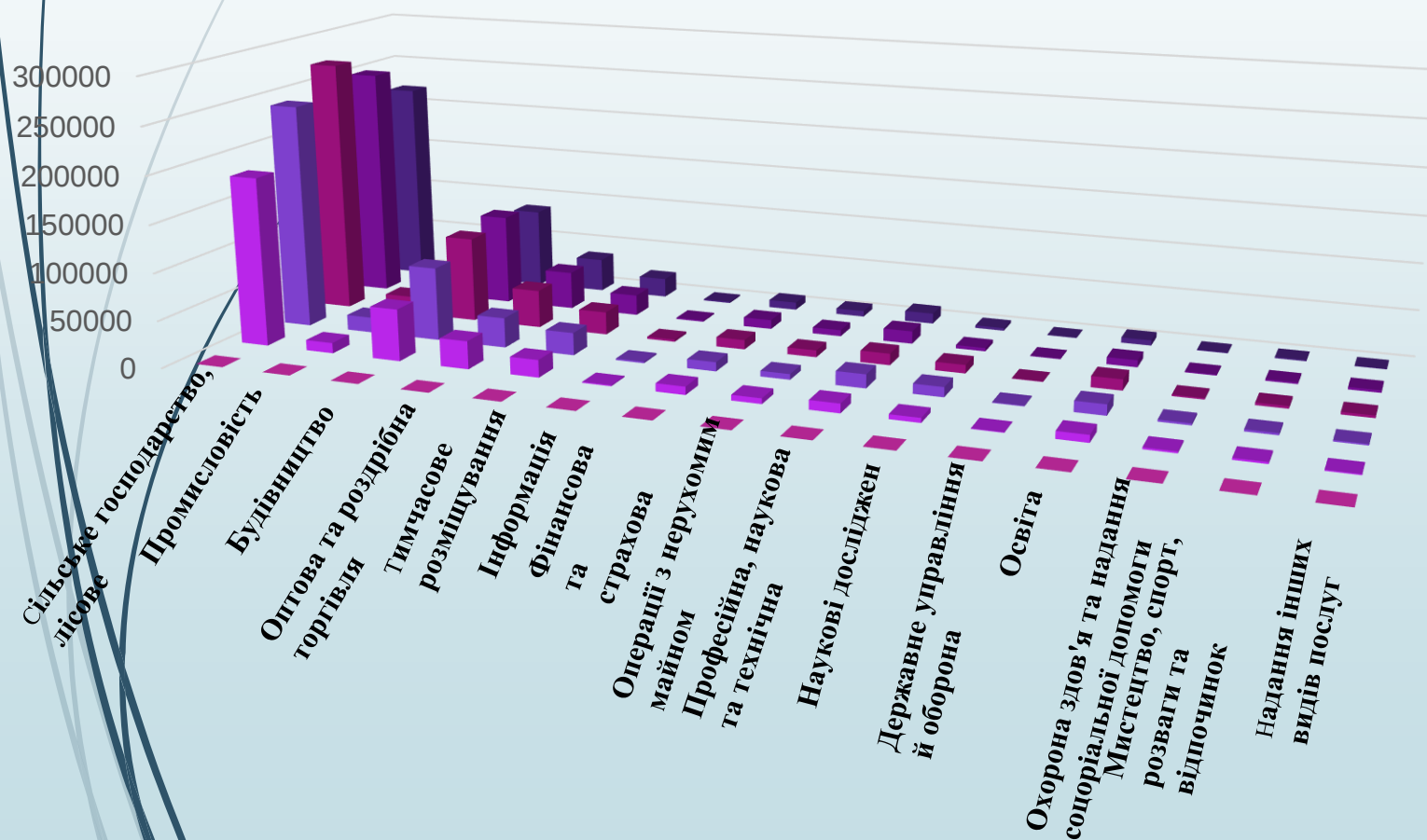
Аналітична діагностика
джерел капітальних
інвестицій

Ефективності капітальних
інвестицій

Інноваційної спрямованості

Освоєно капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

■ 2015 ■ 2016 ■ 2017 ■ 2018 ■ 2019

Проблеми реалізації капітальних інвестицій в Україні

131

**Політико-
правові**

**Фінансово-
економічні**

**Інституційно
-
організаційні**

Принципи інвестування

- 1) системності
- 2) адаптаційних витрат
- 3) фінансового співвідношення термінів
- 4) урахування обмеженості ресурсів
- 5) комплексності

Механізм фінансування інноваційного розвитку підприємства

У законодавстві джерела фінансування інвестицій відображені наступним чином:

134

**1. власні фінансові
ресурси**

**2. позичені фінансові
ресурси**

**3. кошти, отримані від
продажу цінних паперів**

**4. внески членів трудових
колективів**

**5. кошти державного
бюджету та місцевих
бюджетів**

**6. кошти іноземних
інвесторів**

Джерелами формування інвестиційних ресурсів на макрорівні є:

а) зовнішні:

- прямі іноземні інвестиції;
- непрямі іноземні інвестиції;
- технічна допомога (гранти);
- кредити іноземних банків і позики міжнародних фінансових інституцій;
- добровільні внески та пожертвування іноземних компаній

та громадян.

б) внутрішні:

- бюджетні інвестиційні асигнування;
- кошти, що надходять у результаті приватизації,
- акціонування, паювання, внески засновників (акціонерний капітал;
- власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання (нерозподілений прибуток, амортизація, додатковий капітал, мобілізація внутрішніх ресурсів);
- позичкові фінансові кошти (банківські та бюджетні кредити, облігаційні позики);
- кошти громадян і громадських організацій;
- безоплатні та добровільні внески юридичних осіб і громадян.

На рівні підприємства можна виділити наступні джерела формування інвестиційних ресурсів:

а) залучені інвестиційні ресурси:

- цільові державні кредити;
- позики банків та інших кредитних структур;
- податковий інвестиційний кредит і реструктуризована заборгованість;
- емісія облігацій та інших цінних паперів;
- інвестиційний лізинг;
- зобов'язання за ф'ючерсними, форвардними контрактами, опціонами щодо операцій з цінними паперами.

б) власний капітал:

- статутний (акціонерний, пайовий) капітал;
- додатковий та резервний капітал (резервний та інноваційний фонди та інші кошти цільового інвестування);
- нерозподілений прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Визначення оптимальної структури джерел фінансування передбачає аналіз:

-
- можливого обсягу внутрішніх джерел

-
- можливого обсягу залучення додаткових коштів

Інноваційна діяльність охоплює:

- випуск і поширення принципово нових видів техніки і технології;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;
- розробку і впровадження нової ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища.

Проблеми інноваційного розвитку на підприємствах

139

1

- Невідповідність сучасного законодавства, що регулює ведення інноваційної діяльності на підприємствах.

2

- Нестача коштів для фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності підприємств.

3

- Знос або відсутність обладнання.

В Україні впровадження інноваційних пропозицій потребує вирішенню наступних задач:

- постійний моніторинг проектів;
- аналіз інвестиційної привабливості та можливостей комерціалізації науково-технічних розробок;
- сучасні маркетингові розробки та творчий інноваційний менеджмент;
- підготовка бізнес-планів за міжнародними стандартами, опрацювання оптимальних схем фінансових технологій та конкретних венчурних механізмів реалізації проектів відповідно до умов українського інвестиційного ринку;
- пошук бізнес-партнерів для створення спільних підприємств та оптимізація ризик-менеджменту проектів;
- залучення інвестицій для подальшого розвитку технологічних підприємств;
- правовий захист інтелектуальної власності;
- проведення сертифікації та оцінки науково-технологічних розробок за міжнародними вимогами при трансфері технологій.

За сукупністю критеріїв (джерела фінансування; суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування та/або його спрямування - отримання прибутку або досягнення іншого соціального ефекту) виділяють такі форми інвестування інноваційної діяльності:

- державне інвестування (здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету та інших коштів відповідно до закону);
- комунальне інвестування (здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевого бюджету відповідного рівня та інших коштів відповідно до закону);
- комерційне інвестування (здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва, в тому числі підвищення його рентабельності/прибутковості);
- соціальне інвестування (здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер і зазвичай безпосередньо не пов'язується з комерціалізацією його результатів);
- іноземне інвестування (здійснюється іноземними юридичними особами або іноземними громадянами чи державами; при цьому мета такого інвестування, як правило, пов'язується з отриманням інвесторами певних вигід, у тому числі прибутку);
- спільне інвестування (здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи громадянами-іноземцями)

На розвиток інноваційного процесу впливають:

- стан зовнішнього середовища, у якому він проходить (тип ринку, характер конкурентної боротьби, практика державного регулювання, рівень освіти, організаційні форми взаємодії науки і виробництва тощо);
- стан внутрішнього середовища окремих організаційних і господарських систем (фінансові та матеріально-технічні ресурси, застосування технологій, зв'язки з зовнішнім середовищем та ін.);
- специфіка самого інноваційного процесу як об'єкта управління.

Класифікація видів інноваційної діяльності

143

Критерій	Види інновацій			
Поширеність	Одиничні	Дифузиційні		
Місце у виробничому циклі	Сировинні	Продуктові	Забезпечувальні	
Наступність	Відкриваючі	Скасувальні	Заміщені	Забезпечувальні
Охоплення частки ринку	Локальні		Системні	
Потенціал і ступінь новизни	Радикальні	Удосконалюючі	Комбіновані	
Сфера діяльності підприємця	Технологічні (виробничі)	Економічні (торгівельні)	Соціальні (управлінські)	
Технологічні параметри	Продуктові		Процесуальні	
Причини виникнення	Реактивні		Стратегічні	
Характер потреби	Споживчі		Спонукальні	

Тема 7. Витрати виробництва. Собівартість продукції підприємства

1. Витрати виробництва, їх характеристика та класифікація.
2. Структура собівартості продукції.
3. Групування витрат за економічними елементами.
4. Складання кошторису витрат та калькулювання собівартості продукції.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства поточні витрати поділяють на:

витрати періоду та витрати на продукцію

закінчені та незакінчені

прямі та непрямі

основні та накладні

Класифікація витрат підприємства

146

Ознаки	Витрати
1. За місцем виникнення витрат	витрати виробництва витрати цеху витрати дільниці витрати служби
2. За видами продукції (робіт, послуг)	витрати на вироби витрати на типові зразки виробів витрати на групи однорідних виробів витрати на одноразові замовлення витрати на валову продукцію витрати на товарну продукцію витрати на реалізовану продукцію
3. За ступенем однорідності	одноеlementні комплексні
4. За видами витрат	витрати за економічними елементами витрати за статтями калькуляції
5. За способами перенесення вартості на продукцію	прямі непрямі
6. За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	умовно-змінні умовно-постійні
7. За календарними періодами	постійні (поточні) одноразові

Собівартість продукції

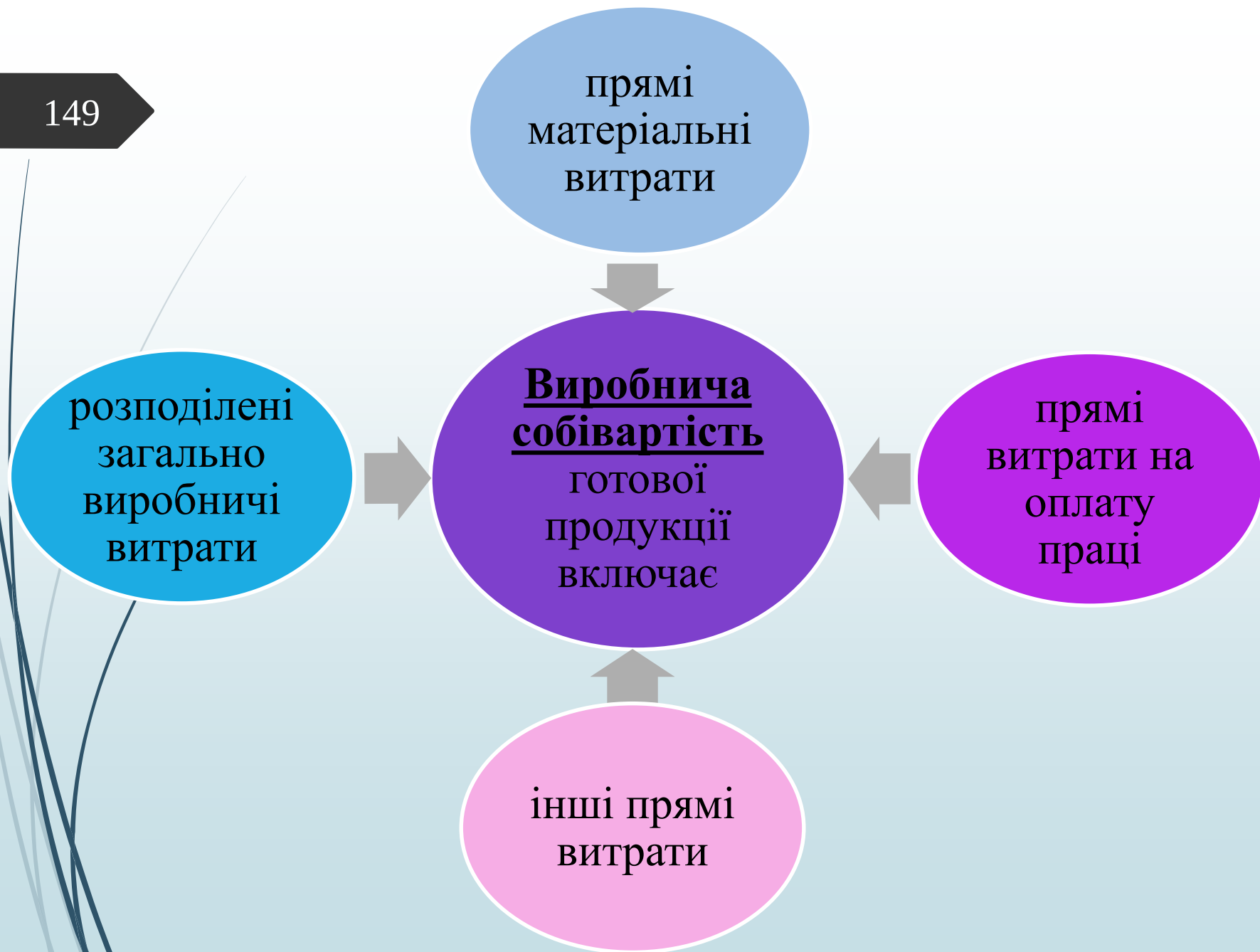
Сукупність усіх витрат на виробництво реалізованої продукції, виражені в грошовій формі

Класифікація показників собівартості

148

Ознака класифікації	Показник
Місце виникнення витрат	виробнича собівартість повна собівартість
Тривалість періоду	середньомісячна собівартість квартальна собівартість середньорічна собівартість
Склад продукції	собівартість товарної продукції собівартість валової продукції собівартість реалізованої продукції собівартість незавершеного виробництва
Період затрат	планова нормативна фактична кошторисна

150

нерозподілені
загальновиробничі
витрати

витрати на збут

виробнича
собівартість

адміністративні
витрати

**Повна
собівартість**

```
graph TD; A[нерозподілені загальновиробничі витрати] --> D((Повна собівартість)); B[витрати на збут] --> D; C[адміністративні витрати] --> D; E[виробнича собівартість] --> D;
```

Адміністрати вні витрати

**Загальні
корпоративні
витрати**

**Витрати на
утримання
апарату
управління**

**Витрати на
утримання
основних
засобів**

**Винагороди за
професійні послуги**

Витрати на зв'язок

Витрати на збут

Витрати
пакувальни
х матеріалів

На ремонт
тари

На маркетинг

На
відрядженн
я
працівників

Витрати на
транспортування
готової продукції

Витрати на
гарантійне
обслуговування

Інші витрати

153

Змінні

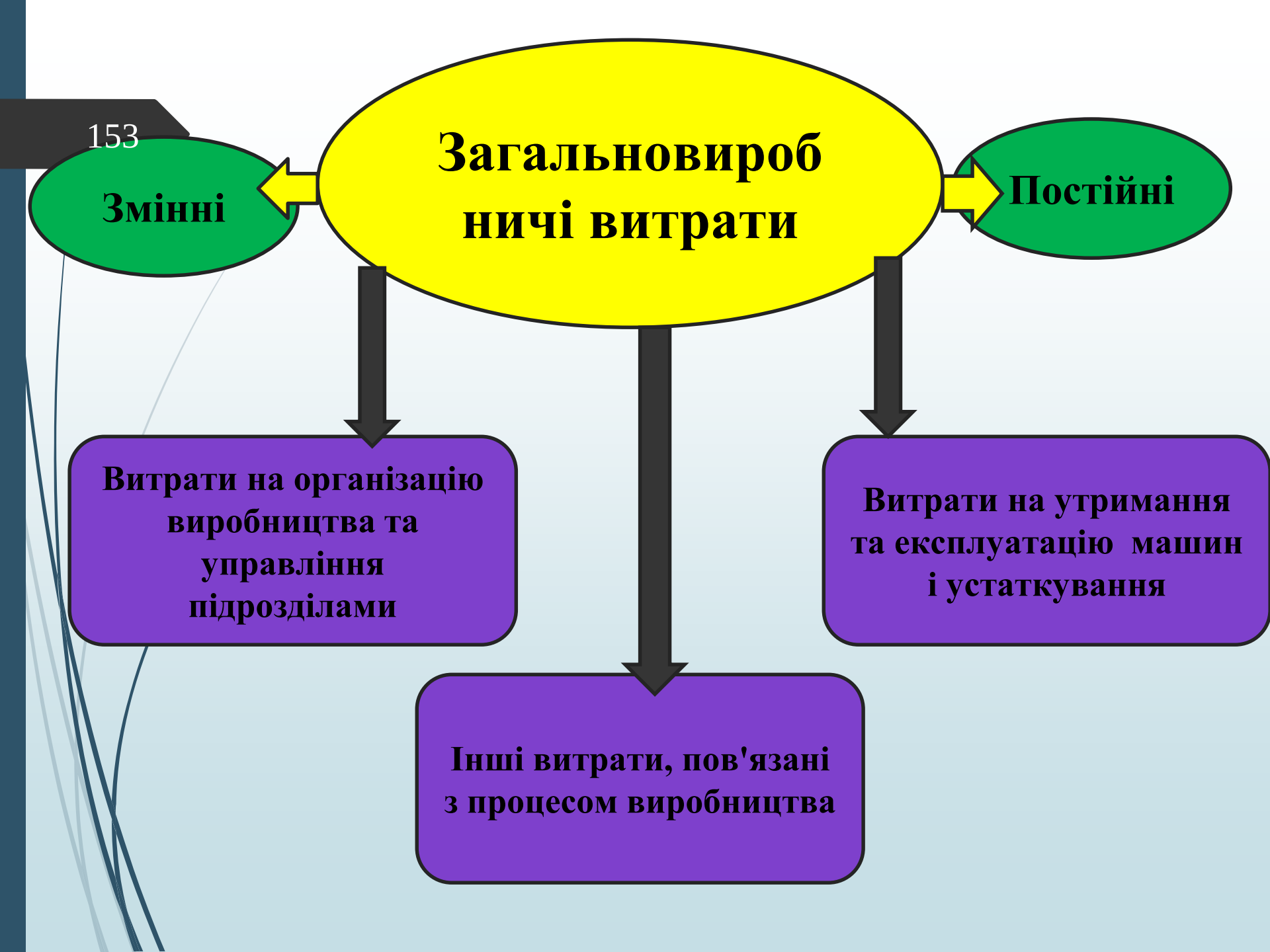
**Загальновироб-
ничі витрати**

Постійні

**Витрати на організацію
виробництва та
управління
підрозділами**

**Витрати на утримання
та експлуатацію машин
і устаткування**

**Інші витрати, пов'язані
з процесом виробництва**

**Витрати
операційної
діяльності
групуються
за
наступними
економічним
и
елементами:**

- матеріальні витрати
- витрати на оплату праці
- Нарахування на заробітну плату
- амортизація
- інші операційні витрати

Калькуляція

представлений у табличній формі бухгалтерський розрахунок витрат у грошовому виразі на виготовлення одиниці виробу або партії виробів, а також на виконання робіт та послуг

визначення
калькуляційних
статей витрат та
методики
їхнього
обчислення

Завдання
калькулювання
собівартості
продукції

визначення
об'єкта
калькулювання

вибір
калькуляційних
одиниць

Етапи процесу калькулювання собівартості продукції

Крок 1.
Розрахунок
собівартості
випущеної
продукції

Крок 2.
Розрахунок
фактичної
собівартості
кожного виду
продукції

Крок 3.
Визначення
собівартості
одиниці
продукції

Види калькуляції

**Планова
калькуляція**
(прогнознi,
прогресивнi,
технiчно
обґрунтованi
норми та
економiчнi
нормативи

**Нормативна
калькуляція**
Розрахунок
чинних (чи
очiкуваних) на
початок
перiоду норм i
нормативiв
витрат

**Фактична
(звiтна)
калькуляція**
Розрахунок
фактичної
собiвартостi
виробленої
продукцiї пiсля
закiнчення
звiтного перiоду

Група калькуляційних одиниць	Характеристика
Натуральні одиниці	відповідають одиницям виміру, у яких конкретна продукція планується, обліковується та реалізується споживачам
Умовно-натуральні одиниці (знеособлені та укрупнені)	застосовують для проміжного калькулювання сукупності однорідної продукції, виражають кількість однорідної продукції в умовних порівнянних одиницях
Вартісні одиниці	витрати на одну гривню (або на одну тисячу гривень) товарної продукції в цінах випуску або реалізації.
Умовні (приведені одиниці)	використовують для калькулювання продукції, вміст корисної речовини в натуральній одиниці може коливатися
Одиниці робіт (виконані роботи та надані послуги)	Застосовують у виробництвах, пов'язаних з будівництвом, ремонтом, наданням транспортних послуг
Одиниці часу	використовують при виконанні робіт, наданні послуг, зокрема при наданні послуг перевезення з обмеженою дальністю, в обслуговуючих виробництвах
Експлуатаційні одиниці	застосовують для порівняння витрат на одиницю споживчої корисності однорідних виробів

Об'єкт калькулювання	Калькуляційна одиниця
Виробниче мовлення	Група однорідних виробів
	Об'єкт робіт
	Виріб
	Деталь
	Умовна одиниця
Виріб	типовий представник групи однорідних виробів
	група однорідних виробів
	комплект
	деталь
	артикул
	марка
Продукт (напівфабрикат)	вагова одиниця в перерахунку на: — стандарт продукту; — прийнятий умовний стандарт; — інші натуральні одиниці
	вагова одиниця в натурі: кг, тис. кг, т, тис. т
	натуральні одиниці: шт., комплект, м, кв. м, куб. м, пог. м, л, декалітр, рулон, пачка; тисяча шт., комплектів, м, кв. м, куб. м, пог. м; умовна одиниця

Калькулювання собівартості продукції може здійснюватись:

згідно із
замовленнями
(проектами)

згідно з
процесами

на основі
виробничої
діяльності

Методи калькулювання собівартості

Нормативний

- витрати на одиницю продукції встановлюються по нормах

Параметричний

- затрати на проєктований виріб встановлюються, виходячи із залежності рівня цих витрат від зміни техніко-економічних параметрів виробу

Розрахунково-аналітичний

- прямі витрати на виробництво одиниці продукції розподіляються на основі діючих норм, а непрямі — пропорційно заробітній платі

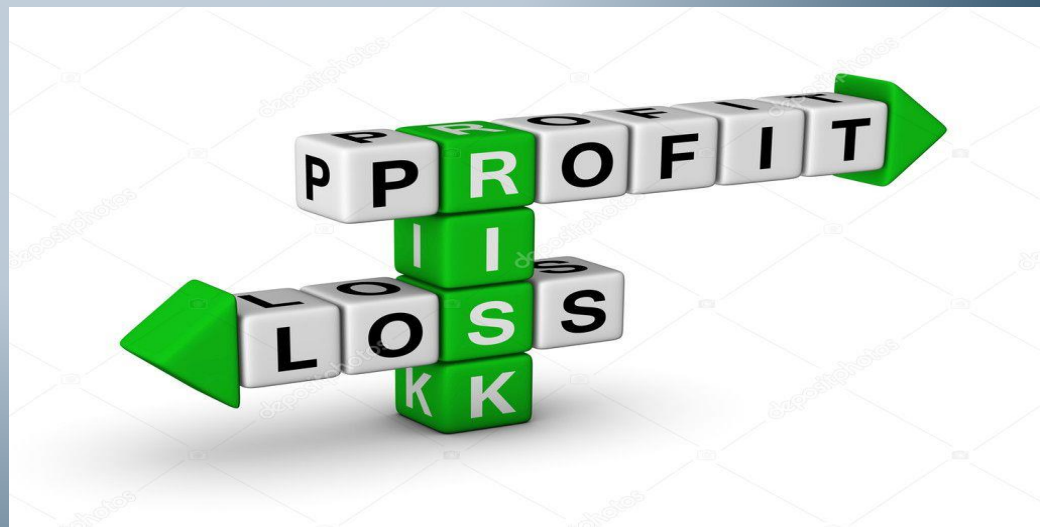
Тема 8. Фінансові результати діяльності підприємства

1. Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Розрахунок прибутку підприємства.
3. Ефективність діяльності підприємства та методики її визначення.
4. Основні показники рентабельності підприємства та фактори, що її визначають.
5. Використання чистого прибутку підприємства.

Фінансовий результат – це прибуток або збиток який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності.

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу.

Класифікація фінансових результатів

Фінансові
результати
операційної
діяльності

Фінансові
результати
фінансової
діяльності

Фінансові
результати
інвестиційної
діяльності

Фінансові
результати
надзвичайних
подій

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність – це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Надзвичайна подія – це подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Прибуток — це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства.

- **прибуток є рушійною силою функціонування та розвитку економіки, основним спонукальним мотивом підприємницької діяльності**

- **прагнення отримати прибуток сприяє ефективному розподілу та використанню ресурсів, упровадженню досягнень науково-технічного прогресу, скороченню витрат, поліпшенню якості продукції та її споживчих властивостей**

- **прибуток є джерелом розширення суспільного виробництва, примноження національного багатства та задоволення потреб суспільства, що зростають**

Функції прибутку

Стимулююча – функція прибутку спрямована на зниження витрат виробництва запровадженням інновацій

Оцінювальна – ефект використання основних ресурсів підприємства.

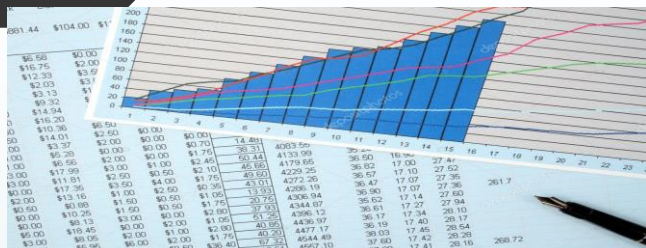
Господарського розрахунку – доходи підприємства мають не тільки покривати витрати, але й резерв.

Розподільча – функція прибутку забезпечує вибір підприємницької діяльності серед альтернативних варіантів.

Індикативна (інформаційна) – функція прибутку забезпечує підприємство інформацією

Класифікація видів прибутку підприємства

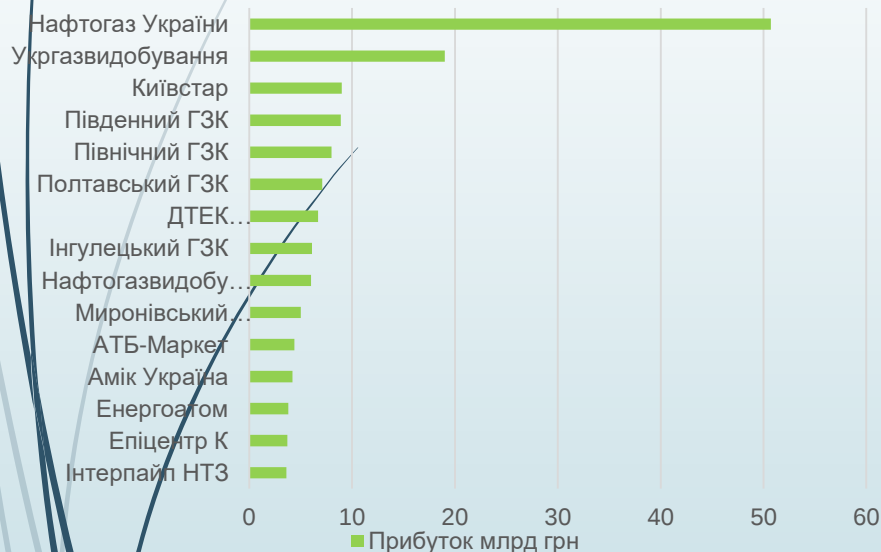
169

<i>Класифікаційна ознака</i>	<i>Види прибутку підприємства</i>
Від виду діяльності	— прибуток від торговельної діяльності — прибуток від інших видів діяльності — прибуток від реалізації майна — прибуток від позареалізаційних операцій
Від порядку визначення	— балансовий — оподаткований — чистий
Від методики оцінки	— номінальний — реальний
Від мети визначення	— бухгалтерський — економічний
Від розмірів	— мінімальний — цільовий — максимальний

Найприбутковіші та найзбитковіші компанії України у 2019 році

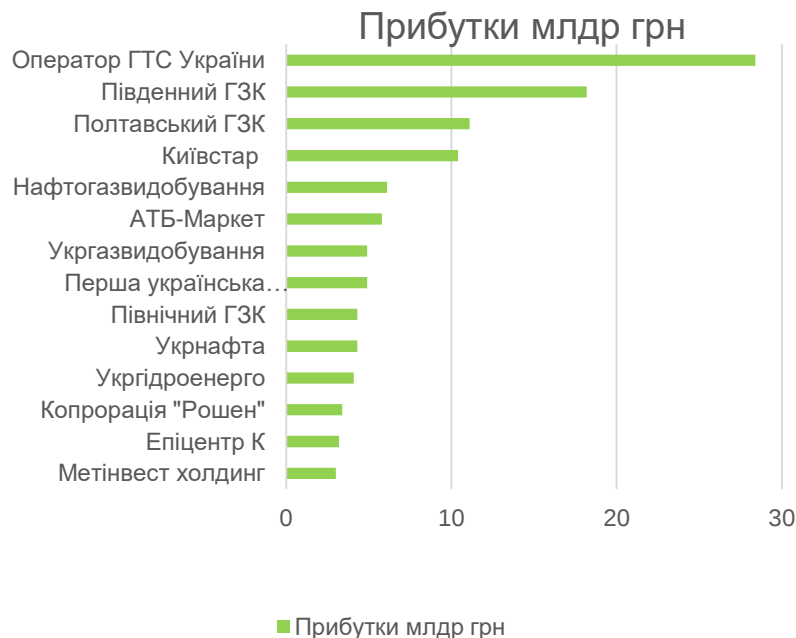
Прибуток млрд грн

Збитки млрд. грн.

Найприбутковіші та найзбитковіші компанії України у 2020 році

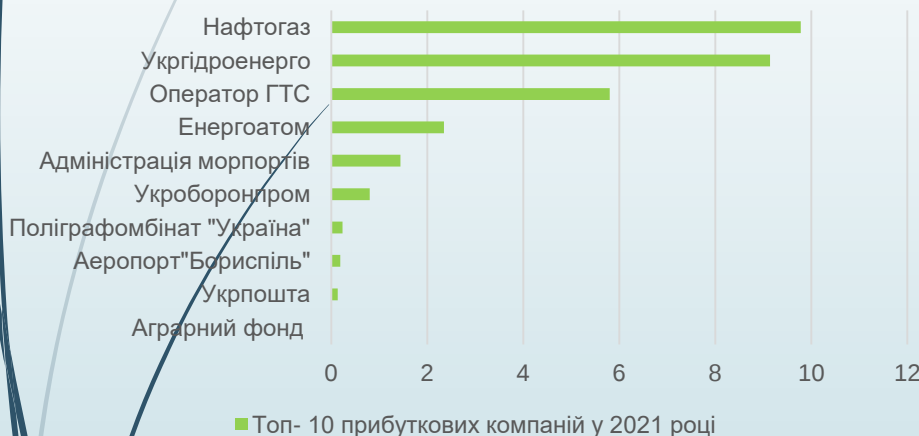

Рейтинг найприбутковіших компаній у 2021 році

Що стосовно 2021 року, то 10 із 15 найбільших державних компаній стали прибутковими:

А серед збиткових підприємств опинились, такі:

Прибутки млрд. грн

Збитки млрд. грн.

Напрями розподілу чистого прибутку

Формування
резервних
фондів

Виплата
доходів
засновникам
(учасникам)

Створення
фондів
цільового
призначення

Залежно від формування та розподілу розраховують декілька видів прибутку

валовий

від
звичайної
діяльності
та чистий

від операційної
діяльності

від звичайної
діяльності до
оподаткування

**Валовий
прибуток
(збиток)**

Чистий
дохід
(виручка
від
реалізації
продукції)

Собівартість
реалізованої
продукції

Фінансовий
результат від
операційної
діяльності

—
—

Валовий
прибуток
(збиток)

+

Інші
операційні
доходи

—

Адміністративні
витрати

Витрати на збут

Інші операційні
витрати

Фінансовий результат від звичайної діяльності до
оподаткування

—
—

Фінансовий
результат від
операційної
діяльності

+

Дохід від участі в
капіталі

Інші фінансові доходи

Інші доходи

—

Фінансові витрати

Витрати від участі в капіталі

Інші витрати

Фінансовий результат від звичайної діяльності

Прибуток

Прибуток від звичайної
діяльності до
оподаткування

Податок на прибуток

Збиток

Збиток від звичайної
діяльності до
оподаткування

Податок на прибуток

Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства

$$П_t = P_t - C_t - H_t,$$

де $П_t$ – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства у році t ;

P_t – виторг від реалізації науково-технічної або виробничо-технічної продукції в році t ;

C_t – собівартість продукції в році t ;

H_t – загальна сума податків і виплат з балансового прибутку.

Фінансові результати підприємств за видами економічної діяльності за січень–березень 2018-2019

179

	Фінансовий результат до оподаткування		Кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств	
	січень–березень 2019, млн.грн	січень–березень 2018, млн.грн	січень–березень 2019	січень–березень 2018
Усього	111089,2	119634,5	27,2	26,3
Сільське, лісове та рибне господарство	21,0	179,9	50,0	53,3
Промисловість	41658,7	70865,8	29,7	26,8
Будівництво	966,9	400,8	28,9	33,5
Оптова та роздрібна торгівля	14611,0	22426,2	20,2	21,2
Транспорт, складське господарство	-534,2	-1820,0	38,0	34,4
Організація харчування	332,4	643,9	29,8	24,4
Інформація та телекомунікації	5186,8	4606,2	14,9	20,3
Фінансова та страхова діяльність	22584,6	1061,2	14,5	22,1
Операції з нерухомим майном	2132,9	5150,0	36,5	31,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	23521,1	15631,2	33,9	29,9
Діяльність у сфері адміністративного обслуговування	599,6	792,2	41,1	35,2
Освіта	-0,2	0,4	33,3	-
Охорона здоров'я	101,5	139,8	41,9	15,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-93,3	-481,7	32,0	45,8
Надання інших видів послуг	0,4	38,6	25,0	20,0

Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень-березень 2020 року¹

180

	Код за КВЕД-2010	Фінансов.результат (сальдо) до оподаткуван.	Підприємства, які отримали прибуток		Підприємства, які отримали збиток	
			у % до заг. кількості підприємств	Фінансовий результат	у % до заг. кількості підприємств	Фінансовий результат
Усього		-4902,6	59,2	199943,1	40,8	204845,7
сільське, лісове та рибне господарство	A	-158,7	58,6	244,5	41,4	403,2
промисловість	B+C+D+E	-66115,4	56,4	43214,0	43,6	109329,4
будівництво	F	-701,1	62,9	627,3	37,1	1328,4
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	-10952,8	64,5	17212,3	35,5	28165,1
транспорт, с/г, поштова та кур'єрська діяльність	H	-27747,5	46,4	12804,9	53,6	40552,4
тимчасове розміщування й організація харчування	I	-2226,2	28,3	310,5	71,7	2536,7
інформація та телекомунікації	J	326,3	66,7	4567,5	33,3	4241,2
фінансова та страхова діяльність	K	112530,3	83,9	115677,7	16,1	3147,4
операції з нерухомим майном	L	-9309,3	42,9	1304,7	57,1	10614,0
професійна, наукова та технічна діяльність	M	1538,2	61,7	3350,7	38,3	1812,5
діяльність у сфері адміністрат. та допоміжн. обслуговув.	N	-956,2	58,0	383,5	42,0	1339,7
освіта	P	-34,2	66,7	0,5	33,3	34,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	-470,1	50,5	225,3	49,5	695,4
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	-623,6	44,4	18,4	55,6	642,0
надання інших видів послуг	S	-2,3	50,0	1,3	50,0	3,6

Найбільший фінансовий результат за січень- березень 2018-2019 рр показали промислові галузі та професійна, наукова і технічна діяльність. В 2020 р. – фінансова та страхова діяльність

Найбільший % збиткових підприємств у 2018-2019 рр. знаходиться в сфері сільського, лісового та рибного господарства, а також в сфері адміністративного обслуговування. А в 2020 р – тимчасове розміщування й організація харчування та операції з нерухомим майном

ТОП-5 НАЙБІЛЬШИХ ЗА ВИРУЧКОЮ КОМПАНІЙ, 2019 р

182

1. “Нафтогаз”

Чистий прибуток – 50,8
млрд. грн

2. АТБ – Маркет

Чистий прибуток – 4.4
млрд. грн

3. “Укрзалізниця”

Чистий прибуток – 2.5
млрд. грн

4. Меткомбінат ММК ім.Іліча

Дохід - 80 млрд грн

5. “Сільпо-Фуд”

Чистий прибуток
209 млн. грн

ТОП галузей економіки

183

Енергетика

34%

Гірничо-металургійний комплекс

20 %

Агропромисловий комплекс
39 %

Десять найприбутковіших компаній 2019 року

184

ПАТ «НАК «Нафтогаз України»

50,7 млрд.грн

“Укргазвидобування”

19 млрд.грн

Київстар

9 млрд.грн

Південний ГЗК

8,9 млрд.грн

Північний ГЗК

8 млрд.грн

Полтавський ГЗК

7,1 млрд.грн

ДТЕК “Павлоградвугілля”

6,7 млрд.грн

Інгулецький ГЗК

6,1 млрд.грн

Навтогазвибудування

6 млрд.грн

Миронівський хлібопродукт

5 млрд.грн

АТБ – Маркет

4,4 млрд. грн

Амік Україна

4,2 млрд.грн

Енергоатом

3,8 млрд.грн

Епіцентр

3,7 млрд.грн

Інтерпайп НТЗ

3,6 млрд.грн

ДТЕК Трейдінг

3,5 млрд.грн

Укренерго

3,4 млрд.грн

Укргіденерго

3,2 млрд.грн

БАДМ

2,9 млрд.грн

Донецьксталь - МЗ

2,9 млрд.грн

Показники ефективності використання основних засобів

185

Назва	Визначення	Формула
Фондовіддача	Відношення вартості виготовленої продукції (за гуртовими цінами) за рік (ВП) до середньорічної вартості основних засобів(ОВЗ)	$\Phi В = ВП / ОВЗ$
Фондомісткість	Обернений до фондовіддачі	$\Phi м = ОВЗ / ВП = 1 / \Phi В$
Рентабельність основних засобів	Відношення прибутку (П), одержаного за певний період, до середньої вартості основних засобів за той самий період (ОВЗ)	$Рф = П / ОВЗ$
Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	Відношення обсягу виготовленої продукції за певний період у натуральних або вартісних показниках (ВП) до виробничої потужності обладнання у відповідних показниках (П _{обл})	$Кінт = ВП / Побл$
Коефіцієнт змінності обладнання	Відношення кількості відпрацьованих верстато-змін (Кст зм) до кількості одиниці обладнання (n)	$Кзм = Кст зм / n$

Показники ефективності використання оборотних засобів

186

Назва	Визначення	Формула
<i>Коефіцієнт оборотності</i>	Відношення вартості виготовленої продукції (ВП) до середніх залишків оборотних фондів (ОЗ)	$Коб = ВП / ОЗ$
<i>Коефіцієнт завантаження</i>	Обернений до коефіцієнта оборотності	$Кзав = ОЗ / ВП = 1 / Коб$
<i>Тривалість обороту</i>	Відношення кількості днів у періоді (Д) до коефіцієнта оборотності (Коб)	$Тоб = Д / Коб$
<i>Рентабельність оборотних фондів</i>	Відношення прибутку (П) до одержаного за певний період до середніх залишків оборотних фондів (ОЗ) за той же період	$Рф = П / ОЗ$

Показники ефективності використання праці (трудових ресурсів)

187

Назва	Визначення	Формула
<i>Продуктивність праці</i>	Відношення вартості або кількості виготовленої продукції (ВП) до витрат живої праці, що відображається кількістю відпрацьованих Людино-годин (ЖП). Відображає кількість продукції, що виготовляється за одиницю робочого часу	$ПП = ВП / ЖП$
<i>Трудомісткість продукції</i>	Обернений до продуктивності праці. Відображає витрати праці на виготовлення одиниці продукції	$ТМ = ЖП / ВП = 1 / ПП$
<i>Фондоозброєність</i>	Відношення середньої вартості основних засобів за певний період (ОВЗ) до середньооблікової чисельності працівників (СОЧ) за той самий період	$Фо = ОВЗ / СОЧ$
<i>Зарплатомісткість продукції</i>	Відношення фонду плати праці (Фоп) до вартості виготовленої продукції (у гуртових цінах) за певний період (ВП)	$Зм = Фоп / ВП$

Показники ефективності використання капітальних вкладень

Назва	Визначення	Формула
Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень	Відношення щорічного приросту прибутку від здійснення капітальних вкладень (ТП) до суми капітальних вкладень (КВ)	$E_p = TP / KB$
Термін окупності капітальних вкладень	Обернений до коефіцієнта ефективності капітальних вкладень. Відображає кількість років, за яку сума прибутку перекриє суму капітальних вкладень	$T_{ок} = KB / TP = 1 / E_p$
Зведені витрати	Дорівнює сумі поточних витрат на одиницю продукції за <i>i</i> -м варіантом (C_i) та добутку нормативного коефіцієнта ефективності (E_n) та питомих (на одиницю продукції) капітальних вкладень за <i>i</i> -м варіантом.	$Z_i = C_i + E_n * KB_i$

Узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства

Назва	Визначення	Формула
Норма прибутковості	Відношення прибутку (П), одержаного за певний період, до суми середньої вартості основних засобів за той самий період (ОВЗ) та середніх залишків оборотних засобів (ОЗ)	$H_{\text{пр}} = \text{П} / (\text{ОВЗ} + \text{ОЗ})$
Рентабельність продукції	Відношення прибутку (П), одержаного за певний період від реалізації продукції, до собівартості продукції (С)	$R_{\text{прод}} = \text{П} / \text{С}$
Коефіцієнт ефективності застосовуваних ресурсів	Відношення чистої продукції в порівнянних цінах за рік (ЧП) до витрат ресурсів, що відображені чисельністю працівників (Чпр) середньою вартістю основних засобів (ОВЗ) та середніми залишками оборотних засобів (ОЗ) за рік, скоригованими на коефіцієнт повних витрат праці (Кпвп)	$k_{\text{ер}} = \text{ЧП} / [\text{Чпр} + (\text{ОВЗ} + \text{ОЗ}) * K_{\text{пвп}}]$

Поняття рентабельності

190

Рентабельність – це співвідношення прибутку з понесеними витратами (один із основних показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, який характеризує інтенсивність їх роботи).

Показники рентабельності

191

Показники рентабельності можливо об'єднати у декілька груп:

1

- показники, що характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проектів;

2

- показники, що характеризують прибутковість продажів;

3

- показники, що характеризують прибутковість капіталу та його частин.

1. Рентабельність продукції (витрати) (ROA) визначається відношенням прибутку від реалізації продукту від реалізації продукції (Π_p) до повної собівартості реалізації продукції (A_{cp}):

$$ROA = \frac{\Pi_6(\text{або} \Pi_ч)}{A_{cp}} \cdot 100\%$$

2. Рентабельність продаж (ROS) визначається як відношення прибутку від реалізації (Π_p) до виручки від реалізації без податків, включаємих в ціну продукції (B):

$$ROS = \frac{\Pi_p}{B} \cdot 100\%$$

3. Рентабельність активів ($R_{пр}$) визначається як відношення прибутку (балансової чи чистої) (Π_6 або $\Pi_ч$) до середньої величини активів за якийсь період (C):

$$R_{пр} = \frac{\Pi_p}{C} \cdot 100\%$$

4. Рентабельність поточних активів ($R_{та}$) уявляє собою відношення чистого прибутку підприємства ($\Pi_ч$) до середньої величини поточних активів (оборотних коштів) підприємства ($A_{т.ср}$):

$$R_{та} = \frac{\Pi_ч}{A_{т.ср.}} \cdot 100\%$$

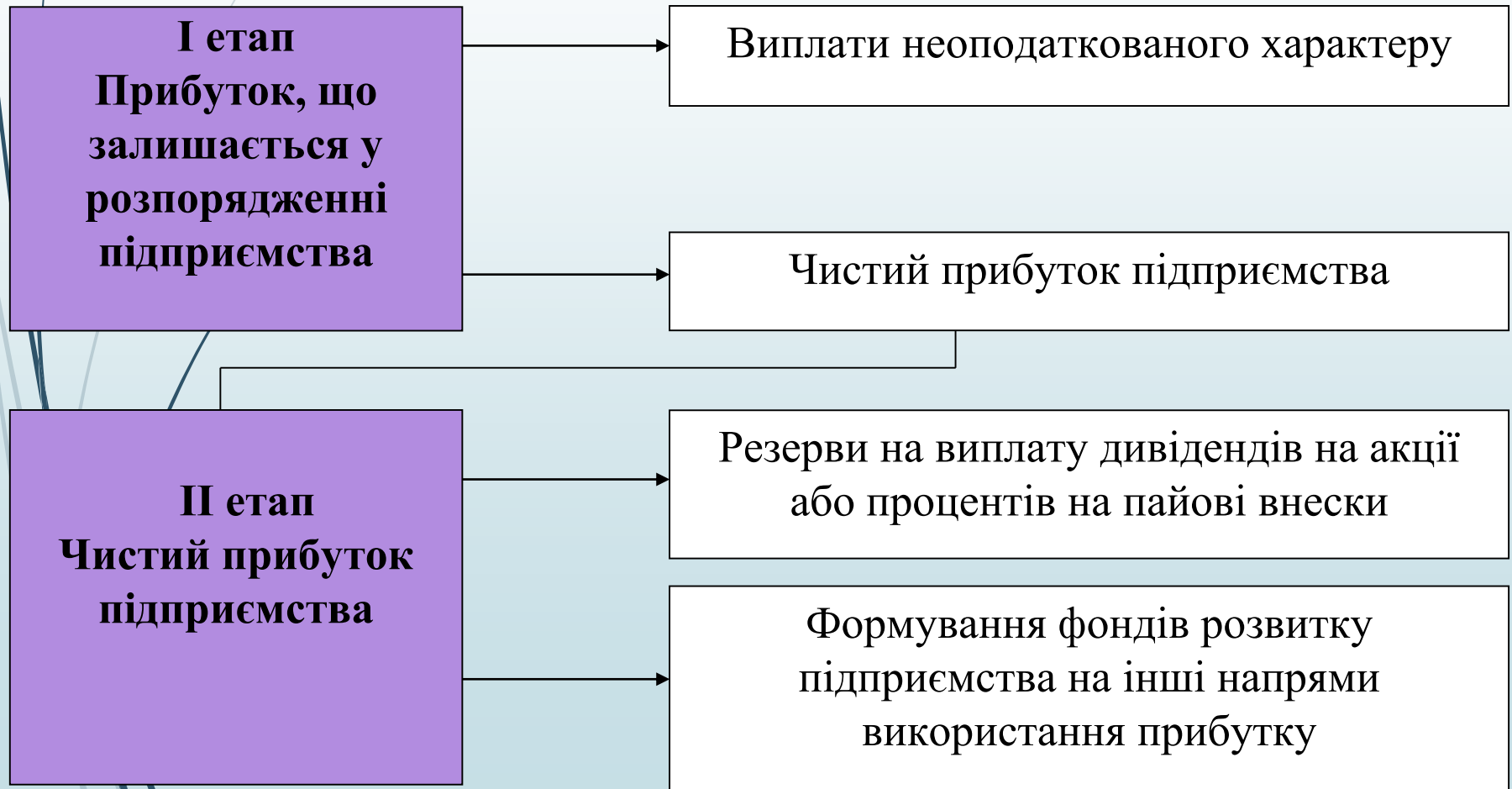
Рентабельність операційної діяльності підприємств, 2019 р.

193

	Код за КВЕД-2010	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств	Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств
Усього		10,2	8,4
сільське, лісове та рибне господарство	A	2,3	-0,9
промисловість	B+C+D+E	7,7	6,6
будівництво	F	4,7	3,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	28,4	20,4
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	3,8	1,5
тимчасове розміщування й організація харчування	I	30,3	19,7
інформація та телекомунікації	J	23,3	18,6
фінансова та страхова діяльність	K	7,7	11,5
операції з нерухомим майном	L	59,4	37,3
професійна, наукова та технічна діяльність	M	15,3	14,4
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	3,4	6,2
освіта	P	5,7	-0,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	7,6	5,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	7,7	5,2
надання інших видів послуг	S	19,4	13,5

Етапи визначення чистого прибутку підприємства

194

Напрями використання чистого прибутку

Фонд інвестування
підприємства

Фонд фінансування
витрат, пов'язаних із
соціальними потребами

Фонд стимулювання
персоналу підприємства

Формування резерву
для виплати дивідендів

Фінансовий резерв, що
формується в обсягах,
рекомендованих
чинним законодавством

Тема 9. Економічна безпека підприємства. Банкрутство: суть, причини та види

1. Сутність економічної безпеки
2. Цілі, структура та складові економічної безпеки
3. Загрози економічній безпеці.
4. Суть та причини банкрутства.
5. Види банкрутства та наслідки визнання підприємства банкрутом.

Трактування економічної безпеки

197

Комплексне відображення ступеня
ступеня надійності підприємства як
партнера у виробничих, фінансових,
комерційних та інших економічних
відносинах за певний проміжок часу

Стан і здатність
економічної протистояти
небезпеці руйнування її
оргструктурі і статусу, а
також перешкодам у
досягненні цілей розвитку

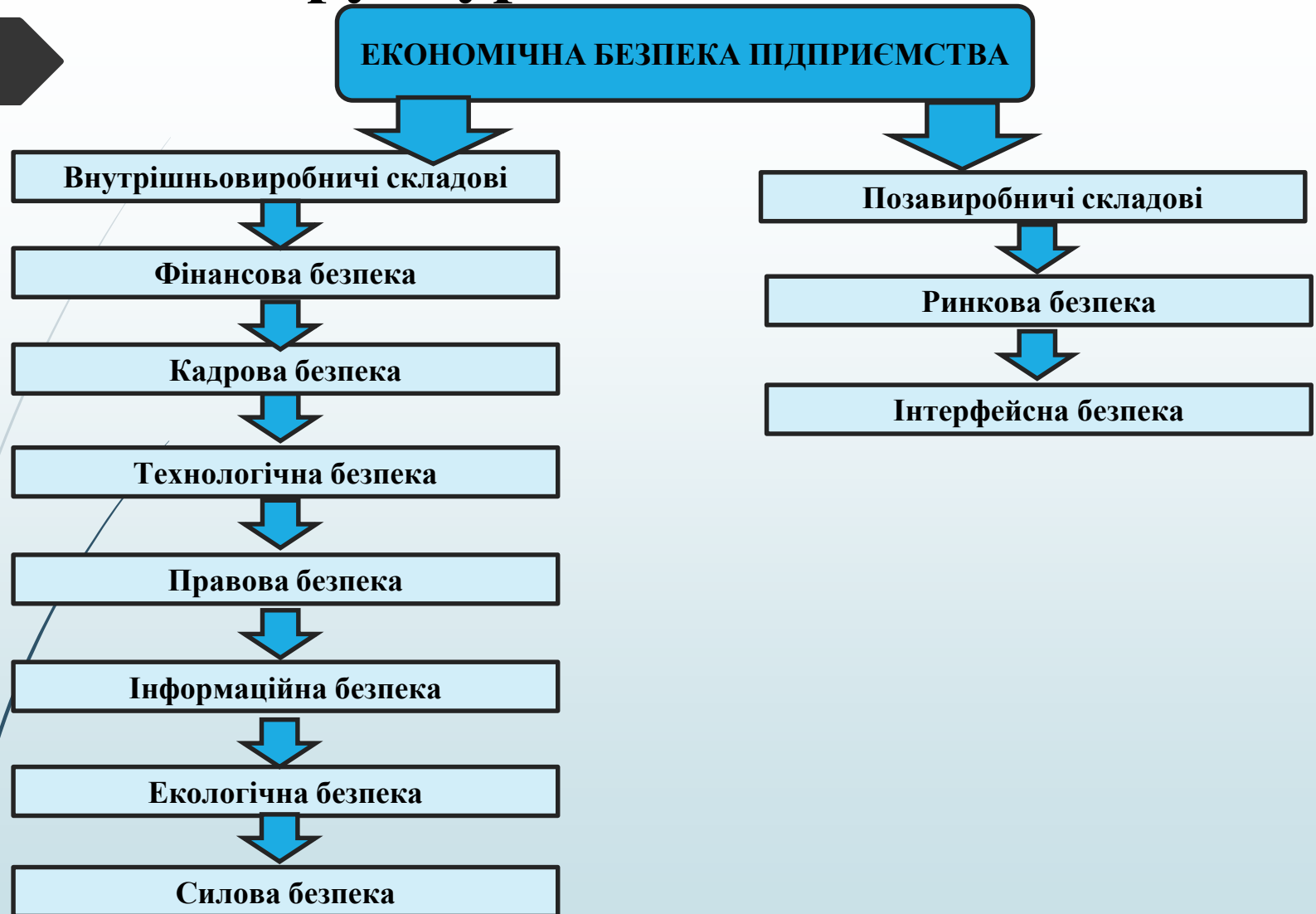
Захищеність потенціалу
підприємства (виробничого,
організаційно-технічного,
фінансово-економічного,
соціального) від негативної
дії зовнішніх, внутрішніх
чинників

Основні функціональні цілі економічної безпеки:

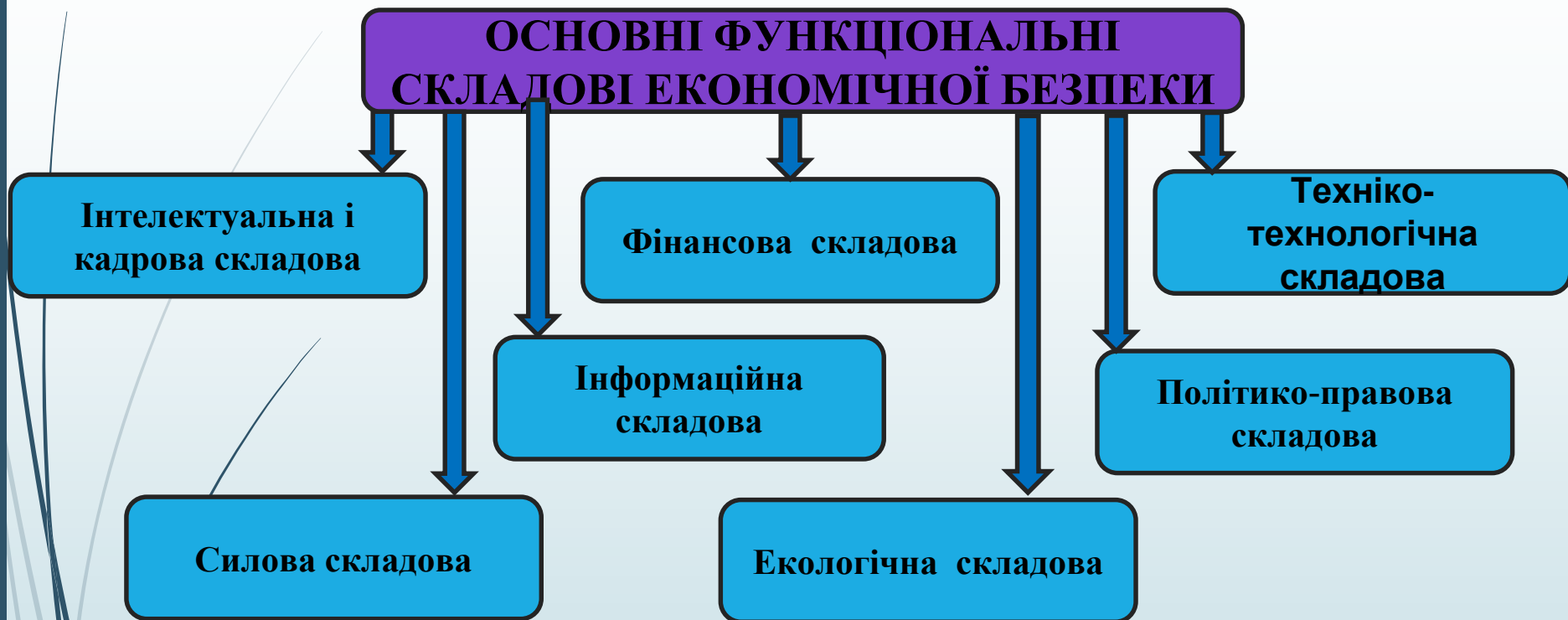
- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стабільності та незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності того чи того суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративної діяльності;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів

Структура економічної безпеки

199

Основні функціональні складові економічної безпеки

Види загроз економічній безпеці підприємства

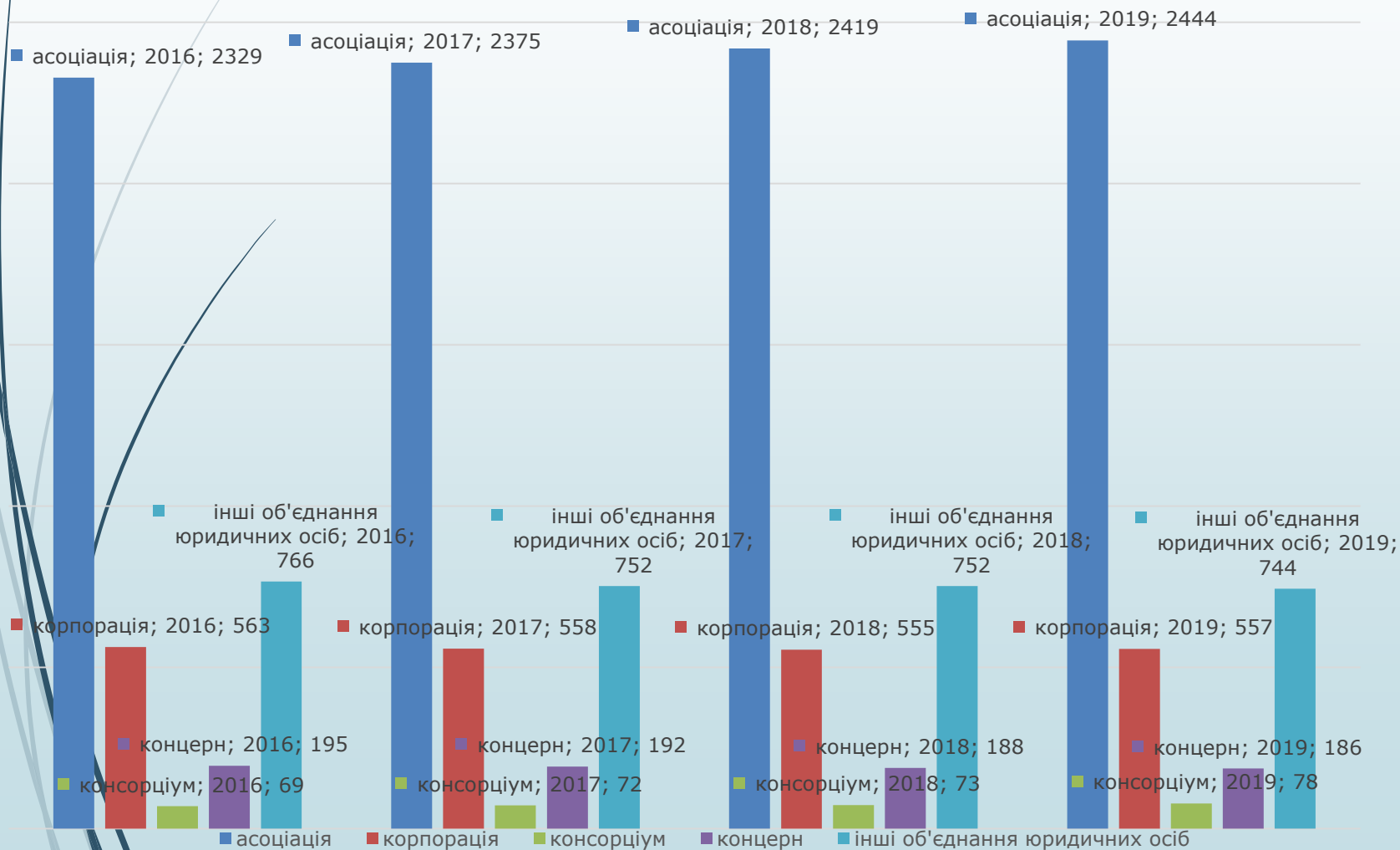
Ознака	Види загроз
За місцем виникнення	Внутрішні, зовнішні
За природою виникнення	Політичні, кримінальні, конкурентні, контрагентні
За наслідками	Загальні, локальні
За ймовірністю виникнення	Явні, приховані
За сферами виникнення	Економічні, фізичні, психологічно-інформаційні
За відношенням до людської діяльності	Суб'єктивні, об'єктивні
За ймовірністю настання	Значні, незначні, катастрофічні
За можливістю прогнозування	Непрогнозовані, прогнозовані
За об'єктами посягань	Матеріальні, нематеріальні

Гарантування економічної безпеки можливе при виявленні наступних загроз:

Економічні загрози: правова невизначеність економічних відносин, корупція, порушення договірних відносин партнерами, обмеження з боку держави можливостей економічного зростання

Фізичні: грабіж, вимагання, крадіжка, стихійні лиха, аварії, катастрофи, знищення та пошкодження майна

Психологічно-інформаційні: неправомірне використання інформації, соціальні конфлікти навколо або всередині організації, економічне шпигунство

Банкрутство (tran. bancarotta, з banco rotto - розбитий банк) - нездатність підприємства у процесі функціонування задовольнити у визначені терміни пред'явлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

Суб'єкт банкрутства (банкрот) – боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом. Суб'єктами банкрутства не можуть бути відокремлені структурні підрозділи юридичної особи (філії, представництва, відділення тощо), а також фізичні особи - підприємці за грошовими зобов'язаннями, що виникли безпосередньо у фізичної особи на підставах, не пов'язаних із здійсненням такою особою підприємницької діяльності

Причини економічної неспроможності та банкрутства можна розділити на три групи: об'єктивні, суб'єктивні та загальні.

До об'єктивних причин банкрутства, не залежних від волі і дій окремих людей, компаній і урядів, відносяться стихійні лиха, інші несприятливі природні явища, а також такі закономірності економічного розвитку, як циклічність і кризи.

До суб'єктивних слід віднести помилкові дії керівництва та персоналу підприємства, що виходять з неправильної оцінки ситуації.

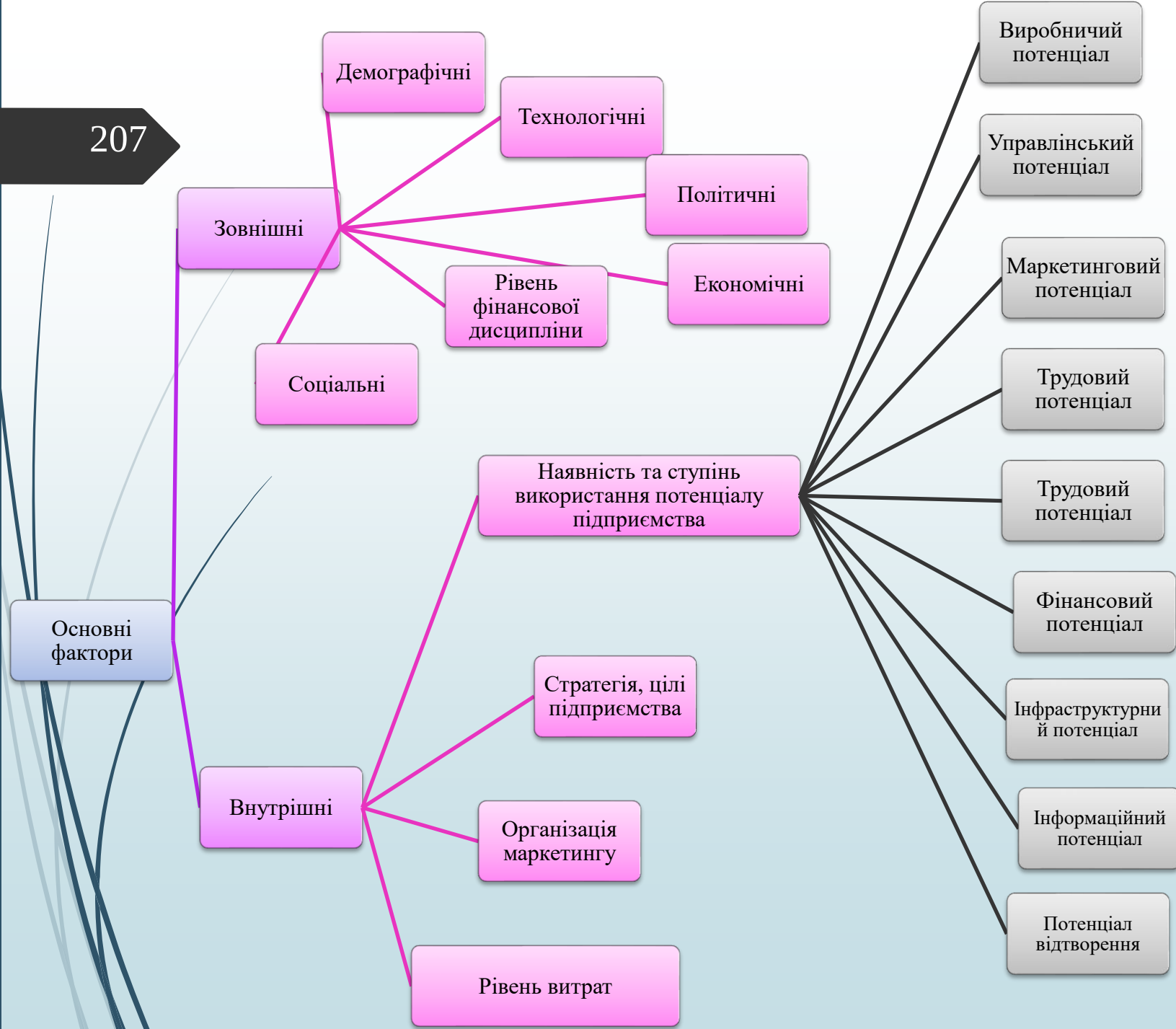
Під загальними причинами банкрутства слід розуміти ті з них, які діють у відношенні всіх суб'єктів підприємницької діяльності в ринковій економіці, котрі обумовлені самою природою ринку, його стихійністю і ризиком підприємництва.

До фінансово-економічних передумов виникнення ситуації банкрутства відносять:

206

- ☐ У зниження прибутковості, наслідком чого є дефіцит власних оборотних коштів та виникнення тотальної заборгованості;
- ☐ довготривала неплатоспроможність підприємства, причиною якої є низька ліквідність його активів.
- ☐ порушення фінансової стійкості підприємства. Сутність цього положення полягає в тому, що обсяг позикового капіталу підприємства значно перевищує обсяг його активів;
- ☐ значна незбалансованість упродовж тривалого періоду обсягів грошових потоків підприємства. Йдеться про значне перевищення обсягів від'ємного грошового потоку над позитивним і відсутність перспектив змінення цієї тенденції.

Можна виділити велику кількість факторів фінансової кризи. Їх можна сформувати в такі блоки:

1. Низька якість менеджменту
2. Дефіцит в організаційній структурі
3. Низький рівень кваліфікації персоналу
4. Недоліки у виробничій сфері
5. Прорахування у галузі постачання
6. Низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції
7. Прорахунки в інвестиційній політиці
8. Брак інновацій та раціоналізаторства
9. Дефіцит у фінансуванні
10. Цілковитий брак контролінгу або незадовільна робота його служб

Зовнішнім показником банкрутства (неспроможності) підприємства є припинення його поточних платежів і нездатність забезпечити виконання вимог кредиторів, якщо вони сукупно становлять не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати і не були задоволені боржником протягом, як правило, трьох місяців з дня настання строків їх виконання.

Непрямою зовнішньою ознакою неспроможності (банкрутства) є незадовільна структура балансу, яка характеризується такими фінансовими показниками:

- значення коефіцієнта поточної ліквідності на кінець звітного періоду менше 2;
- значення коефіцієнта забезпеченості власними засобами менше 0,1.

Види банкрутства

Реальне банкрутство —

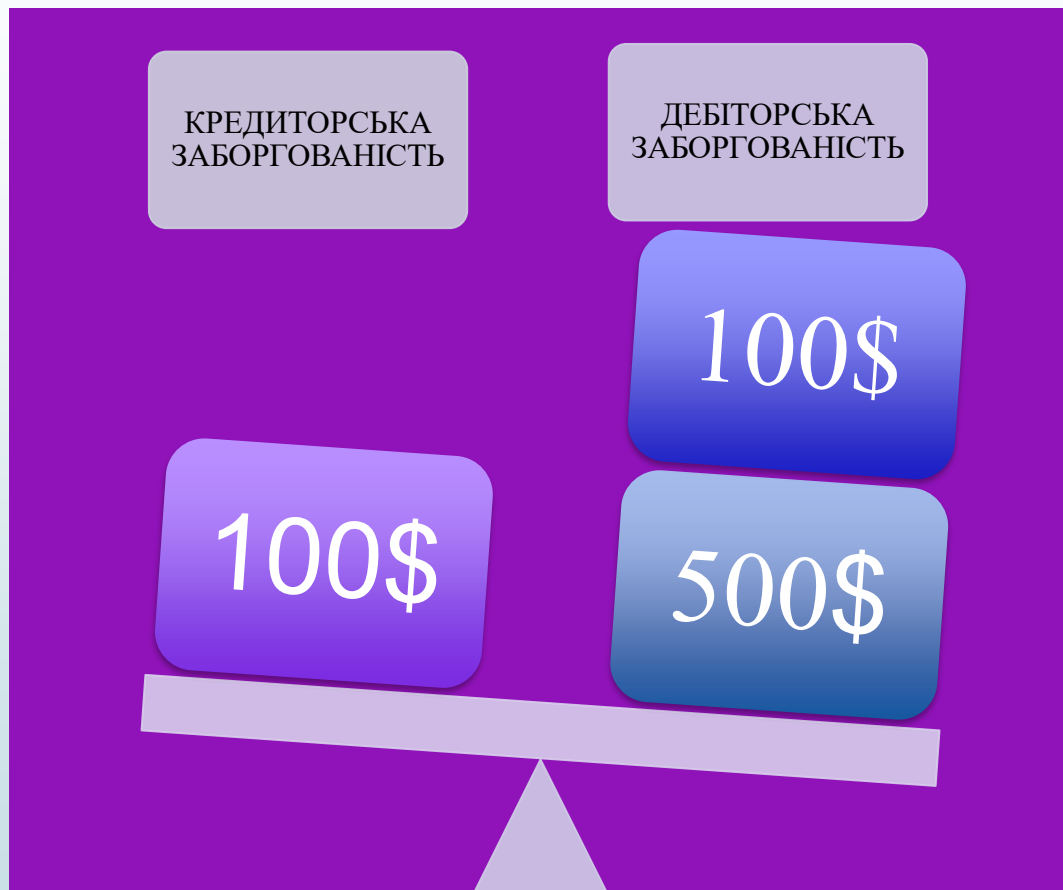
повна неспроможність підприємства відновити в наступному періоді свою фінансову стабільність і платоспроможність в силу реальних втрат капіталу.

Види банкрутства

Технічне банкрутство

— банкрутство, що викликане суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання.

Види банкрутства

Навмисне банкрутство —

навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб, заздалегідь некомпетентне фінансове керівництво.

Види банкрутства

Фіктивне банкрутство

— заздалегідь неправдиве об'явлення підприємством про свою неплатоспроможність з метою введення в оману кредиторів для отримання від них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості.

Наслідки визнання підприємства банкрутом

214

- зупинка підприємницької діяльності;
- перехід до ліквідаційної комісії прав розпорядження майном банкрута та його майнових прав і обов'язків;
- вважаються такими, що наступили, всі борги банкрута;
- зупиняється нарахування пені і процентів на всі види заборгованості;
- може бути признано недійсними угоди по продажу майна за три місяці до моменту подачі заяви про признання банкрутом і до року, до порушення справи про продаж майна або прийняття боргових зобов'язань, які привели підприємства до кризисного стану.

Кошти, виручені ліквідаційною комісією від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення претензій кредиторів

Уникнення банкрутства підприємств та своєчасність виявлення загроз фінансовій безпеці можливе за допомогою постійного моніторингу за діяльністю. Здійснення моніторингу передбачає проведення поточної діагностики стану підприємства та встановлення загроз і пріоритетів подальшого розвитку.

На даний момент часу в зарубіжній літературі існує безліч методик оцінювання ймовірності банкрутства підприємства. Однак вони не є практичними для підприємств України, оскільки не враховані особливості бухгалтерського та податкового обліку в Україні. Також ці методики носять характер застосування на великих промислових підприємствах, а в Україні переважна кількість банкрутів – це підприємства бізнесу.

Протидія банкрутству

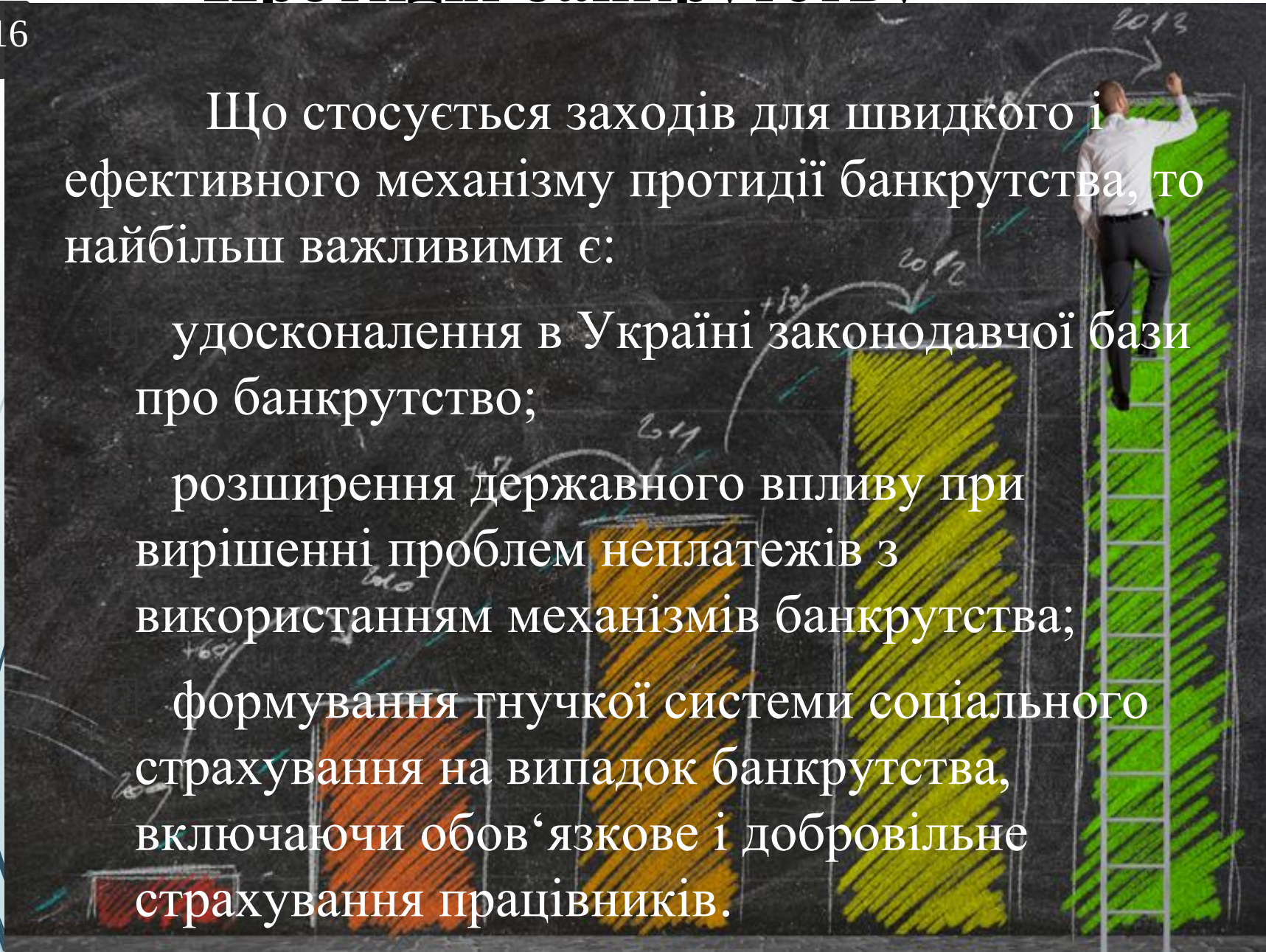
216

Що стосується заходів для швидкого і ефективного механізму протидії банкрутства, то найбільш важливими є:

удосконалення в Україні законодавчої бази про банкрутство;

розширення державного впливу при вирішенні проблем неплатежів з використанням механізмів банкрутства;

формування гнучкої системи соціального страхування на випадок банкрутства, включаючи обов'язкове і добровільне страхування працівників.

Список літератури:

1. Девальвація української гривні. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/devaluation/>
2. Індекс промислового виробництва. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/>
3. Економічна статистика. Економічна діяльність. Промисловість. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm
4. Індекс цін виробників. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/prodprice/>
5. Гук О.В. Динаміка процесів інфляції, причини та наслідки для фінансової системи України. *The 4th International scientific and practical conference “Topical issues of modern science, society and education”* (November 1-3, 2021) SPC “Sci-conf.com.ua”, Kharkiv, Ukraine. 2021. С. 1213-1215
6. Індекс реальної заробітної плати. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/index/>
7. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2019 році. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sr/roz/roz_u/roz1219_u.htm
8. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/sr/roz/arh_roz21_u.html
9. Укрстат. URL: https://ukrstat.org/uk/Noviny/new2021/new2021_u/new_u_07.html
10. Чистий прибуток (збиток) підприємств за регіонами. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/fin/chpr/chpr_reg/chpr_reg_u/arh_chpr_reg2020_u.htm
11. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpo/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/ks_opfg_0120.htm

Список літератури:

218

12. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор - Видавництво, 2016. – 378 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F-%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%A%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf>
13. Гук О. В., Дейнека О.С, Лексін Р.І. Інноваційний потенціал як інструмент забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*: Електронне наукове видання. 2016. № 14. URL: <http://global-national.in.ua/issue-14-2016/22-vipusk-14-gruden-2016-r/2566-guk-o-v-dejneka-o-s-leksin-r-i-innovatsijnij-potentsial-yak-instrument-zabezpechennya-innovatsijnogo-rozvitku-pidpriemstva>
14. Franchuk V., Kopytko M., Guk O. Features of Modern Management and Its Impact on the Security of Socio-Economic Systems. *Advances in Economics, Business and Management Research. Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL 2021)*. 2021. Volume 188. Pp.101-107. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.018>
15. Lina Shenderivska, Olga Guk. Enterprise development: management model. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 4 Number 1. Riga: Publishing House “Baltija Publishing”, 2018, pages 334-345. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-334-344>
16. Гук О.В., Мельник А.В. Технологічний розвиток підприємства як складова його інноваційного розвитку. *Сучасний стан економіки, обліку, фінансів і права та їх основні проблеми: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 5 жовтня 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 2. С.29. URL: <http://www.economics.in.ua/2021/10/2.html>

Список літератури:

17. Бабчинська О.І., Соколовська В.В. Основні інструменти управління підприємством в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. № 10, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5809>
18. Форма № 1 «Баланс. (Звіт про фінансові результати)». URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-101/article-105999.html>
19. Пащенко Н.В. Теоретичні засади обліку основних засобів. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 58–59
20. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI за станом на 26.07.2017. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 за станом на 24.07.2015. База даних «Законодавство України» / Мінфін України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 за станом на 24.07.2015. База даних «Законодавство України» / Мінфін України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 за станом на 24.07.2015. База даних «Законодавство України» / Мінфін України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
24. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-%D0%BF#Text>

Список літератури:

220

25. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_e_bez.htm
26. Бізнес Цензор [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. — Режим доступу: https://biz.censor.net/resonance/3218608/200_nayiblshih_kompanyi_ukrani_2019_roku (дата звернення 29.04.2022).
27. Українська правда [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/12/28/681021/>
28. Економічна безпека підприємств: Підручник // Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін.; / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко, М.І. Керницька, О.В. Гук, Г.І. Шимечко, М.О. Живко – К.: Алерта, 2011. – 704 с.
29. Інноваційний менеджмент: теорія та практика»: навчальний посібник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти / Укладачі: Гавриш О.А., Дергачова В.В., Бояринова К.О., Гук О.В., Жигалкевич Ж.М., Кравченко М.О. // К. : НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК, 2016. – 386 с.
30. Гук О.В., Колоскова В.В. Порядок та особливості формування інноваційної політики підприємства. Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління. Матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 7-9 квітня 2015 року. К.: НТУУ «КПІ», 2015
31. Гук О.В. Фінансова криза на підприємстві: причини, наслідки та способи подолання. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2016. № 2. Т.2. С.206-210